

TRANSLATORINEN TOIMINTA MONIKIELISESSÄ KOKOUKSESSA

Irma Ollikainen
Pro gradu -tutkielma
Suomen kieli ja kulttuuri
Humanistinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
Marraskuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Suomen kielen ja suomalais-ugrilaisten kielten ja kulttuurien maisteriohjelma	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Suomen kieli ja kulttuuri			
Tekijä – Författare – Author Ollikainen Irma			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Translatorinen toiminta monikielisyssä kokouksessa			
Työn laji – Arbetets art – Level pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year marraskuu 2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 64 + 9 liitesivua
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>Tutkimuksessa tarkastellaan keskusteluanalyysin avulla työkokouksessa esiintyvää translatorista toimintaa, eli kaikkia niitä kielenkäyttäjien toimia, joissa yhdellä kielellä ilmaistuja tuotoksia toistetaan toisella kielellä. Tutkimuksen tavoitteena on havainnoida, minkätyyppisiä translatorisia käytänteitä kokouksen osallistujat käyttävät edistääkseen yhteisymmärrystä ja kokouksen päämäärän saavuttamista. Lisäksi aineistoon sovelletaan Rehin monikielistämisstrategioiden ryhmittelyä, joka on alun perin tarkoitettu kirjallisten tekstien translatorisen toiminnan ryhmittelyyn.</p> <p>Tutkielma on tehty osana Osallistumisen keinot monikielistyvissä työelämässä -hanketta, jonka puitteissa vuosina 2017-2020 on videoitu noin 50 tuntia suomalaisen kulttuurialan järjestön monikielistä kokousaineistoa. Tämän tutkielman aineistona on kokous, jossa muokataan erään kaupungin tilaamaa venäjänkielistä kyselylomaketta. Kokous on luonteeltaan vapaamuotoinen, koska siinä ei ole varsinaista agendaa eikä puheenjohtajaa, siitä ei tehdä virallista pöytäkirjaa ja vuorot etenevät vapaassa järjestyksessä. Kokouksen vuorovaikutus eroaa kuitenkin arkivuorovaikutuksesta esimerkiksi siinä, että kokouksella on kyselylomakehankkeeseen liittyvä selkeä tavoite ja kokouksen osallistujat toimivat omissa institutionaalisissa työrooleissaan, jotka eivät ole tasa-arvoisia.</p> <p>Aineiston kokouksessa puhutaan suomea, venäjää ja englantia. Kokoukseen osallistuu kaksi järjestön työntekijää ja kaksi kieliharjoittelijaa. Hankkeen vetäjän ensikieli on venäjä, hän puhuu sujuvaa suomea sekä ymmärtää englantia. Toinen työntekijöistä on ensikieltään suomalainen, osaa hyvin ja käyttää paljon englantia, mutta pidemmät venäjänkieliset vuorot tuottavat hänelle ymmärtämisvaikeuksia. Molemmat kieliharjoittelijat ovat venäjänkielisiä, he opettelevat suomea ja osaavat sekä käyttävät sujuvasti englantia. Kokouksen monimuotoinen kielitilanne tekee siitä erityisen hedelmällisen aineiston translatorisen toiminnan tutkimiseen: osallistujat tulkkavat sekä omia että toisten vuoroja suomesta venäjään ja venäjästä suomeen tai englantiin. Tutkimukseen on valikoitunut 10 katkelmaa, joista kolmessa tulkataan toisten vuoroja ja seitsemässä esiintyy omien vuorojen tulkkausta, eli reiteraatiota.</p> <p>Tulkkauksia aloitetaan sekä spontaanisti että jonkun eksplisiittisestä pyynnöstä, joko yksin tai yhteistyössä muiden kanssa. Analyysini osoittaa, että jos tulkkausta pyydetään ymmärtämisvaikeuksien seurauksena, se edistää kokouksen sujuvuutta, koska näin voi viestiä muille lisätietojen tarpeesta. Reilusti tiivistetty tulkkaus myös edistää kokouksen sujuvuutta ilman että alkuperäisiä vuoroja tulkattaisiin kokonaisuudessaan. Reiteraation avulla kokouksen osallistujat selkeyttävät ja korostavat aiemmin sanottua. He myös laajentavat vastaanottajajoukkoa avaamalla keskustelun pääajatuksia kieltä heikommin osaaville osallistujille. Reiteraatio voi edistää kokousta, mutta toisaalta myös aiheuttaa osallistujissa havaittavia epämukavuuden merkkejä. Esimerkiksi se saattaa hidastaa kokousta, vieraannuttaa reiteraation kieltä heikosti osaavia osallistujia vuorovaikutuksesta ja korostaa kielitaidollisia eroavaisuuksia. Reiteraation aiheuttamia ongelmia voi lieventää esimerkiksi ilmoittamalla tulkkaamisen aloittamisesta.</p> <p>Tutkimukseni osoittaa, että monikielisen kokouksen translatorinen toiminta edistää erikielisten työntekijöiden keskinäistä yhteisymmärrystä, auttaa asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa ja parantaa vuorovaikutuksen ilmapiiriä. Lisäksi se tukee eritasoista kielitaitoa omaavien työntekijöiden tasa-arvoa, kun kaikkia kohdellaan tasapuolisesti huolehtien yhdessä siitä, ettei ketään jätetä vuorovaikutuksen ulkopuolelle. Reiteraatio ja liian pitkät vieraskieliset sekvenssit voivat tuottaa kokouksen osallistujille ongelmia, jotka tulevat esille vuorovaikutuksen epämukavuuden ilmauksien kautta. Translatorisen toiminnan avulla niitä voi lieventää tai ennaltaehkäistä. Ilmipantu translatorisuus, eli ilmoitus translatorisen toiminnan aloittamisesta ja lyhyt esittely sen sisällöstä, voi myös auttaa kokouksen hyvän ilmapiirin ylläpitämisessä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords monikielisyys, monikielinen kokous, translatorinen toiminta, reiteraatio, monikielistämisstrategiat			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopisto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Aineisto.....	2
2.1 Tutkittava monikielinen järjestö.....	2
2.2 Tutkittava kokous ja sen osallistujat	4
3. Translatorinen toiminta.....	5
3.1 Translatorisen toiminnan käsite	6
3.2 Ammattimainen ja ei-ammattimainen kääntäminen ja tulkkaus	7
3.3 Translatorinen jatkumo ja sen ulottuvuudet	8
3.3.1 Käännetyin tai tulkatun tekstin samuuden ja erilaisuuden jatkumo	9
3.3.2 Viestin välittämisen ja itsekääntämisen tai -tulkkauksen jatkumo	11
3.3.3 Ilmipannun ja piilevän translatorisuuden jatkumo	13
4. Translatorinen toiminta monikielisessä kokousaineistossa	15
4.1 Toisten vuorojen tulkkaus monikielisessä kokouksessa.....	17
4.1.1 Spontaani toisten vuorojen tulkkaus monikielisessä kokouksessa.....	17
4.1.2 Pyynnöstä aloitettu toisten vuorojen tulkkaminen.....	24
4.2 Itsetulkkauksen monikielisen kokouksen vuorovaikutuksessa	27
4.2.1 Pyynnöstä aloitettu itsetulkkauksen monikielisessä kokouksessa.....	29
4.2.2 Kaksisuuntainen spontaani reiterraatio monikielisessä kokouksessa	34
4.2.3 Yksisuuntainen spontaani reiterraatio monikielisessä kokouksessa	41
4.2.4 Ilmipantu translatorisuus monikielisessä kokouksessa.....	46
5. Yhteenveto ja pohdintaa	49
5.1 Spontaani ja pyynnöstä aloitettu translatorinen toiminta monikielisissä kokouksissa.....	51
5.2 Erikielisten vuorojen tiivistetty tulkkaus ja sen vaikutus monikielisten kokousten etenemiseen	53
5.3 Reiterraation vaikutus monikielisten kokousten sujuvuuteen.....	54
5.3.1 Monikielisen kokouksen reiterraation funktioita.....	54
5.3.2 Reiterraation tai toisen kielen käytön potentiaalisia ongelmia	56
5.4 Rehin monikielistämisstrategioiden ryhmittelyn soveltaminen suulliseen translatoriseen toimintaan	57
6 Lopuksi.....	59
Lähdeluettelo	62
LIITE 1 : Litterointimerkit.....	65
LIITE 2: Väittämien taulukko.....	66
LIITE 3: Väittämien lopullinen lista	71

LIITE 4: Luettelo aineistoesimerkeistä.....	73
---	----

1. Johdanto

Nykytyöelämä on globalisaation seurauksena muuttunut monikieliseksi, mikä on monien työyhteisöjen arkipäivää (ks. esim. EK, 2014). Kotimaisten kielten tai englannin lisäksi työpaikoilla puhutaan muitakin kieliä ja kaikkien yrityksessä käytettävien kielten osaamisen taso voi vaihdella alkeiskielifortasosta erinomaiseen tai natiiviin. Monella alalla vallitsevan työvoimapulan takia työpaikkojen kielitaitotasovaatimuksia ei välttämättä kannata pitää hyvin korkeina (ks. työelämän kielitaitovaatimuksista esim. Tarnanen & Pöyhönen 2011; Tervola 2018). Jos työntekijä ei osaa tarpeeksi hyvin yrityksessä käytettäviä kieliä, hän voi työyhteisön tuella tai muiden kielten ja yhteisten pelisääntöjen avulla sekä selvittää työstään että kehittää omaa kielitaitoaan (Kotilainen & Lehtimaja 2019: 222). Toimivien monikielisen työpaikkavuorovaikutuksen käytänteiden tutkimus auttaisi sujuvoittamaan ja edistämään työpaikkavuorovaikutusta, työntekijöiden kielitaidon kehitystä, työtehtävistä selviytymistä sekä hyvän ilmapiirin ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä.

Opinnäytetyöni on tehty Osallistumisen keinot monikielistyvässä työelämässä -hankkeen osana (esittelen hanketta ja aineistoani tarkemmin luvussa 2). Aineistonani on hankkeen puitteissa videoitu yhden tunnin ja 15 minuutin pituinen kokous, jossa käytetään suomea, englantia ja venäjää. Omassa tutkimuksessani keskityn aineistoni kokouksessa esiintyvään translatoriseen toimintaan, joka tarkoittaa kaikkia niitä kielenkäyttäjien toimia, joissa yhdellä kielellä ilmaistuja kirjallisia tai suullisia tuotoksia toistetaan toisella kielellä.

Käytän tutkimusmenetelmänäni etnometodologista keskustelunanalyysia (ks. esim. Stevanovic & Lindholm 2016) ja havainnoin videoidusta aineistosta (ks. luku 2), millaista translatorista toimintaa aineistossani esiintyy. Tutkimuskysymykseni on:

minkätyyppisiä translatorisia käytänteitä kokouksen osallistujat käyttävät edistääkseen yhteisymmärrystä ja kokouksen päämäärien saavuttamista?

Hyödynnän tutkimuksessani Kolehmaisen ym. (2015) arkielämän translatorisen toiminnan tutkimusta, Rehin (2004) monikielistämisstrategioiden ryhmittelyä sekä Wiltonin (2009) reiteraation tutkimusta. Lisäksi pidän olennaisina tutkimukseni kannalta nuorten maahanmuuttajaperheiden lapsitulkkien käyttämiä translatorisen toiminnan strategioita, koska he käyttivät niitä sekä arkielämän että institutionaalisissa tulkkauksilanteissa (ks. esim. Bauer 2010 ja 2016; Bucaria & Rosato 2010; Harris & Sherwood 1978; Orellana 2008). Esittelen edellä mainittuja tutkimuksia luvussa 3 ja sen alaluvuissa. Luku 4 on analyysiluku, jossa esittelen aineistoni translatorisen toiminnan esimerkkejä. Tutkimukseeni on valikoitunut yhteensä 10 katkelmaa, joissa esiintyy esimerkkejä monikielisen

kokouksen translatorisesta toiminnasta. Kolmessa katkelmassa (esimerkit 1–3, alaluku 4.1) tulkataan toisten kokouksen osallistujien vuoroja ja seitsemässä (esimerkit 4–10, alaluku 4.2) omia vuoroja. Olen litteroinut katkelmat soveltaen keskusteluanalyysin konventioita. Luku 5 on yhteenvetoluku, jossa pohdin aineistoni kokouksen translatorisen toiminnan ilmiöiden ja käytänteiden vaikutusta kokouksen etenemiseen.

2. Aineisto

Tässä luvussa esittelen tarkemmin tutkimaani kokousaineistoa ja kokouksen osallistujia. Alaluvussa 2.1 kirjoitan aineistoni taustasta ja tutkittavasta monikielisestä järjestöstä ja alaluvussa 2.2 esittelen aineistoni kokousta ja sen osallistujia.

2.1 Tutkittava monikielinen järjestö

Opinnäytetyöni on tehty osana hanketta Osallistumisen keinot monikielistyvässä työelämässä (Helsingin yliopisto, 2020–2024, hankkeen johtajana Salla Kurhila). Hankkeen pohjatyönä on videoitu vuoden 2020 lokakuuhun mennessä noin 50 tuntia suomalaisen kulttuurialan järjestön monikielistä kokousaineistoa. Videointi on aloitettu syksyllä 2017 ja se jatkuu edelleen. Tässä opinnäytetyössä käyttämäni kokous on videoitu vuoden 2019 alussa. Kokouksiin on osallistunut sekä järjestön omia työntekijöitään että toisinaan sen yhteistyökumppaneita. Kokouksissa käytetään pääosin suomea, venäjää ja jonkin verran englantia, johon orientoitutaan kaikkien osaamana kielenä. Useimmat osallistujat puhuvat ensikielenään tai osaavat sekä suomea että venäjää, mutta osaamisen taso saattaa vaihdella paljonkin. Kokousten osallistujien kielitaitoa on arvioitu videoiden, haastattelujen ja aineistohankinnan yhteydessä kertyneen etnografisen tiedon perusteella. Aineistoni analyysissa pyrin kuitenkin välttämään pohjaamista vuorovaikutuksen ulkopuolisiin tekijöihin ja kategorioihin. Tulen seuraamaan keskusteluanalyysin periaatetta, jonka mukaan analyysin tulisi perustua varsinaiseen vuorovaikutukseen perustuviin luokitteluihin. (Kotilainen & Lehtimaja 2019: 224; Lehtimaja & Kotilainen 2019: 323.)

Aineiston kokoukset ovat luonteeltaan vapaamuotoisia eikä niissä noudateta eksplisiittisesti esille nostettua esityslistaa. Kokouksissa ei ole myöskään eksplisiittisesti nimettyä, kokousta johtavaa ja puheenvuoroja jakavaa puheenjohtajaa (ks. esim. Svennevig 2012: 5–6). Tilanteet kuitenkin eroavat arkivuorovaikutuksesta monin eri tavoin ja edustavat institutionaalista vuorovaikutusta. Yleensä kokouksilla on jokin järjestön käynnissä oleviin hankkeisiin liittyvä tavoite, johon pyrkiminen jäsentää vuorovaikutusta. Kokouksissa esimerkiksi suunnitellaan tulevia tapahtumia ja hankkeita, laaditaan apurahahakemuksia tai keskustellaan erilaisista yhteistyökuvioista. Kokousten osallistujat eivät myöskään ole virallisen puheenjohtajan puuttumisesta huolimatta lähtökohtaisesti tasa-arvoisia, vaan he toimivat kokouksissa omissa institutionaalisissa työrooleissaan (esimerkiksi esimiehinä tai alaisina, järjestön tai yhteistahojen edustajina) (Kotilainen & Lehtimaja 2019: 224; Lehtimaja & Kotilainen 2019: 322–323).

Aineiston kokouksia on tutkittu muun muassa siitä näkökulmasta, kuinka kokouksiin osallistujat käyttävät kielenvaihtoa oman tai muiden osallistumisen säätelyn keinona (Kotilainen & Lehtimaja 2019). Lisäksi on analysoitu aineiston kakkoskielisten osallistujien responsiivisessa asemassa (esimerkiksi kysymyksen tai kehotuksen jälkeen) tuottamia vuoroja, jotka tuottavat progressiivisuuden tai sujuvuuden ongelmia kokousvuorovaikutuksessa (Lehtimaja & Kotilainen 2019). Sivosen (2020) opinnäytetyössä taas tarkastellaan aineiston monikielisissä kokouksissa esiintyviä kielivalintoja. Tutkimus keskittyy tilanteisiin, joissa kielivalinta nostetaan jollain tavoin eksplisiittisesti esiin joko esimiesten tai kokouksen muun vastuuhenkilön aloitteesta. Lisäksi samassa työyhteisössä tehtyjä haastatteluja on omassa pro gradu -työssään tutkinut Rautonen (2020).

Kokouksiin osallistujien itsensä relevantiksi merkitsemä kategoria on kakkoskielisyys, johon orientoitutaan aineistossa esimerkiksi nostamalla kielenvalinta topiikiksi, vaihtamalla kieltä tai varmistamalla ymmärtäminen kysymällä asiaa eksplisiittisesti. Näin käsitettynä kakkoskielisyys ei tarkoita samaa asiaa kuin ei-ensikielisyys, esimerkiksi ensikielenään venäjää puhuvaan Katjaan ei aineistossa orientoituta suomen kakkoskielisenä puhujana. (Lehtimaja & Kotilainen 2019: 323; ks. myös Rautonen 2020.)

Aineistoni koostuu kokouksen videosta ja kokouksessa käsitellyistä kirjallisista materiaaleista, eli kokouksen puheenaiheena olevasta venäjänkielisestä kyselylomakkeesta, siihen liittyvästä suomesta venäjäksi käännettyjä väittämiä sisältävästä taulukosta (ks. liite 2) sekä kokouksen jälkeen laaditusta lopullisesta venäjänkielisestä väittämälistasta (ks. liite 3).

2.2 Tutkittava kokous ja sen osallistujat

Kokoukseen osallistuu neljä henkilöä: Jegor, Katja, Suvi ja Natalia. Henkilöistä käytetään pseudo-nyymejä heidän yksityisyytensä vuoksi. Katja ja Suvi ovat kulttuurijärjestön työntekijöitä ja Jegor sekä Natalia ovat kieliharjoittelijoita. Katja toimi hankkeen vastuuvetäjänä ja näin ollen Suvi, Jegor ja Natalia raportoivat hänelle tehdystä työstä.

Tutkimani kokouksen videoaineisto on kestoaltaan 1 tunti 15 minuuttia 40 sekuntia. Kokouksen tavoitteena on edistää kulttuurijärjestön hanketta, jossa eräs kaupunki on tilannut selvityksen venäjänkielisten kaupunkilaisten suhtautumisesta kaupungin kulttuuritarjontaan: kuinka hyvin kulttuuripalvelut ovat saavutettavissa ja missä määrin venäjänkieliset kaupungin asukkaat käyttävät niitä (muun muassa kuinka hyvin kaupungin venäjänkieliset asukkaat tuntevat kirjastojen ja museoiden konseptteja ja missä määrin he ovat ne omaksuneet). Kyselyn tarkoitus on tavoittaa eri-ikäiset ja -taustaiset vastaajat. Kyseinen selvitys toteutetaan venäjänkielisen nettikyselylomakkeen avulla, jota kokouksen aikana muokataan lopulliseen muotoon.

Kaikki kokouksen osallistujat ovat työstäneet kyselylomaketta sekä yhteisvoimin että itsenäisesti. Kyselylomakkeesta on keskusteltu aikaisemminkin useampaan otteeseen, joten kaikki neljä osallistujaa tuntevat materiaalin hyvin. Katja ja Suvi olivat laatineet kyselylomakkeen suomenkielisen version, jonka Katja ja Natalia ovat kokouksessa käydyn keskustelun perusteella kääntäneet venäjäksi. Jegor toimii jonkinlaisena teknisenä tukena, joka vaikuttaa myös sisällön tuottamiseen. Jegor vastaa kyselylomakkeen sähköisestä toimivuudesta ja ulkomuodosta, minkä takia hän on myös ajan tasalla kaikista tehdyistä muutoksista tai muutostarpeista. Natalia ei ole osallistunut kaikkiin kyselylomakkeen laatimisvaiheisiin eikä hänelle ole ennen kokousta lähetetty lomakkeen viimeisintä versiota.

Kokouksessa käydään läpi taulukkoa (ks. liite 2), jonka vasemmassa sarakkeessa on aiemmin laadittuja suomen- ja venäjänkielisiä kyselylomakkeen väittämiä. Taulukon oikeassa sarakkeessa on suomenkielisten väittämien venäjänkielinen käännös Jegorin muokausehdotusten kanssa. Käytän aineistoni kirjallisia materiaaleja ymmärtääkseni paremmin kokouksessa läpikäytäviä asioita, mutta en varsinaisesti käytä niitä analyysissäni. Näin ollen luvun 4 analyysi perustuu vain kokouksen vuorovaikutukseen.

Kokouksessa puhutaan suomea, venäjää ja englantia, joten siinä esiintyy erittäin paljon kielenvaihtelua. Sama henkilö voi käyttää jopa saman vuoron aikana kaikkia kokouksessa käytettäviä kieliä.

Kielenvaihteluiden esiintyminen riippuu kunkin osallistujan kielitaidosta. Jegor, Katja ja Natalia puhuvat ensikielensä venäjää ja Suvi suomea. Katja puhuu myös suomea niin sujuvasti, ettei häntä aineiston perusteella pidetä suomen kakkoskielisenä puhujana. Jegor ja Natalia ymmärtävät jonkin verran suomea, mutta puhuminen ja kirjoittaminen on heille melko vaikeaa. Jegorilla, Suvilla ja Natalialla on melko vahva englanti, jolla he pystyvät kommunikoimaan vapaasti kokoukseen liittyvistä asioista. Katja ymmärtää englantia, mutta käyttää sitä niukasti. Suvi ymmärtää jonkin verran venäjää, mutta pidemmät sekvenssit tuottavat hänelle ymmärtämisvaikeuksia.

Aineistoni kokouksen osallistujien kielitaito on eritasoista, minkä seurauksena heidän vuorovaikutuksessaan esiintyy paljon erityyppistä translatorista toimintaa. Se ilmenee niin, että kokouksen osallistujat ryhtyvät joko spontaanisti tai jonkun pyynnöstä tulkkamaan joitakin kokouksen agendan kannalta olennaisia kohtia. Kokouksen alussa Jegor pyytää, että kokouksen aikana käytettäisiin englantia, koska hänen suomen kielen taitonsa ei riitä keskustelun yksityiskohtien ymmärtämiseen. Kokouksen edetessä englanti vaihtuu kuitenkin välillä suomeen tai venäjään ja kielet vuorottelevat keskenään, mikä välillä tuottaa ymmärtämisvaikeuksia joillekin kokouksen osallistujista, kuten esimerkiksi pidemmät suomenkieliset sekvenssit Jegorille ja Natalialle ja venäjänkieliset sekvenssit Suville. Kokouksen osallistujat tulkkavat sekä omia että toisten vuoroja käyttäen erilaisia translatorisia käytänteitä. Esittelen erilaisia kirjallisen ja suullisen translatorisen toiminnan ilmiöitä ja niiden tutkimuksia luvussa 3 ja sen alaluvuissa. Luvussa 4 esittelen omassa aineistossani esiintyviä translatorisen toiminnan tapauksia ja niiden analyysiä.

3. Translatorinen toiminta

Luvussa 3 on teoreettista pohjustusta aineistoni translatorisen toiminnan analyysille. Käsittelen siinä translatorista toimintaa kokonaisuudessaan sekä sen ryhmittelyä. Luvuissa 3.1 ja 3.2 esittelen translatorisen toiminnan sekä ammattimaisen ja ei-ammattimaisen kääntämisen käsitteitä. Kirjoitan myös ammattimaisen ja ei-ammattimaisen translatorisen toiminnan kompleksisuudesta sekä niiden määrittelyn ja toisistaan erottamisen vaikeudesta. Luvussa 3.2 kuvailen myös ei-ammattimaisen translatorisen toiminnan tutkimuksia. Luku 3.3 ja sen alaluvut sisältävät kolmen translatorisen toiminnan jatkumon esittelyn. Luvussa 3.3.1 esittelemäni ensimmäinen jatkumo liittyy alkutekstin ja käännöksen väliseen samuuteen tai erilaisuuteen. Luvussa 3.3.2 kuvailen toista jatkumoa, jonka toiseen päähän sijoittuvat vuorovaikutuksen ulkopuolisten ammattikäntäjien tuotokset. Niiden vastakohtana on

kirjallinen tai suullinen itsekääntäminen tai -tulkkaus, jolloin kirjoittaja kääntää omaa tekstiään tai vuorovaikutukseen osallistuja tulkkaa omia vuorojaan keskustelun edetessä. Luku 3.3.3 käsittelee kolmatta translatorisen toiminnan ilmipanemiseen ja piilevyyteen liittyvää jatkumoa. Jatkumon toisessa päässä on ilmeinen translatorinen toiminta, joka käännöksissä ilmenee esimerkiksi kääntäjän nimestä, esipuheesta tai kommenteista. Vuorovaikutuksessa ilmipantu translatorinen toiminta voi alkaa esimerkiksi erillisellä ilmoituksella kuten ”let me explain that to you” (ks. esim. Koskela & Dahl 2011). Piilotranslatorisuuden tapauksissa taas alkuperäinen tuotos saattaa olla lukijoiden tai kuunteleijoiden ulottumattomissa. Kirjallisissa käännöksissä käännetty teksti saattaa olla adoptoitu kohdeyleisön normeihin, eli alkuperäinen teksti esiintyy jossakin määrin modifioituna eikä ole lukijoiden saatavilla. Suullisessa vuorovaikutuksessa piilotranslatorisuus liittyy käännöslainoihin tai referoituun puheeseen, jonka tulkkava henkilö on kuullut tai tuottanut aiemmin toisessa tilanteessa.

3.1 Translatorisen toiminnan käsite

Tutkimukseni keskittyy vuorovaikutuksen translatoriseen toimintaan, ja näin ollen translatorinen toiminta on tutkimukseni avainkäsite. Se kuuluu alun perin Holz-Mänttärille, joka lanseerasi sen omassa *Translatorisches Handeln: Theorie und Methode* -väitöskirjassaan (1984). Holz-Mänttari käyttää translatorisen toiminnan käsitettä viittaamalla konteksteihin, joissa toimijat ovat ammattikäntäjiä tai -tulkkeja. Holz-Mänttari käsittää translatorisuutena alkutekstitutkimuksen ja kielen piirteiden vertailun lisäksi myös kääntämisen ja tulkkauksen toiminnan kokonaiskuvauksen. Näin ollen translatoriseen toimintaan kuuluvat Holz-Mänttärin mukaan kaikki valmistelevat, toteuttavat, arvioivat ynnä muut tehtävät, joita ammattilaiskääntäjä tai -tulkki suorittaa ennen käännöstehtävää, sen aikana ja sen jälkeen. Myös verkoston muut jäsenet osallistuvat translatoriseen toimintaan jo silloin, kun päättävät tilata työn ammattilaiselta kääntäjältä tai tulkilta tai neuvottelevat hänen kanssaan työn toteuttamisesta. (Holz-Mänttari 1984: 91.)

Vaikka Holz-Mänttari (1984) viittasi translatorisen toiminnan käsitteellä ammattimaiseen kääntämiseen tai tulkkaukseen, kyseinen käsite on kuitenkin relevantti myös ei-ammattimaiseen työ- tai arkielämän translatoriseen toimintaan suhteutettuna (ks. myös Harjunpää 2017). Ammattikäntäjien ja -tulkkien lisäksi myös tavalliset kielenpuhujat toimivat kääntäjinä: he saattavat uudelleenmuotoilla toisen henkilön erikielisen viestin tai kääntää itse itseään (Kolehmainen ym. 2015: 375). Koskinen (2013a: 16–17) käyttääkin termiä *translatorinen toiminta* laajemmassa merkityksessä: hän käsittelee

translatorisena toimintana sekä ammatti- että ei-ammattikäntäjän tuottamia kirjallisia tai suullisia tuotoksia ja toimintaa. Sovellan omaan tutkimukseeni Koskisen (2013a: 16–17) laajempaa translatorisen toiminnan käsitettä, koska tutkin ei-ammattimaisten tulkkien, aineistoni kokouksen osallistujien, translatorista toimintaa, joka on rinnastettavissa arkielämän vuorovaikutuksen translatoriseen toimintaan.

3.2 Ammattimainen ja ei-ammattimainen kääntäminen ja tulkkaus

Kääntäminen ja tulkkaus liittyvät tiiviisti yksilöiden ja yhteisöjen monikielisyyteen. Yleensä näkyvintä on ammattikäntäjien ja -tulkkien harjoittama institutionalisoitu käännöstoiminta, mutta kääntämistä ja tulkkausta, eli translatorista toimintaa, tapahtuu myös arkielämän erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Monikieliset henkilöt voivat hyödyntää kielellisiä resurssejaan ja kääntää tai tulkata pienempiä tai laajempia jaksoja sellaisille vuorovaikutustilanteen osallistujille, joiden kielelliset repertuaarit ovat erilaiset ja jonkun pitää välittää heille toisten osallistujien viestejä (Kolehmainen ym. 2015: 372–373). Perinteisesti kääntämisellä on yleensä viitattu kirjalliseen työskentelyyn ja termillä tulkkaus on viitattu suulliseen toimintaan, mutta termiä kääntäminen käytetään myös molemmat toiminnot sisältävänä kattoterminä. Omassa tutkimuksessani käytän kirjallisesta translatorisesta toiminnasta termiä *kääntäminen* ja suullisesta termiä *tulkkaus*.

On korostettava, että ammattikäntäjän tai -tulkin käsite on jopa käännöstieteessä epäselvä, ja ammattilaisten ja ei-ammattilaisten erottelu voi olla vaikeata (Kolehmainen ym. 2015: 375). Kujamäki & Paloposki (2015: 352, 359) ovat tarkastelleet kääntämis- ja tulkkaustyötä historiallisesta näkökulmasta ja todenneet, että esimerkiksi 1800-luvulla kääntäminen ja tulkkaaminen olivat eri tavoin sekoittuneet muihin töihin ja sodan aikana tulkin tehtäviin riitti vähäinenkin kielitaito ja koulutus. Myös nykypäivänä ammattikäntäjien ja -tulkkien ohella työelämässä on monta muutakin translatorista ammattia tai sellaista ammattia, jossa työntekijä käyttää kielellisiä resurssejaan työelämän translatoriseen toimintaan. Perrinin & Ehrensberger-Dowin (2012) tutkimuksessa tarkastellaan erikielistä aineistoa käsitelleitä ja kääntäneitä uutistoimittajia, joilla ei ollut kääntäjänkoulutusta. Vaikka uutistoimittajilla ei ole yleensä kääntäjä- tai tulkkikoulutusta, heidän pitää muokata ja soveltaa erikielisiä tekstejä kohdeyleisönsä esimerkiksi kääntämällä niitä paikalliskielelle tai -murteelle. Piekkari ym. (2013) tutkivat translatorista toimintaa pankkiorganisaation työntekijöiden työarjessa. Tutkimus on osoittanut, että kasvavan kielidiversiteetin seurauksena kääntämis- tai tulkkaustarpeet ovat

lisääntyneet, mikä synnyttää varsinaisen käännösyksikön tilalle tai rinnalle translatorisia rooleja myös erilaisia kielellisiä resursseja omaaville henkilöille. Karppinen (2013) tutkii erään lehtipaino -ja varhaisjakeluyrityksen translatorista toimintaa, jolloin yrityksen jokapäiväiseen kanssakäymiseen ja yleiseen tiedottamiseen käytetään muun muassa englantia. Erään työntekijän englanninkielen taito oli sen verran hyvä, että hän eteni urallaan lehtijakajasta jakelun esimieheksi perehdyttämällä työntekijöitä ja kääntämällä sekä tulkkamalla englanniksi työohjeita, tiedotteita ja koulutuksia ilman kääntäjän tai tulkin koulutusta. Yrityksen omana asiantuntijana hän pystyi myös laajentamaan käännöstä ja soveltamaan sitä kohdeyleisölle sopivaksi lisäämällä tai muokkaamalla alkuperäisen tekstin tietoja (Karppinen 2013: 308–309).

Vaikka työelämän monikielisyyteen ja translatoriseen toimintaan on viime vuosina kiinnitetty enemmän huomiota ja sitä on jonkin verran myös tutkittu, Kolehmainen ym. (2015) ja Harjunpään & Mäkilähteen (2016) mukaan arkisen vuorovaikutuksen satunnainen translatorinen toiminta on jäänyt tutkijoiden huomion ulkopuolelle. Arkinen translatorisuus on jäänyt kuvaamatta sekä käännös- ja kieli-tieteessä että koodinvaihdon tutkimuksessa tai sitä on tarkasteltu toisenlaisista lähtökohdista. Myös ajankohtaisessa superdiversiteettitutkimuksessa kääntäminen ja tulkkaukset on sivuroolissa, vaikka kyseinen tutkimus keskittyy migraation aiheuttamaan urbaaniin monikielisyyteen sekä kielellisen diversiteetin tuomiin yksilöiden vaihteleviin ja moninaisiin kielellisiin repertuaareihin, tyyliin ja rekistereihin (ks. esimerkiksi Kujamäki & Paloposki 2015: 362–363; Lehtonen 2015: 50–51; Vertovec 2007: 1025). Seuraavassa luvussa ja sen alaluvuissa kuvailen muutamia arkielämän translatorisen toiminnan tutkimuksia, joiden kautta ja ohessa esittelen translatorisia jatkumota.

3.3 Translatorinen jatkumo ja sen ulottuvuudet

Kolehmainen ym. (2015) tarkastelevat artikkelissaan translatorista toimintaa jatkumona, jonka toisessa ääripäässä on institutionaalinen ja ammattilaisten toteuttama toiminta ja toisessa satunnainen translatorinen toiminta, joka ilmenee tavallisten monikielisten puhujien arkisessa vuorovaikutuksessa. Kolehmainen ym. (mt. 394) käsittelevät edellä mainitun jatkumon kolmea ulottuvuutta. Ensimmäinen ulottuvuus liikkuu samuuden ja erilaisuuden välillä: tuotettu käännös tai tulkkaukset voi olla hyvin lähellä alkuperäistä tekstiä, mutta se voi myös poiketa siitä paljonkin. Toisessa ulottuvuudessa liikutaan viestin välittämisen ja itsekääntämisen tai -tulkkauksen välillä: toisessa ääripäässä on vuorovaikutuksen kolmannen osapuolen välittämä viesti kahden toistensa kieltä osaamattoman osallistujan välissä, toisessa taas on kirjoittajan tai puhujan itsekääntäminen, kun hän toistaa oman tuotoksensa

toisella kielellä. Kolmas ulottuvuus käsittää jatkumon ilmipannusta translatorisuudesta piilotranslatorisuuteen, jossa käännös tai tulkkaus joko merkitään selkeästi translatoriseksi toiminnaksi tai sitten ei merkitä ollenkaan, jolloin translatorista toimintaa ei tunnisteta eikä sen alkuperäinen lähde ole lukijan tai kuulijan saatavilla. Esittelen seuraavissa alaluvuissa näitä ulottuvuuksia, joita kutsun myös jatkumoiksi. Luvussa 3.3.1 on esitelty samuuden ja erilaisuuden jatkumo, luvussa 3.3.2 viestin välittämisen ja itsekääntämisen tai -tulkkauksen jatkumo ja viimeinen alaluku 3.3.3 kertoo ilmipannun ja piilevän translatorisuuden jatkumosta.

3.3.1 Käännetyn tai tulkatun tekstin samuuden ja erilaisuuden jatkumo

Käännöksiä arvioidaan usein vastaavuuden perusteella – mitä paremmin käännös vastaa alkuperäistä tekstiä, sitä parempana se pidetään (Kolehmainen ym. 2015: 376–377). Vastaavuus voi kuitenkin vaihdella melko voimakkaastikin, mikä on ymmärrettävää: alkutekstin pohjalta muotoiltu uusi, ”toistettu” teksti ei voi olla koskaan identtinen alkutekstinsä kanssa, koska se on muotoiltu toisella kielellä, uudessa viestintätilanteessa ja eri yleisön tarpeisiin. Nykytutkijat ovat sitä mieltä, että käännöksen kaikenkattava samuus alku- ja lopputekstin välillä on saavuttamaton ihanne ja niiden vastaavuuden määrittely on suhteellista (ks. esim. House 2014; Krein-Kühle 2014). Myös Chesterman (2016: 60) esittää, että kääntäminen voidaan määrittää sellaisiksi kielenkäytön tilanteiksi, joissa uudessa viestissä on käytetty pohjana toisella kielellä aikaisemmin muotoiltua tekstiä. Toisella kielellä tuotettu teksti voi vastata alkuperäistä tekstiä vain relevanteilta osin (*relevant similarity*, Chesterman 2016: 60).

Reh (2004: 8–15) on tutkinut kielimaiseman erikielisiä kirjallisia viestejä ja jakanut ne samuuden ja erilaisuuden perusteella neljään ryhmään niissä käytettyjen monikielistämisstrategioiden mukaan: toistava (duplicating), osittainen (fragmentary), limittäinen (overlapping) ja täydentävä (complementary). *Toistavassa* monikielisyydessä erikieliset viestit toistavat saman sisällön ja näin ollen ovat samansisältöisiä ja keskenään korvattavissa. *Osittaisessa* monikielisyydessä erikielisten tekstien keskeisimmät sisällöt ovat muuten samanlaisia, mutta sen lisäksi ylimääräistä tietoa on tuotettu vain käännöksen pääkielellä. *Limittäinen* monikielisyys tarjoaa erikielisissä teksteissä osin saman sisällön, mutta jokaiseen erikieliseen ainekseen on lisätty jotain, mikä puuttuu muista teksteistä. Neljännessä, *täydentävässä* monikielisyydessä erikielisillä aineksilla ei ole mitään yhteistä, vaan ne esittävät täysin erilaisia, toisiaan täydentäviä sisältöjä. Rehin ryhmittely asettaa monikielistämisstrategiat samuuden

ja erilaisuuden jatkumolle seuraavasti: toisessa ääripäässä on toistava monikielisyys, jossa erikieliset viestit vastaavat toisiaan sisällöltään, liittyvät toisiinsa ja näin ollen edustavat translatorista toimintaa. Osittainen ja limittäinen monikielisyys ovat jatkumon keskellä ja niissä ainakin osa viesteistä ovat translatorisen toiminnan tuloksena. Täydentävässä, jatkumon toiseen ääripäähän sijoittuvassa monikielisyysdessa ei taas ole jälkeäkään translatorisesta toiminnasta. Vaikka edellä esitetty Rehin (2004) ryhmittely käsittääkin kirjallisissa teksteissä käytettyjä monikielistämisstrategioita, sitä voi mielestäni soveltaa myös suullisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvan translatorisen toiminnan ryhmittelyyn.

Toinen kiinnostava lähestymistapa translatoriseen toimintaan on esitetty Savijärven (2011) väitöskirjassa. Savijärvi (mt.) on tutkinut translatorisen toiminnan esiintymistä kielikylpypäiväkodin aikuisten ja lasten vuorovaikutuksessa. Toisin kuin Reh (2004), jonka tutkimuskohteena oli kirjallinen translatorisuus, Savijärvi (2001) tutkii suullisessa vuorovaikutuksessa esiintyvää translatorista toimintaa. Hänen esimerkeissään (mts. 135) lapset kääntävät spontaanisti aikuisen vuoroja, vaikka heille ei eksplisiittisesti olla annettu kääntäjän tai tulkin roolia. Esimerkiksi opettajan sanottua ruotsiksi ”en råtta e en råtta å en mus e en mus”, lapsi toistaa saman suomeksi ”lotta on lotta ja hiili on hiili”. Näin lapset osoittavat ymmärtävänsä, mistä on puhe. Aikuiset taas omilla tulkkausvuoroillaan sanallistavat lapsen kielellistä tai fyysistä toimintaa ruotsin kielellä, mikä tuo kielikylpykielen lapsen ulottuville (mts. 56): lapsen suomenkieliseen vuoroon ”m’haluu lisää?” opettaja vastaa ”du vill ha mera gröt”. Edellä mainituissa esimerkeissä peräkkäiset vuorot ovat lyhyitä ja vastaavat sisällöltään toisiaan, joten Rehin (2004) ryhmittelyn kriteerien mukaisesti ne edustaisivat toistavaa monikielisyyttä.

Suullisessa vuorovaikutuksessa ei kuitenkaan aina ole mahdollista tulkata toisten tai omia vuoroja toistamalla täsmällisesti alkuperäisen viestin sisältöä, kuten tapahtuu Savijärven (2011) esimerkeissä. Savijärven (mt.) tutkimuksessa toistavaa monikielistämistä edustavien esimerkkien vuorot ovat melko lyhyitä ja niiden sisältö yksinkertaista. Arkisessa vuorovaikutuksessa on myös tavallista, että alkuperäiset vuorot ja niiden tulkkaus poikkeavat merkittävästi toisistaan, mutta siitä huolimatta ne lukeutuvat translatorisen toiminnan piiriin (Kolehmainen ym. 2015: 381). Tämänäyttävyyksiä poikkeavuuksia ilmenee muun muassa lasten ja nuorten kääntämistä ja tulkkausta koskevissa tutkimuksissa (ks. esim. Bauer 2010 ja 2016; Bucaria & Rosato 2010; Harris & Sherwood 1978; Orellana 2008). Kyseisissä tutkimuksissa tutkittiin maahanmuuttajaperheiden lapsia, jotka nuorina ovat kääntäneet tai tulkanneet kohdemaan kieltä heikosti osaaville perheenjäsenilleen. Edellä mainittujen tutkimusten lapsitulkkiin translatorinen toiminta ei rajoitu vain arkivuorovaikutuksen translatoriseen toimintaan, koska heitä on pyydetty toimimaan tulkkeina myös institutionaalisissa tilanteissa kuten poliisiasemalla, lääkärissä tai koulussa, eli translatorisesta toiminnasta oli sovittu etukäteen eikä se ollut spontaania. Kyseisten tutkimusten lapsitulkit eivät kuitenkaan ole ammattimaisia tulkkeja ja he

ovat tulkanneet myös epämuodollisissa vuorovaikutustilanteissa, joten heidän translatorisen toimintansa strategioita voi soveltaa sekä arkivuorovaikutuksen että institutionaaliseen translatoriseen toimintaan. Tutkimuksista on noussut esille erilaisia lasten käyttämiä käännösstrategioita. Esimerkiksi he tiivistivät ja sensuroivat alkuperäisiä viestejä kohdekulttuuriin sopivimmiksi poistamalla opettajien tai vanhempien puheesta ei-toivottuja kohtia. He käyttivät myös lauserakenteiden yksinkertaistamista tai vanhempien epäystävällisten kommenttien muuttamista kohteliaammiksi tai kohdekulttuuriin sopivimmiksi, sekä vastaavasti toisen osapuolen vuorojen kielteisten vivahteiden muokkaamista positiivisemmiksi (Kolehmainen ym. 2015: 381). Edellä mainittujen tutkimusten lapset ja nuoret osasivat valita tilanteeseen sopivia strategioita ottaen huomioon esimerkiksi omien vanhempien tai toisen osapuolen tunteet. Vastaavia strategioita ovat tutkitusti käyttäneet myös ammattikäntäjät ja -tulkit (ks. esim. Leppihalme 2007).

Rehin (2004) ryhmittelyn mukaan edellä mainittujen tutkimusten lapsitulkkiin käyttämät käännösstrategiat, kuten alkuperäisten viestien tiivistäminen, sensurointi ja muokkaaminen kohdekulttuuriin sopivammaksi kuuluvat osittaiseen tai limittaiseen monikielisyyteen, jolloin lisää tietoa on tuotettu vain pääkielellä tai jokaiseen erikieliseen versioon on lisätty tietoja, jotka puuttuvat toisista versioista. Tutkimukseni aineisto edustaa institutionaalista vuorovaikutusta ja aineistoni kokouksen osallistujat käyttävät esimerkiksi tiivistämistä omassa translatorisessa toiminnassaan, mistä kirjoitan aineistoni esimerkkien analyysin yhteydessä alaluvuissa 4.1 ja 4.2.

3.3.2 Viestin välittämisen ja itsekääntämisen tai -tulkkauksen jatkumo

Kääntämisen ja tulkkauksen voi asettaa myös sellaiselle jatkumolle, jonka toisessa ääripäässä on viestin välittäjänä toimiva kääntäjä tai tulkki, joka helpottaa kahden toistensa kieltä osaamattoman yksilön tai ryhmän keskinäistä vuorovaikutusta. Jatkumon toisessa päässä ovat taas sellaiset vuorovaikutustilanteet, joissa monikielinen puhuja kääntää tai tulkkaa itseään, mikä saattaa palvella puhujan omia tarpeita. Sama jatkumo edustaa myös liikkumista ammattimaisen institutionalisoidun kääntämisen ja tulkkauksen sekä arkielämän monikielisen vuorovaikutuksen välillä. Institutionalisoitun kääntämisen ja tulkkauksen tunnusmerkkinä on se, että joku vuorovaikutukseen osallistujista on nimetty kääntäjäksi tai tulkiksi. Tällaisen toiminnan vastakohtana on sellainen translatorinen toiminta, joka ei ole ennalta sovittu eikä täytä järjestelmällisyyden tunnusmerkkejä ja jota kielenkäyttäjät eivät itse välttämättä edes pidä kääntämisenä. (Kolehmainen ym. 2015: 381-382.)

Itsekääntämistä (*self-translation*) on käännöstieteellisessä tutkimuksessa tunnustettu ja tutkittu erityisesti kaunokirjallisuuden kontekstissa, kun kirjailija itse kääntää omia teoksiaan toiselle kielelle (ks. esim. Cordingley 2013). Itsetulkkaus on käännöstieteessä taas uudempi ilmiö, koska yleisempi käsitys tulkin roolista on juuri se, että hän on puhujaan nähden toinen ja toimii välittäjänä kahden vuorovaikutuksen osapuolen välillä. Arkisissa monikielisissä vuorovaikutustilanteissa on kuitenkin mahdollista, että vuorovaikutukseen osallistuja tulkkaa itse itseänsä ja toistaa toisella kielellä sen, mitä on itse juuri sanonut. Tätä ilmiötä on tutkittu muun muassa kaksikielisen perheen lasten ja vanhempien vuorovaikutuksen kontekstissa, jolloin lapsi toistaa omia vuorojaan toisella kielellä (Harris & Sherwood 1978), sekä maahanmuuttajaperheiden toisen polven aikuisten itsetulkkauksia vuorovaikutuksessa ensimmäisen tai kolmannen ja neljännen polven puhujien kanssa (Del Torto 2010).

Harrisin & Sherwoodin (1978) ja Del Torton (2010) esimerkkien vuorovaikutustilanteita ei kielitieteessä tavallisesti pidetty kääntämisenä tai tulkkauksena vaan koodinvaihtona. Koodinvaihdolla on erilaisia ilmenemismuotoja ja määritelmiä, mutta juuri saman puhujan kaksikielinen toisto saman vuorovaikutustilanteen aikana liittyy translatorisuuteen ja sitä on kutsuttu *reiteraatioksi*. Gumperz (1982: 78) määrittää reiteraation (*reiteration*) niin, että toisella kielellä toistettu, samassa keskustelussa sanottu asia voi olla sisällöltään sama kuin alkuperäinen ilmaus, mutta se voi olla myös esitetty jossain määrin modifioituna. Reiteraation funktioita vuorovaikutuksessa voivat olla esimerkiksi aiemmin sanotun selkeyttäminen, korostaminen tai osallistumiskehikon¹ ylläpitäminen ja vastaanottajajoukon laajentaminen. Toisto voi koskea myös yhtä kokonaista vuoroa pienempiä yksiköitä, esimerkiksi yhtä vuorossa esiintyvää sanaa (ks. esim. Frick 2010: 55; Harjunpää & Mäkilähde 2016: 166).

Myös Wilton (2009) on tutkinut monikielisten perheiden ruokapöytäkeskusteluja ja niissä esiintyvää spontaania translatorista toimintaa. Hän nostaa esille muutamia epämuodollisten arkikeskustelujen reiteraation piirteitä (mt. 100): tulkin roolista ei päätetä etukäteen, vaan joku keskustelijoista ryhtyy tulkkamaan, tai tulkkausta tehdään osallistujien yhteistyönä. Lisäksi Wilton (mt.) korostaa, että arkikeskustelujen tulkin rooli on yhtä keskustelun osallistujan roolin kanssa eivätkä nämä roolit ole toisistaan erilliset. Wilton (mt. 98) mainitsee myös reiteraation potentiaalisia ongelmia (*potential dangers*): erikieliset toistot saattavat hidastaa vuorovaikutuksen sujuvuutta; ne voivat vieraannuttaa keskustelusta ne osallistujat, jotka eivät hallitse hyvin tulkkaukseen käytettyä kieltä; ne voivat myös

¹ Osallistumiskehikolla tarkoitetaan vuorovaikutustilanteessa sitä joukkoa, joka on kuulemassa ja vastaanottamassa puhetta (ks. esim. Erving Goffman 1981). Goffmanin (mt.) mukaan keskustelutilanteet ovat yleensä monimuotoisia ja osallistujien suhde sanottuun vaihtelee jatkuvasti. Kun keskustelussa eri ihmiset ovat vuorotellen äänessä ja vastaanottajina ja ottavat erilaisia rooleja, joita ilmaistaan kielellisten valintojen, katseen, ilmeiden ja eleiden avulla, osallistumiskehikkokin vaihtelee (ks. Goodwin 1984).

nostaa esille ja korostaa kielitaidollisia eroavaisuuksia vuorovaikutuksen osallistujien kesken. Näin ollen arkivuorovaikutuksen yhteydessä tulkkavaan henkilön pitäisi muistaa, että tulkkamalla hän saattaa sulkea jonkun osallistujista pois keskustelusta, ja hänen on muokattava toisenkielinen viesti niin, että kaikki muutkin vuorovaikutukseen osallistujat pysyvät keskustelussa mukana eikä vuorovaikutuksen sujuvuus häiriinny.

Itsetulkkkaus tai reiteraatio ovat nousseet huomattaviksi ilmiöiksi myös oman tutkimukseni aineiston tarkastelussa. Wiltonin (2009: 100) nostamat epämuodollisten arkikeskustelujen reiteraation piirteet pitävät paikkansa myös aineistoni kokouksen vuorovaikutuksen kohdalla: tulkin roolista ei olla päätetty etukäteen ja tulkkkaus saattaa alkaa spontaanisti joko yhden osallistujan voimin tai muutaman osallistujan yhteistyönä. Lisäksi kokouksen osallistujat ovat samanaikaisesti sekä vuorovaikutukseen osallistujia että tulkkeja, eli nämä roolit eivät ole toisistaan erillisiä. Näin ollen arkisten monikielisten vuorovaikutustilanteiden lisäksi itsetulkkkausta ja reiteraatiota esiintyy myös institutionaalisessa vuorovaikutuksessa. Luvussa 4.2 pyrin näyttämään ja analysoimaan aineistossani esiintyvää itsetulkkkausta sekä reiteraatiota funktioineen esimerkkien kautta. Tarkastelen myös sitä, johtaako reiteraatio Wiltonin (2009: 98) mainitsemiin potentiaalsiin ongelmiin.

3.3.3 Ilmipannun ja piilevän translatorisuuden jatkumo

Kahdessa edellisessä alaluvussa esitetyillä jatkumoilla, samuuden ja erilaisuuden sekä viestinvälittämisen ja itsetulkkauksen jatkumoilla, translatorinen toiminta on selkeästi havaittavissa vastaavuuden kriteerien sekä alkuperäistekstin ja sen erikielisen vastineen peräkkäisen esiintymisen avulla. On kuitenkin olemassa myös sellaisia translatorisen toiminnan tuotoksia, joiden eri kielellä laadittu alkuteksti ei ole vastaanottajan ulottuvilla. Tällaiset kääntämisen tai tulkkauksen tuotokset sijoittuvat ilmipannun ja piiloon jäävän translatorisuuden jatkumolle (Kolehmainen ym. 2015: 387). Esittelen tässä alaluvussa Kolehmaisen ym. (mt.) ilmipannun ja piilevän translatorisuuden ryhmittelyn.

House (1977) on kehittänyt kirjallisten käännösten jaottelun piilokäännöksiin (*covert translation*) ja ilmikäännöksiin (*overt translation*). Jako perustuu käännettyjen tekstien luokitteluun niiden kohdekulttuuriin suuntautuvan adaptaation perusteella. Piilokäännöksiä on saatettu sopeuttaa kohdekulttuurin normeihin niin, että niiden käännösluonne jää piiloon. Ilmikäännöksissä taas kohdekulttuuriin sopeuttamisen sijaan käännös pyrkii noudattamaan alkutekstin rakenteita, tyyliä ja sisältöä (ks. esim. Amouzadeh & House 2010; House 2014).

Ilmikäännöksissä ja -tulkkauksissa kääntämisen voi tuoda esiin eri tavoin. Usein puhuja merkitsee käännöksen tai tulkkauksen ilmoittamalla siitä kielellisesti. Esimerkiksi Koskelan ja Dahlin (2011: 158–161) tutkimissa suomalais-ruotsalaisten virallisten kokousten aineistossa puheenjohtaja erotteli erikieliset vuorot toisistaan *eli(kkå)*- ja *alltså*-sanojen avulla, jolloin hän vaihtoi kieltä ja käänsi edeltävän puheenvuoron toiselle kielelle. Myös aiemmin mainitun Wiltonin (2009: 90, 96 – 97) saksalais-englantilaisten ruokapöytäkeskustelujen tutkimuksen mukaan tulkkaukseen siirryttiin johtolauseiden avulla, esimerkiksi *let me explain that to you*. Kaunokirjallisissa käännöksissä kääntäjän näkyvyys voi ilmetä tekstin nimeämisestä käännökseksi, kääntäjän esipuheesta, kommenteista tai allekirjoituksesta sekä esimerkiksi mediajulkisuudesta (Koskinen 2000: 99 – 100).

Kolehmainen ym. (2015) nostavat *referoidun puheen* piilotranslatorisuuteen kuuluvaksi ilmiöksi. Referoidessaan jonkun toisen viestiä puhuja tai kirjoittaja esittää aikaisemmin toisaalla sanottua tai kirjoitettua uudessa kontekstissa uudelle vastaanottajaryhmälle (VISK § 1457; Kalliokoski 2005: 9). Kääntämisessä tapahtuu sama asia, mutta siinä aikaisemmin sanottu tuodaan esille eri kielellä. Sekä referoija että kääntäjä tekevät oman tulkintansa aiemmin kirjoitetusta tai sanotusta tuotoksesta: he voivat pyrkiä esittämään alkuperäisen tekstin muuttumattomana, valita toistettaviksi joitakin tekstin osia, muokata välittämänsä viestin sisältöä tai jopa muuttaa alkuperäisen viestin tunnistamattomaksi (Kalliokoski 2005: 9). Arkivuorovaikutuksessa alkuperäinen esitys on yleensä kertojan mielessä ja kuulijan saavuttamattomissa, joten suullisen referoinnin sisällön luokittelu on usein mahdotonta. Jos referointi tapahtuu eri kielellä kuin alkuperäisessä tilanteessa, on kyse translatorisesta toiminnasta. Referaatin arviointi alkuperäisen viestin tarkaksi käännökseksi tai sen vapaaksi mukaelmaksi on mahdotonta, jos ei ole ollut itse todistamassa alkuperäistä keskustelua. Translatoriseen toimintaan tässä viittaa muun muassa päätös tulkata viesti toiselle kielelle sen sijaan, että referoisi sitä alkukielellä, viestin muotoilu toisella kielellä ja asian esittäminen uudessa viestintätilanteessa. (Kolehmainen ym. 2015: 390.)

Tässä alaluvussa esitetyt ilmipantu translatorisuus ja aiemmin sanotun referointi esiintyvät aineistoni esimerkissä 10, jota esittelen ja analysoin seuraavan luvun alaluvussa 4.2.

4. Translatorinen toiminta monikielisessä kokousaineistossa

Tulkkaus- tai translatorinen toiminta on noussut esiin yhtenä kiinnostavana ilmiönä analysoimastani kokousaineistosta. Koska kokouksessa käytetään suomea, venäjää ja englantia ja vuorovaikutukseen osallistujien kunkin kielen kielitaidon tasot vaihtelevat äidinkielisestä heikkoon, osallistujat käyttävät tulkkausta monessakin eri tilanteessa. Tässä luvussa ja sen alaluvuissa esittelen ja analysoin esimerkkien kautta kokouksen osallistujien käyttämiä translatorisia käytänteitä. Luvussa 3 ja sen alaluvuissa esittelemäni Kolehmainen ym. (2015) translatorisen toiminnan ilmiöiden ryhmittely ei sovi sellaiseen omaan aineistooni. Kolehmainen ym. (mt.) käsittelevät artikkelissaan sekä kirjallisia että suullisia tekstejä, mutta minun analyysini perustuu vain suulliseen vuorovaikutukseen.

Tutkimukseni apumenetelmänä käytän etnometodologista keskustelunanalyysiä (Stevanovic & Lindholm 2016), joka perustuu vuorovaikutustallenteiden empiiriseen tarkasteluun. Keskustelunanalyysin avulla pystytään analysoimaan vuorovaikutukseen osallistujien näkyvää toimintaa: kuinka toimijat rakentavat keskinäistä ymmärrystä ja tulkitsevat erilaisia vuorovaikutustilanteita sekä miten se näkyy heidän toiminnassaan. Keskusteluntutkijat pyrkivät selvittämään niitä käytänteitä (*practices*) ja toimintoja (*actions*), jotka nousevat osallistujien toiminnasta eivätkä perustu tutkijoiden ennakkokäsityksiin. Omassa tutkimuksessani keskityn aineistoni translatorisen toiminnan ja sen käytänteiden tarkasteluun. Pysin löytämään monikieliselle kokoukselle tyypillisiä translatorisia käytänteitä, joiden perusteella poimimani translatorisen toiminnan esimerkit on tutkimuksessani ryhmitelty.

Kolehmainen ym. (2015) malli käsittelee arkivuorovaikutuksen translatorisuutta, mutta aineistoni edustaa institutionaalista vuorovaikutusta. Institutionaalisesta näkökulmasta arvioituna tutkimani kokousaineisto on kuitenkin melko vapaamuotoista, koska siinä ei ole varsinaista agendaakaan eikä puheenjohtajaa, siitä ei tehdä virallista pöytäkirjaa ja vuorot etenevät vapaassa satunnaisessa järjestyksessä. Samalla aineistossani esiintyvä vuorovaikutus eroaa kuitenkin arkivuorovaikutuksesta monin eri tavoin (ks. luku 2): jokin käynnissä oleva hanke ja sen suunnittelu tai tavoitteet jäsentävät kyseisen organisaation vuorovaikutusta sekä vuorovaikutukseen osallistujat edustavat omia institutionaalisia rooleja, vaikka kanssakäyminen onkin melko epämuodollista. Näin ollen käytän soveltuvin osin Kolehmainen ym. (mt.) esittelemää arkivuorovaikutuksen translatorisen toiminnan ryhmittelyä (ks. luku 3) aineistoni translatorisen toiminnan analyysiin, koska aineistoni translatorisen toiminnan tunnusmerkit täsmäävät mainitussa artikkelissa esitettyjen arkivuorovaikutuksen translatorisuuden tunnusmerkkeihin:

- Kokouksen osallistujat eivät ole ammattimaisia tulkkeja eikä kokouksenaikaisesta tulkkauksesta ole sovittu etukäteen.
- Tulkkauksvuorot eivät ole vuorovaikutuksen väliin asettuvan kolmannen osapuolen tuottamia vaan ne tuottaa aina joku vuorovaikutukseen osallistujista. Näin ollen translatorisesta toiminnasta vastaa tavallinen puhuja, jolle ei ole tilanteessa annettu tulkin institutionaalista roolia, vaikka hänellä onkin jokin muu institutionaalinen rooli.
- Kokouksen edetessä tulkin rooli limittyy keskusteluun osallistujan rooliin ja nämä roolit eivät ole toisistaan erilliset.

Koska kokouksen osallistujien kielitaito on eritasoista, he joutuvat keksimään keinoja edistääkseen kyselylomakkeen muokkaamista lopullisen muotoon. Näin ollen kukin kokouksen osallistujista ryhtyy välillä tulkkamaan joko omia tai toisten vuoroja muille esimerkiksi suomesta venäjään ja venäjästä suomeen tai englanttiin. Joskus tulkkaukset alkavat spontaanisti, mutta joskus siihen ryhdytään jonkun pyynnöstä. Joskus itsetulkkauksen aloittamisesta kerrotaan ääneen ja joskus tulkkaukset alkavat ilman erillistä ilmoitusta.

Tarkastellessani translatorisen toiminnan ilmentymiä aineistoni kokouksen vuorovaikutuksessa olen jakanut ne kahteen isompaan ryhmään – toisten vuorojen tulkkaukseen ja itsetulkkaukseen tai reitertäntöön. Luvussa 4.1 esittelen ja analysoin sellaisia translatorisen toiminnan esimerkkejä, joissa joku kokouksen osallistujista tulkkaa toisten vuoroja (esimerkit 1–3). Luvussa 4.2. on itsetulkkauksista tai reitertäntöä edustavia esimerkkejä ja niiden analyysi (esimerkit 4–10). Lisäksi kokouksen osallistujien strategioihin kuuluu tiivistäminen ja ilmipantu translatorisuus, mutta niistä ei tullut yhtä paljon näyttöä kuin edellä mainituista translatorisen toiminnan ilmentymistä, vaan ne liittyvät tiiviisti toisten vuorojen tulkkaukseen ja itsetulkkaukseen. Tiivistämisen roolia monikielisen kokouksen vuorovaikutuksessa käsittelemme muun analyysin ohella sekä pohdintaluvun alaluvussa 5.2. Käsittelemme ilmipantua translatorisuutta esimerkki 10:n analyysin yhteydessä tämän luvun alaluvussa 4.2.4.

Olen litteroinut esimerkit soveltaen keskusteluanalyysin konventioita ja niissä on suomen-, englannin- ja venäjänkielisiä vuoroja. En suomentanut englanninkielisiä vuoroja, koska oletan, että englanti on nykyään yleisesti osattu kieli. Venäjänkieliset vuorot ovat kirjoitettu kyrillisillä aakkosilla ja jokaisen venäjänkielisen rivin alla on kursivoituna sen suomennos.

4.1 Toisten vuorojen tulkkaus monikielisessä kokouksessa

Tässä luvussa esittelen aineistoni toisten vuorojen tulkkauksen esimerkkejä ja analysoin niissä esiintyvää translatorista toimintaa. Alaluvussa 4.1.1 esittelen ja analysoin spontaania toisten vuorojen tulkkausta (esimerkit 1 ja 2). Alaluvussa 4.1.2 esitellyssä esimerkissä 3 translatorinen toiminta alkaa Suvin pyynnöstä. Hyödynnän esimerkkien analyysissa myös Rehin (2004) monikielistämisstrategioiden ryhmittelyä.

4.1.1 Spontaani toisten vuorojen tulkkaus monikielisessä kokouksessa

Esittelen tässä alaluvussa kaksi esimerkkiä toisten vuorojen tulkkaamisesta, joka alkaa spontaanisti ilman kokouksen osallistujien erillistä verbaalista tai kehollista tulkkauspyyntöä.

Esimerkki 1 on katkelma kirjasto- ja museoväitteisiin liittyvästä keskustelusta. Jegorin suomen kielen taito ei ole vielä vahva, ja kokouksen alussa hän pyytää, että keskustelua käytäisiin englanniksi ja pyrkii itse puhumaan englantia. Jegor perustelee pyyntönsä sillä, ettei hän halua jäädä pois keskustelun yksityiskohdista. Esimerkissä 1 Jegor ilmaisee englanniksi toiveensa siitä, että väittämät voisi muokata henkilökohtaisemmiksi niin, että vastaajat pystyisivät soveltamaan niitä itseensä ja valita sopivat väittämät omien henkilökohtaisten tuntemuksiensa perusteella (r. 1–5). Lihavoituna esimerkissä ovat Katjan tekemä suomenkielinen yhteenveto Jegorin esittämistä ajatuksista ja Suvin tiivistetty englanninkielinen tulkkaus (r. 7–13, 18), joiden avulla he selittävät Jegorille oman näkökantansa ensimmäisestä väitteestä.

Esimerkki 1. Purpose of the library.

- 01 J: *may be you should ask like this
 *Katja kääntää katseensa Jegoriin, Natalia aikoo sanoa jotain, mutta Jegor keskeyttää
- 02 libraries im like im
- 03 its very comfortable
- 04 the first statement *its very comfortable
 *Suvi nyökkää ja laskee katseensa papereihin
- 05 for me [to spend] to spend time in libraries
- 06 K: [*mm nää]
 *Katja katsoo papereita ja selailee niitä
- 07 K: *me kysytään **sanoit [sä äsken**]
 *Katja etsii jotain papereista ja sitten kääntää katseensa Jegoriin osoittaen häntä kynällä
- 08 J: [yeah the same]*
- 09 K: **et me kysytään siitä** Toisen vuoron tulkkaus/selittäminen

10 **se ei oo kysymys siitä että minulle vaan**

11 [se mitä me haluamme]
 ((Selostaa Jegorille pyörivien käsieleiden kera, katse Jegoriin))

12 S: [* (--)]
 *Katja kääntää katseensa Suviin, Suvi nyökkää ja katsoo Jegoria

13 K: *mikä on tällainen yleinen (1.0)
 *Katjan katse kääntyy Jegoriin

14 J: uhum

15 S: *näkemys **fasilitointi** (ks. alaviite 2)
 *Suvi katsoo Jegoria

16 K: näkemys siitä että mitä kirjastot on

17 J: okei*
 *Jegor nostaa päätään ja katsetaan tietokoneruudulta ja kääntää päätään hivenen verran Katjaan ja Suviin päin

18 S: **like what [is the purpose of library] tiivistäminen**

19 J: [okei okei lets lets] yeah do it *

*Natalia nostaa katsetaan tietokoneruudulta ja katsoo Jegoriin päin, leuka nojaa käteen

20 like this okei the first statement okei

21 i just mark it green libraries is the place

22 of rest and to spend some time* also

*Katja ja Suvi katsovat papereita, Katja nyökkää, Suvi antaa myöntävän minimipalautteen

23 like living room yeah

Jegor kertoo ehdotuksensa englanniksi (r. 1–5), mihin Katja vastaa suomeksi. Katja aloittaa vuoronsa jo rivillä 6 ja riveillä 7, 9 ja 10 hän yrittää tehdä suomenkielisen yhteenvedon Jegorin ehdotuksesta (suunnilleen ”sanoit sä äsken, et me kysytään, että minulle”). Hän tavallaan tiivistää Jegorin sanoman pohjustaen samalla seuraavia vuoroja, joissa hän selostaa suomeksi oman ja Suvin näkemyksen (r. 11, 13, 15–16). Hän esittää Jegorille suomeksi (r. 10–11, 13 ja 16), että heidän tarkoituksensa on kysyä vastaajien yleisestä näkemyksestä kirjastoista. Vaikka Katja on äänessä, Suvi osallistuu heidän näkökantansa selostamiseen. Suvin vuoro rivillä 12 jää epäselväksi, mutta Katjan katseesta Suviin ja Suvin nyökkäyksestä voi päätellä, että Suvi lisää jotain aiheeseen liittyvää. Riveillä 13, 15 ja 16 Katja ja Suvi tekevät yhteistyötä vuorojen rakentamisessa: Katjan vuoron tauon aikana (r. 13) Suvi ehdottaa Katjalle omasta mielestään sopivan sanan (*näkemys*, r. 15), jota Katja käyttää oman vuoronsa rakentamiseen. Tämä on yksi esimerkki monesta tapauksesta, jossa Suvi fasilitoi² (eli tässä yhteydessä

² Termillä *fasilitointi* (*fasilitaatio*) ei vielä ole virallista suomenkielistä vastinetta. Suuren suomen kielen sanakirjan (2004) mukaan *fasilitointi* tarkoittaa helpottamista tai helpottumista. Verbi *fasilitoida* on vastaavasti helpottamista, edistämistä ja auttamista.

avustaa toisten vuorojen rakentamisessa ja tavoitteeseen pääsemisessä) Katjan suomenkielisten vuorojen rakentamista ehdottamalla hänelle vuoron jatkeeksi sopivia sanoja.

Vaikka Jegor ilmaisee kokouksen alussa, että hän ei pysty vielä ymmärtämään kaikkia yksityiskohtia suomenkielisestä puheesta, esimerkissä 1 hän ei ilmaise ymmärtämisongelmia tai suomen kielen käytöstä syntyvää epämukavuutta. Päinvastoin riveillä 14 ja 17 hän osoittaa ymmärtävänsä Katjaa ja Suvia myöntävällä minimipalautteella ja responssipartikkelilla (*uhum*, r.14 ja *okei*, r.17). Katja ja Suvi puhuvat melko hitaasti ja Jegorille tutusta aiheesta, joten oletettavasti heitä on helppoa ymmärtää. Rivillä 18 Suvi kuitenkin vielä tiivistää heidän ajatuksensa englanninkielisellä vuorollaan: ”like what is the purpose of library?” Tässä Suvi tulkkaa Katjan sanomaa tiivistäen sen yhteen virkkeeseen. Jegor alkaa puhumaan Suvin kanssa päällekkäin (r. 18 ja 19), mikä mahdollisesti tarkoittaa sitä, että hän on saanut Katjan ja Suvin ideasta kiinni suomenkielisistä vuoroista eikä kaipaa tulkkausta. Hän esittääkin uusia ehdotuksia ja ajatuksia riveillä 21–23, mihin Katja ja Suvi reagoivat myönteisesti nyökkäyksillä ja myönteisillä minimipalautteilla.

Natalia ei näytä katkelman aikana merkkejä siitä, että hän osallistuisi keskusteluun: hän skrollaa tietokoneensa ruudulla olevaa tiedostoa eikä anna palautetta keskustelun aiheesta. Hän ei ilmaise millään tavalla ymmärtävänsä, mistä puhutaan eikä toisaalta myöskään sitä, että hänellä olisi suomenkielisten vuorojen ymmärtämisvaikeuksia (vrt. Suvin reaktioon pitkään venäjänkieliseen sekvenssiin esimerkissä 3). Hän nostaa katseensa Jegoriin, kun keskustelu siirtyy taas Englantiin (r. 19). Samalla hän tutkii edessään olevaa paperilomaketta.

Esimerkissä 1 translatorinen toiminta ilmenee Katjan ja Suvin vuoroissa riveillä 7, 9–10 ja 18. Riveillä 7, 9–10 Katja suomentaa Jegorin englanninkielistä sanomaa (r. 3 ja 5). Katja ei kuitenkaan tulkkaa sitä sanasta sanaan, vaan poimii Jegorin vuoroista henkilökohtaisen ja yleisen näkemyksen välisen eron. Tämä tiivistys auttaa Katjaa ilmaisemaan hänen ja Suvin näkemyksen seuraavissa vuoroissa (r. 11, 13 ja 16). Tässä tapauksessa suomentaminen ei palvele niinkään ymmärtämisen edistämistä, vaan Katjan voi arvella käyttävän suomea siksi, että hän puhuu mieluummin muutenkin suomea kuin Englantia. Hän olisi voinut käyttää myös venäjää, mutta silloin Suvi jäisi vuorovaikutuksen ulkopuolelle eikä pystyisi tukemaan Katjaa heidän yhteisen näkökantansa ilmaisemisessa.

Rivillä 18 Suvi tulkkaa Englanniksi Katjan suomenkielisten vuorojen tärkeimmän sanoman, että heidän tarkoituksensa on saada selville, mikä on vastaajien yleinen näkemys kirjastoista. Hänkään ei tulkkaa Katjan vuoroja sanasta sanaan, vaan esittää pääajatuksen niistä. Suvi suostui Jegorin kokouksen alussa esittämään pyyntöön Englannin kielen käytöstä ja kokouksen aikana hän käyttääkin paljon Englantia. Tulkkamalla Englanniksi Katjan vuoroja Suvi samalla varmistaa Jegorin pysyvän mukana

keskustelussa, vaikka Jegor ei tässä tapauksessa ilmaise ymmärtämisvaikeuksiaan. Vaikka Katja on päävastuussa käsiteltävän hankkeen etenemisestä, kyseisessä kokouksessa ei ole selkeää nimettyä puheenjohtajaa, joten kokouksen sujuvuudesta saa huolehtia kuka tahansa osallistujista tai he kaikki yhdessä. Suv:n englanninkielinen tiivistäminen saattaa palvella myös Nataliaa, joka ei osallistu esimerkin 1 keskusteluun näkyvällä tavalla. Vaikka Natalia ei osoita merkkejä suomenkielisten vuorojen ymmärtämisvaikeuksista tai epämukavista suomen käytöstä johtuvista tuntemuksista, hän nostaa katseensa Jegoriin vasta silloin, kun Suvi ja Jegor siirtyvät suomesta englantiin (r. 18 ja 19). Näin ollen Suv:n englanninkielinen tiivistys (r. 18) on saattanut olla hyödyllinen kokouksen agendan eteenpäin viemiselle.

Esimerkissä 1 Katja suomentaa Jegorin vuoron pääidean (r. 7–9, 10), eli alkuperäisessä ja tulkatussa tuotoksessa on jotain yhteistä, mutta samalla kummassakin on myös omaa sisältöä. Rehin (2004) käännösten ryhmittelyn mukaan Katjan tulkkaus voisi edustaa limittäistä monikielistämistä. Suv:n tiivistetyssä englanninkielisessä tulkkauksessa (r. 18) on ilmaistu Katjan suomennoksen pääajatus, eli alkuperäisessä aineksessa on enemmän tietoa kuin tulkkauksessa, mutta kummassakin on yhteistäkin sisältöä. Näin ollen Suv:n tiivistys kuuluisi Rehin ryhmittelyssä osittaiseen monikielistämiseen.

Seuraavassa esimerkissä 2 esiintyy vastaavaa toisten vuorojen spontaania tulkkaamista ja tiivistämistä, mutta tässä tapauksessa tulkattu aines ei varsinaisesti liity kokouksen agendaan. Vapaa-aikaa käsittelevän osuuden läpikäymisen aikana Jegor nostaa englanniksi esille *готовлю*-käsitteen ongelmallisuuden (r. 1–2, 4 ja 6). *Готовлю* tarkoittaa 'valmistan', jonka kääntäisin keskustelun kontekstissa 'kokkaan'. Jegor erottaa kokkausharrastuksen käsitteen jokapäiväisestä ruoanlaitosta. Koska Jegorin avaus on englanniksi, kaikki kokouksen osallistujat ymmärtävät sen. Sitten riviltä 14 alkaen keskustelun kieli vaihtuu venäjään, jolloin Jegor ja Natalia puhuvat siitä, että venäläiset eivät assosioi kokkaamista vapaa-aikaan vaan pakollisiin kotiaskareisiin, minkä jälkeen venäjää osaavat kokouksen osallistujat alkavat vitsailla ruoanlaitosta johtuvista neuvostotraumoista. Kaikki paitsi Suvi nauravat ja Katja alkaa spontaanisti tulkkaamaan Suville vitsin sisällön (r. 28). Katjan tulkkausvuoro on lihavoituna esimerkissä. Esimerkin alussa Katja selailee papereitaan, Suvi ja Natalia katsovat myös omia paperilomakkeitaan.

Esimerkki 2. Traumoja ruoanlaitosta.

- 01 J: yeah and with cooking (.) it was the question
02 ГОТОВЛЮ it means just for fun of course
 kokkaan
03 S: yeah ((nyökkää))

04 J: because if you are cooking for your family

05 S: yeah

06 J: thats not your >vapaa paikka< vapaa-(.)aika

07 N: ёя подумала это как-то странно
mä ajattelin se on vähän outoa

08 J: okei

09 S: okei

10 J: libraries

11 S: okei libraries

12 K: mut sitä voi miettiä et

13 S: nii ehkä se(.)
*Suvin katse Katjaan, Natalia ja Jegor myös kääntyvät Katjaan päin

14 K: может быть подумать над(.) формулировкой по-русски
ehkä voisi miettiä venäjänkielistä muotoilua rivin 12 reiteraatio

15 N: может быть для удовольствия
ehkä huvin vuoksi

((Rivejä poistettu))

17 N: или как-то так
tai jotain sellaista

18 J: и как мы это... смотрите вопрос звучит*
ja miten me sen katsokaa, kysymys kuuluu
*Jegor eleilee käsillään edessään ja katsoo vuorotellen kaikkia, kaikki katsovat Jegoria

19 как я провожу свободное время
"miten minä vietan vapaa-aikaani?"

20 если бы вопрос был что я делаю дома
jos kysymys olisi ollut "mitä minä teen kotona?"

21 тогда можно было бы понять готовлю это про что
sitten olisi voinut ymmärtää "kokkaan" mistä se on?

22 N: мне кажется* у русских людей очень
minusta tuntuu venäläisillä ihmisillä on hyvin
*Suvi kääntyy Nataliaan päin

23 ё*сложные понятия с домашней работой
vakava suhtautuminen kotitöihin
*Katja nauraa kovalla äänellä

24 и свободным временем*
ja vapaa-aikaan
*Suvi alkaa hymyilemään

25 J: нет ну это вообще как бы*
ei, no se on ylipäättään niin kuin
*Suvi katsoo Jegoria

26 ётравма советская и что с ней сделать
neuvostotrauma ja mitä pitäisi sen kanssa tehdä

27 не понятно
ei ole selvää

((Kaikki nauravat, Suvi katsoo hymyillen vuorotellen Nataliaa, Jegoria ja Katjaa.))

28 K: **fmitä traumoja tästä (.) [ruoanlaitosta neuvostoihmisilläf] Tii-**
vistäminen (vitsi neuvostotraumoista)

((Vuoro osoitettu Suville))

29 J: [Mutta mutta se on]

30 S: faijaaʃ

31 J: whats entertainment ГОТОВЛЮ
kokkaan

32 so I think its like not like

33 K: ok mun mielestä täs vaiheessa

34 ei tarvii tehdä mitään jos me keksitään joku

35 S: [parempi] **fasilitointi**

36 K: [parempi] versio Natalian kanssa jossakin vaiheessa

Tässä esimerkissä esiintyy sekä itsetulkkausta että toisten vuorojen tulkkausta. Jegor aloittaa englanninkielisen pohdinnan sanan *готовлю* ('kokkaan') merkityksestä (r. 1– 6), mutta rivillä 6 hän siirtyykin kesken lauseen suomeen: "that's not your vapaa paikka, vapaa-aika". Jegor käyttää välillä yksittäisiä suomenkielisiä sanoja, mutta käyttää niitä englannin seassa, niin kuin tässäkin tapauksessa. Jegor kiinnittää siis huomiota sanan *готовлю* ('kokkaan') ja ruoanlaittoharrastuksen kahteen merkitykseen – toisaalta se voi viitata arkipäiväiseen ruoanlaittoon, ja toisaalta taas ruoanlaittoon harrastuksena, jolloin laitetaan monimutkaisempaa ja hienompaa ruokaa, mitä tapahtuu harvemmin arki-iltaisina töiden jälkeen (r. 1, 2, 4 ja 6). Vaikka kyse on venäjänkielisestä sanasta, Jegor puhuu sen merkitysvivahteista englanniksi, jotta Suvikin olisi keskustelussa mukana. Suvi osallistuu keskusteluun myönteisillä palautteilla (r. 3 ja 5).

Riveillä 8–11 Jegor ja Suvi osoittavat yhdessä, että voisi jo siirtyä eteenpäin kirjasto-osioon, mutta rivillä 12 Katja aloittaa suomenkielisen vuoron, joka jää vajaaksi ja toistuu osin venäjänkielisenä vuorona rivillä 14. Katja aloittaa ehdotuksensa suomeksi, mutta vaihtaakin sitten venäjään osoittaen kyseisen vuoron Jegorille. Rivien 12 ja 14 aloitukset täsmäävät toisiinsa ja ovat tavallaan toistensa tulkkauksia: "mut sitä voi miettiä et"/"может быть подумать над" ('ehkä voisi miettiä'). Katja vaihtaa venäjään mahdollisesti sen takia, että väitteiden venäjänkielinen muotoilu on myös Jegorin ja Natalian tehtävä ja siitä on luontevampaa puhua venäjäksi. Samalla tämä vieraannuttaa Suvin keskustelusta, koska Suvi ei osaa tarpeeksi hyvin venäjää pystyäkseen osallistumaan venäjänkieliseen vuorovaikutukseen.

Katjan venäjänkielinen vuoro alkaa itsetulkkauksella eli reiteraatiolla (r. 14), jonka yhtenä Wiltonin (2009) nostamana potentiaalisena ongelmana on juuri jonkin osallistujan vieraannuttaminen

keskustelusta, mikä johtuu kyseiselle osallistujalle vieraan kielen käyttämisestä vuorovaikutuksessa. Tässä tapauksessa Katjan kielenvaihto venäjään ja sitä seuraavat Natalian ja Jegorin venäjänkieliset vuorot eivät kuitenkaan näytä haittaavan Suvia, vaan hän keskittyy kuuntelemaan Jegoria ja Nataliaa (r. 15, 18, 22, 25 ja 27). Hän ymmärtää hyvin, että kyse on jostain hauskaasta asiasta, koska kaikki nauravat ja hänkin alkaa hymyilemään katsoen vuorotellen Jegoria, Nataliaa ja Katjaa. Katja yrittää suomentaa Suville kyseisen vitsin (r. 28), vaikkei Suvi esittänyt tulkkaamispyyntöä tai merkkejä siitä, ettei hän ymmärrä keskustelua. Hän ei kuitenkaan nauranut samalla tavalla kuin muut, mikä voi viitata siihen, ettei hän ymmärtänyt naurun syytä. Katjan tulkkauksen jälkeen Suvi vain naurahtaa ja vastaa Katjalle ”Aijaa...” (r. 29), mutta näyttää siltä, ettei ihan ymmärtänyt vitsiä Katjan tulkkauksesta huolimatta tai se ei vaan naurattanut häntä. Kyseistä vitsiä on vaikeaa ymmärtää ilman kontekstia, eikä Suvi naurakaan yhtä paljon kuin muut kokouksen osallistujat. Vitsien kääntäminen ja huumorin välittäminen kielestä toiseen on haastavaa. Katja tulkaaakin Natalian ja Jegorin vitsit poimien niistä vain pääpointin jättäen pois vitsin edeltävät venäjänkieliset vuorot (r. 14–21), jotka periaatteessa olisivat olennaisempia kyselylomaketta ajatellen. Tulkaamalla Suville vitsin ruoanlaittoon liittyvistä neuvostotraumoista Katja palauttaa Suvin vastaanottajajoukkoon ja ratkaisee Suville mahdollisesti epämiellyttävän tilanteen, mikä on myös yksi reiteraation funktioista, vaikka tässä ei ole kyse reiteraatiosta vaan toisten (Natalian ja Jegorin) vuorojen tulkkauksesta. Jos Suvi olisi halunnut lisää tietoa venäjänkielisten vuorojen sisällöstä, hän olisi voinut kysyä lisää tai Katja olisi voinut avata vitsiä vähän enemmän, mutta se ei ollut relevanttia kokouksen agendaan nähden eikä se varsinaisesti liittynyt kyselylomakkeeseen. Tämän jälkeen keskustelu menee kuitenkin eteenpäin englannin- ja suomenkielisenä (r. 31–36) pitäen kaikki kokouksen osallistujat vuorovaikutuksessa mukana. Katja myös toteaa, että ruoanlaittoon liittyvän väittämän venäjänkielistä muotoilua voi miettiä myöhemminkin, mikä voi olla selityksenä sille, ettei hän tulkannut Suville venäjänkielisestä sekvenssistä muuta kuin vitsin (r. 33–34 ja 36).

Tässäkin esimerkissä Suvi fasilitoi (ks. alaviite 2, s. 18) Katjan vuoron rakentamista (r. 35) ehdottamalla hänelle sanan *parempi* vuoron jatkeeksi, jonka Katja hyväksyy ja jatkaa sillä omaa vuoroaan.

Rehin (2004) ryhmittelyn mukaan Katjan tulkattu aines edustaisi osittaista monikielistämistä, jolloin ylimääräistä sisältöä oli tuotettu vain viestin pääkielellä, eli venäjän kielellä, ja suomenkielinen aines sisältää vain osan alkuperäisestä viestistä.

Seuraavaksi siirryn esimerkkiin, jossa tulkkaus alkaa Suvin pyynnöstä eikä spontaanisti kuten esimerkeissä 1 ja 2.

4.1.2 Pyynnöstä aloitettu toisten vuorojen tulkkaminen

Seuraavassa esimerkissä 3 Katja, Jegor ja Natalia esittävät tiivistetysti Suville pitkän venäjänkielisen sekvenssin sisällön tulkkamalla sen yhdessä. He reagoivat yhteisellä tulkkauksella Suvin ilmoitukseen, että ”hän on pudonnut kärryiltä jo”. Ennen esimerkkiä 3 Jegor, Katja ja Natalia käyvät venäjäksi vajaat kolme minuuttia kestävän keskustelun kirjastoon ja museoihin liittyvistä väitteistä ja pohtivat niiden mahdollista muokkaamista. Jegor nostaa esille taas sen, että väitteet saattavat johtaa erilaisiin tulkintoihin ja niistä pitäisi tehdä yksiselitteisempiä. Jegor puhuu vajaat puolitoista minuuttia, jona aikana Suvi katsoo häntä ja nyökkäilee melkein minuutin verran mutta alkaa sitten selailla paperilomaketta ja jatkaa sitä esimerkissä 3 esitetyn Natalian vuoron aikana. Sisällytän esimerkkiin vain Natalian venäjänkielisen vuoron, joka seuraa Jegorin pitkää venäjänkielistä vuoroa. Suvi yrittää seurata keskustelua, mutta sitten kääntyykin Katjan puoleen ja ilmoittaa, ettei enää ymmärrä, mistä keskustellaan (r. 27). Katja reagoi Suvin ilmoitukseen alkamalla suomentamaan tiivistetysti Suville keskustelun pääideaa, mihin Natalia ja Jegor yhtyvät täydentämällä Katjan suomennosta englanninkielisillä vuoroilla (r. 29–45). Tulkkausvuorot ovat lihavoituina esimerkissä.

Esimerkki 3. A little bit shorter.

01 N: а может быть пойти вообще по другому пути*
 tai ehkä pitäisi valita ihan erilainen tie

*Jegor ja Katja katsovat Nataliaa;
Suvi etsii jotain omista papereistaan

02 может быть взять ассоциации
 ehkä otettaisiin assosiaatioita

03 такие больше ассоциативные утверждения
 sellaisia assosiatiivisempia väitteitä

04 может быть даже не предложения целые
 ehkä ei edes täydellisiä lauseita

05 а фразы там из двух слов например
 vaan kahden sanan fraaseja, esimerkiksi

06 в библиотеке там не знаю
 ”kirjastossa, tyyliin, en tiedä

07 *расслабленная атмосфера
 rentoutunut ilmapiiri”

*Suvi nojaa taakse jatkaen papereiden selailua, Katja laskee hetkeksi katseensa papereihin ja nostaa sen taas Nataliaan

08 и например написать там
 ja esimerkiksi kirjoitettaisin, tyyliin,

09 не знаю 10 ассоциаций
 en tiedä, 10 assosiaatiota

10 и ты отмечаешь те которые тебе

11 ja sinä merkkaat ne, jotka ovat sinulle
ближе
läheisempiä

12 которые ассоциируются с образом библиотеки
jotka assosioituvat kirjaston mielikuvaan

13 и у нас будет представление о том
ja me saamme käsityksen siitä

14 как человек об этом думает то есть
mitä ihminen ajattelee, eli

15 чтобы это не были бы прям законченные*
ettei nämä olisi ihan täydellisiä

*Katja nyökkää ja antaa myönteisiä mini-
mipalautteita

16 предложения чтобы это было больше
virkkeitä, että se olisi enemmän

17 на образное такое мышление*
luovaa ajattelua

*Suvi nostaa katseensa papereista ja kääntyy Nataliaa kohti,
katsoo Nataliaa

18 что там свобода* ну там грубо говоря
että tyyliin vapaus, no, tuota, karkeasti ottaen

*Suvi tarkistaa kännykkäänsä, Katja ottaa käteensä paperin

19 ассоциируется с библиотекой
assosioituu kirjastoon

20 *компьютерные игры ассоциируются с библиотекой
tietokonepelit assosioituvat kirjastoon

*Suvi katsoo Jegoriin ja Katjaan päin, korjailee hiuksiaan, Katja selailee papereitaan

21 или там *вахтёр ассоциируется с библиотекой
tai, tuota, vahtimestari assosioituu kirjastoon

*Suvi nojaa eteenpäin, kääntyy katsomaan Nataliaa ja samalla kurkistaa hymyil- len
kameraan

22 вот что-то типа такого*
siis jotain tämän tyylistä.

*Suvi hymyilee ja katsoo välillä Nataliaa ja välillä Natalian
edessä olevia papereita, Natalia katsoo Katjaan ja Suviin päin

23 я тоже щас* не прям конкретные вещи говорю (2.0)
en minäkään nyt puhu ihan konkreettisista asioista

*Jegor nyökkää ja antaa myönteisiä minimipalautteita, Suvi kääntää katseensa Jegoriin

24 *или там музеи ассоциируются с тапочками**
tai tuota museot assosioituvat tossuihin

*Suvi nojaa taaksepäin ja korjaa istuma-asentoaan

**Suvi ottaa paperit käteensä, kääntää
katseensa Jegoriin, Katja nostaa kat-
seensa Nataliaan

25 или с бахиллами
tai kengänsuojiiin

26 J: [есть ещё есть ещё]
on vielä, on vielä

27 S: [ё°mä oon pudonnut *kärryiltä jo°ё]

*Suvi puhuu Katjalle, Katja kääntyy hymyillen Suviin päin

- 28 N: [или ассоциируются с диалогом*]
Tai assosioituvat dialogiin
- 29 K: ***ei ne keskustele ne saa keskustella toisten vuorojen tiivistämistä**
*Katja katsoo Suvia, Natalia ja Jegor katsovat myös Suvia, Suvi katsoo Katjaa ja kuuntelee
- 30 **keskenään jotenkin niin kuin assosiat--**
- 31 **että olisi niin kuin tällainen yksi**
- 32 **steitementti ja sit olis niin kuin olisi**
- 33 **assosioit-- jotain sellaisia et mitä**
- 34 **tulee mieleen* [siitä jotain]**
*Jegor yrittää sanoa jotain
- 35 N: [may be a little bit] shorter*
*Suvi katsoo Nataliaa
- 36 J: like *museums museum is yeah
*Jegor ikään kuin näyttää käsillä ilmassa olevan museum-sanan; Suvi katsoo häntä
- 37 S: like just like like one word yeah or [couple of words]
- 38 N: [*yeah yeah]
*Natalia nyökkää ja katsoo Suvia
- 39 J: **place where like you know more learn more**
- 40 S: Yeah ((pudistaa päätään, katsoo Jegoria))
- 41 J: **place where like feel happy**
- 42 S: Yeah ((pudistaa päätään, katsoo Jegoria))
- 43 N: **place for children**
- 44 S: mm ((nyökkäilee, katsoo Nataliaa))
- 45 N: **place not for children**

Esimerkin 3 alussa Suvi selailee ja lukee paperilomaketta etsien mahdollisesti puheenaiheena olevia kohtia tai sen seurauksena, että joutui keskustelun ulkopuolelle puutteellisen venäjän kielen taitonsa takia (r. 1 – 6). Hän yrittää ottaa katsekontaktia Nataliaan siinä kuitenkaan onnistumatta (r. 17, 22), minkä jälkeen alkaa osoittamaan disorientoitumisen merkkejä, esimerkiksi tarkistaa kännykkää, katsoo kameraan, korjailee hiuksiaan tai istuma-asentoaan (r. 18, 20, 21, 24).

Kokouksen aikana Natalia on harvoin äänessä, mutta tässä hän puhuu melko pitkään selostaen erittäin perusteellisesti omaa ideaansa kirjastoihin ja museoihin liittyvien väitteiden muuttamisesta assosiaatioiksi. Natalian selostus on melko pitkä ja rivin 23 jälkeisen tauon aikana Jegor haluaa sanoa jotain, mutta Natalia vaan jatkaa esimerkkien luettelemista (r. 24, 25). Siinä vaiheessa Suvi päättää ilmoittaa Katjalle ymmärtämisongelmastaan sanomalla ”mä oon pudonnut kärryiltä jo” (r. 27). Suvin tulkkaamispyyntöön reagoidaan heti ja tilanne korjataan yhteisvoimin tiivistäen Jegorin ja Natalian vuorojen sisältöä suomella ja englannilla: Katja tulkaa suomeksi jatkaen linjassa Suvin suomenkielisen

vuoronsa kanssa (r. 27 ja 29 – 34). Natalia ja Jegor auttavat Katjaa ja lisäävät Katjan suomennokseen englanninkielisiä esimerkkejä museoihin liittyvistä assosiaatioista: ”may be a little bit shorter”, ”place where like feel happy”, ”place not for children” (Natalian vuoroja, r. 35, 43, 45) ja ”like museums, museum is place where like you know more, learn more”, ”place where like feel happy” (Jegorin vuoroja, r. 36, 39, 41). Vaikka Katjan, Jegorin ja Natalian tulkkaus on todella lyhyt ja tiivistetty, Suvi saa kuitenkin ajatuksesta kiinni osoittaen sen rivin 37 vuorollaan ”like just like like one word yeah or couple of words”.

Esimerkissä 3 ei ole kyse itsetulkkaamisesta, vaan Suviin nähden toisenkielisen pidemmän vuoron tuottamisesta (pitkä Natalian venäjänkielinen vuoro), mutta tähän tilanteeseen voi kuitenkin soveltaa Wiltonin (2009) ehdottamia reiteraation synnyttämiä potentiaalisia ongelmia – venäjänkieliset vuorot vieraannuttavat Suvin yhteisestä keskustelusta ja korostavat osallistujien, tässä tapauksessa Suvin, kielitaidollisia eroavaisuuksia. Vaikka Suvi osoittaakin disorientoitumisen merkkejä ja yrittää saada katsekontaktin Nataliaan (vrt. Jegorin ja Natalian reaktioihin Katjan suomenkieliseen vuoroon esimerkissä 1), hän kuitenkin hymyilee koko ajan ja ilmoittaa Katjalle ymmärtämisvaikeudestaan nau-raen samalla. Koska Suvin tulkkaamispyyntöön reagoidaan saman tien, Suvin mahdollinen ulkopuo-lisuuden tunne korjaantuu ja hän pääsee osalliseksi Natalian ideaan ja yhteiseen keskusteluun. Tiivis-tämällä ja jättämällä pois omasta mielestään epäolennaisia asioita Katja Jegorin ja Natalian avulla saa keskustelun kulkemaan nopeasti eteenpäin.

Rehin (2004) luokittelussa esimerkki 3 sijoittuisi osittaisen monikielistämisen kohdalle, jolloin eri-kielisissä versioissa on jotain yhteistä, mutta pääkielellä olisi tuotettu enemmän tietoa kuin toisella. Tässä tapauksessa venäjänkielinen keskustelu oli paljon vuolaampi kuin yhteen virkkeeseen tiivis-tetty suomennos, mikä ei kuitenkaan haitannut kokouksen sujuvuutta. Jos venäjänkielisessä keskus-telussa olisi enemmän olennaista ja kokouksen agendan kannalta informatiivista tietoa, Suvi olisi tarvinnut tarkemman tulkkauksen tai lisäselvityksen, mutta tässä tapauksessa niitä ei tarvittu.

4.2 Itsetulkkaus monikielisen kokouksen vuorovaikutuksessa

Kolehmainen ym. (2015) esittelevät artikkelissaan toista translatorisuuden jatkumoa, jonka toisessa päässä on vuorovaikutuksen ulkopuolella oleva institutionaalisesti nimetty tulkki. Hän helpottaa kah-den toistensa kieltä osaamattoman osapuolen keskinäistä vuorovaikutusta välittämällä heidän viesti-ään puolin ja toisin. Jatkumon toisessa päässä on monikielinen vuorovaikutukseen osallistuva puhuja, joka tulkkaa omaa puhettaan muille. Tässä tapauksessa tulkkauksesta ei yleensä ole sovittu etukäteen

eikä tulkkaaminen ole järjestelmällistä. Tällaista oman puheen spontaanin tulkkauksen esimerkkejä on tullut runsaasti esille myös aineistoni monikielisessä kokouksessa. Gumperz (1982) kutsuu saman puhujan kaksikielistä toistoa saman vuorovaikutustilanteen aikana *reiteraatioksi*, joka edustaa myös translatorista toimintaa (ks. luku 3.3.2). Gumperzin (mt.) määritelmän mukaan alkuperäinen ja tulkattu vuoro voivat sekä toistaa toistensa sisällöt että esiintyä modifioidussa muodossa. Toisin sanoen vaikka alkuperäinen ja tulkattu vuoro eivät ole täsmälleen samanlaisia, ne täyttävät translatorisen toiminnan kriteerejä. Toisto voi koskea myös yhtä kokonaista vuoroa pienempiä yksiköitä, esimerkiksi yhtä vuorossa esiintyvää sanaa. Aineistostani löytyy sekä kokonaisten vuorojen että vuoroa pienempien yksiköiden erikielisiä toistoja, joita esittelen esimerkkien analyysin yhteydessä. Kiinnitän myös huomiota erikielisten toistojen samuuteen tai erilaisuuteen sekä myös siihen, käyttävätkö tulkkaavat henkilöt alkuperäisten vuorojen tiivistämistä niin kuin he tekivät luvussa 4.1 esitetyissä toisten vuorojen tulkkaamisen esimerkeissä.

Reiteraation funktioita vuorovaikutuksessa voivat olla esimerkiksi aiemmin sanotun selkeyttäminen, korostaminen tai vastaanottajajoukon laajentaminen ja osallistumiskehikon (ks. luku 3.3.2, alaviite 1) ylläpitäminen. Omassa tutkimuksessa keskityn näistä kolmeen ensimmäiseen, koska neljännen funktion, osallistumiskehikon ylläpitämisen, analyysi vaatisi laajempaa tutkimusta. Wilton (2009: 98) kirjoittaa myös reiteraation potentiaalisista ongelmista, jotka voivat johtaa vuorovaikutuksen sujuvuuden hidastamiseen, vieraannuttaa keskustelusta kieltä heikosti osaavia osallistujia ja korostaa kielitaidollisia eroavaisuuksia vuorovaikutuksen osallistujien kesken (ks. myös luku 3.3.2). Oman aineistoni reiteraation esimerkkien analyysissä pyrin pohtimaan esimerkeissä käytetyn reiteraation funktioita sekä tarkastelemaan reiteraatiosta johtuvien potentiaalisten ongelmien esiintymistä. Reiteraation ohessa tämän luvun esimerkeissä esiintyy myös toisten vuorojen tulkkausta, fasilitaatiota eli avustamista toisten vuorojen rakentamisessa sekä eksplisiittisiä tulkkauspyyntöjä.

Pyrin soveltamaan Rehin (2004) monikielistämisstrategioiden ryhmittelyä myös reiteraation esimerkkeihin samalla tavalla kuin se oli tehty edellisen alaluvun 4.1 esimerkkien kanssa. Analysoin alkupe räisiä ja tulkattuja aineksia vertailemalla niiden samuutta ja erilaisuutta. Samuuden ja erilaisuuden arviointikriteerinä käytän sisältöjen samuutta enkä analysoi esimerkkien itsetulkattujen ainesten sanatarkkaa tai rakenteellista vastaavuutta.

Olen ryhmitellyt aineistoni reiteraation esimerkit seuraavalla tavalla: pyynnöstä aloitettuihin itsetulkkauksiin (alaluku 4.2.1, esimerkit 4 ja 5), kaksisuuntaisen spontaanin reiteraation esimerkkeihin, eli itsetulkkauksiin kahdelle kielelle – tässä tapauksessa suomesta venäjään ja venäjästä suomeen (alaluku 4.2.2, esimerkit 6 ja 7) sekä yksisuuntaisen reiteraation esimerkkeihin, eli itsetulkkauksiin vain

yhdele kielelle (alaluku 4.2.3, esimerkit 8 ja 9). Lisäksi luvussa 4.2.4 on esimerkki ilmipannusta translatorisuudesta (esimerkki 10).

4.2.1 Pyynnöstä aloitettu itsetulkkaus monikielisessä kokouksessa

Tämän alaluvun esimerkeissä 4 ja 5 esiintyy samantyyppisiä eksplisiittisiä tulkkauksipyyntöjä kuin edellisen alaluvun esimerkissä 3, mutta tässä tulkkauksipyyntöihin reagoi se henkilö, joka on tuottanut alkuperäisen erikielisen vuoron.

Seuraavassa esimerkissä Katja tulkkaa omia vuorojaan Jegorin pyynnöstä. Esimerkissä keskustellaan teattereihin liittyvistä väitteistä ja niiden mahdollisista muokkauksista. Jegorin mielestä kaikki vastaajat vastaisivat myönteisesti väitteeseen ”Teatterien tulisi tarjota enemmän venäläisiä vierailuesityksiä”, vaikka eivät olisi käyneet niissä. Omassa suomenkielisessä vuorossaan Katja avaa oman ja Suvin näkemyksensä em. väitteestä ja perustelee väitteen hyödyllisyyttä (r. 1–9). Rivillä 10 Jegor ilmoittaa, ettei ymmärrä Katjaa, minkä jälkeen Katja vaihtaa venäjään ja tulkkaa omia suomenkielisiä vuoroja venäjäksi (r. 11, 12, 15, 16). Lihavoituina esimerkissä ovat ne rivit, joilla on Katjan alkupeäinen suomenkielinen aines sekä sen tulkkaus.

Esimerkki 4. Se ei anna meille mitään.

01 K: *et se on niin kuin helppo vastaus
*Katja katsoo vuorotellen Jegoria ja Nataliaa, Jegor katsoo Katjaa, Natalia katsoo papereitaan

02 **siitä tulee niin kuin**

03 J: joo

04 S: hyvä fmielif* **fasilitointi**
*Jegorilta myöntäviä minimipalautteita

05 K: sellainen f**hyvä mielif**

06 J: joo

07 K: **et no *nyt mä oon vaikuttanut johonkin**
*Katja tuulettaa kädellä ja hymyilee, katse vuorotellen Jegorissa ja Nataliassa; Natalia katsoo ensin papereitaan, mutta sitten nostaa katseensa Katjaan

08 J: joo mut

09 K: **mut se ei anna meille mitään** ja se ei oo mitään* niin kuin et...
*Suvi nyökkää ja antaa myönteisiä minimipalautteita

10 J: °не понимаю° **tulkkauspyyntö**
en ymmärrä

- 11 K: **но это нам не даёт ничего**
mutta se ei anna meille mitään
- 12 J: >ничего никому не даёт да<
ei anna mitään kenellekään, joo
- 13 K: ***но это**
mutta se
 *Katja katsoo Jegoria ja pyörittää käsivarttaan puhuessaan
- 14 S: ääh*
 *Suvi huokaisee ääneen, korjaa istuma-asentoa, liikuttaa ylävartaloa taakse ja vasemmalle, tarttuu papereihin ja vilkuilee seinäkelloa
- 15 K: **даёт человеку хорошее чувство**
antaa ihmiselle hyvän mielen
- 16 **что он на что-то повлиял***
että hän on vaikuttanut johonkin
 *katsoo Jegoria ja selostaa hänelle
- 17 J: а у нас [есть задача фэто очень важноф]
mutta onko meidän tarkoituksemme, tämä on hyvin tärkeää
- 18 N: [а он влияет]
mutta vaikuttaako hän?
- 19 J: фу нас есть задачаф делать человеку хорошо*
onko meidän tarkoituksemme tehdä ihmiselle hyvää?
 *Katja vetäytyy taaksepäin ja hymyilee

Katja kertoo suomeksi Jegorille ja Natalialle, miksi puheenaiheena oleva väittämä ”Teatterien tulisi tarjota enemmän venäläisiä vierailuesityksiä” on relevantti hänen ja Suvin mielestä (r. 1–9). Suvi osallistuu keskusteluun fasilitoimalla Katjan vuoron rakentamista tarjoamalla hänelle jälleen vaihtoehdon vuoron jatkeeksi (r. 4), jonka Katja ottaakin vastaan (r. 5). Vaikka Jegor osoittaa myöntävillä palautteilla ymmärtävänsä, mistä Katja puhuu jokaisen Katjan vuoron jälkeen (r. 3, 6, 8), rivillä 10 hän ilmoittaa ymmärtämisvaikeudestaan sanomalla Katjalle venäjäksi ”не понимаю” (”*en ymmärrä*”). Katja tulkitsee Jegorin ilmoituksen tulkkauspyynnöksi ja alkaa tulkata venäjäksi omia aiempia suomenkielisiä vuorojaan (r. 11, 13, 15 ja 16). Hän tulkkaa omia vuoroja melko täsmällisesti. Suomeksi hän sanoo ”siitä tulee niin kuin hyvä mieli, et no nyt mä oon vaikuttanut johonkin, mut se ei anna meille mitään”, minkä hän kääntää sitten venäjäksi Jegorin pyynnöstä seuraavasti: ”но это нам не даёт ничего, но это даёт человеку хорошее чувство, что он на что-то повлиял” (”*mutta se ei anna meille mitään, mutta se antaa ihmiselle hyvän mielen, että hän on vaikuttanut johonkin*”). Rehin (2004) ryhmittelyn mukaan Katjan itsetulkkkaus edustaa toistavaa monikielistämistä, jolloin alkuperäisen suomenkielisen aineksen sisältö toistuu samanlaisena tulkatussa aineksessa.

Esimerkki 4:n reiteraatiolla Katja selkeyttää aiemmin esittämänsä suomenkielisen vuoron tulkkaamalla sen venäjäksi. Samalla Katja laajentaa vastaanottajajoukkoa, eli päästää Jegorin sekä mahdollisesti myös Natalian takaisin vuorovaikutukseen ja keskusteluun. Katjan suomenkielisen vuoron

Käyttämällä venäjää Katja ei vieraannuta Suvia keskustelusta, koska ensin hän on esittänyt ajatuksi-
aan suomeksi, mutta Suvi osoittaa silti disorientoitumisen merkkejä huokaisemalla ääneen, korjaa-
malla istuma-asentoa ja vilkaisemalla seinäkelloa (r. 14). Jegor ilmaisee ymmärtämisvaikeutensa
melko hiljaisella äänellä eikä voi olla varma, että Suvi ymmärtää, mitä Jegor sanoo. Näin ollen on
myös mahdollista, ettei Suvi tiedä Katjan venäjänkielisen vuoron olevan reiteraatio ja tuntee olevansa
vuorovaikutuksen ulkopuolella. Suvin disorientoitumisen merkit voivat viitata sellaisiin reiteraation
potentiaaliseen ongelmiin kuin keskustelusta vieraannuttamiseen ja vuorovaikutuksen hidastamiseen,
koska tulkkaamisen tarve voi hidastaa kokouksen sujuvuutta. Monikielisessä kokouksessa on kui-
tenkin tärkeitä huolehtia siitä, että kaikki ovat mukana keskustelussa ja perillä agendan kannalta tär-
keistä asioista: Jegor pyytää Katjaa tulkkaamaan ja Katja vastaa Jegorin tulkkauspyyntöön, jotta Jegor
pysyisi vastaanottajajoukossa.

Esimerkki 5. Hobby is fun.

*Katjalta myönteisiä minimi palautteita, hän nyökkää

05 ну как бы хобби это весело
no, niin kuin harrastaminen on hauskaa

06 *ответит [102 %]
vastaa 102 %.
 *Suvi nojaa eteenpäin ja alkaa katsoa paperilomaketta

07 S: [°mitä:°] ((hyvin hiljaisella äänellä)) **tulkkauspyyntö**

08 J: **hobby is * aa aa**
 *Suvi selailee kyselylomakkeen sivuja ja nostaa katseensa Jegoriin

09 N: about the children *
 *Suvi katsoo ensin Nataliaa ja sitten selailee papereita yrittäen löytää oikean kohdan

10 J: **about the hobby that hobby is fun there is...**[i think]

11 K: [joo joo joo] mut
 tässä on [vähän siin]

12 J: joo [i think that] se on eri

13 K: se on käännöksen me puhuttiin siitä

14 kun eilen puhuttiin *natalian kanssa
 *Natalian nyökkäys, katse Katjaan ja myönteinen minimipalaute

15 mä puhuin niitä et niitä pitäis

16 venäjäksi [vielä] (.)

17 J: [joo] ((nyökkää))

18 S: miettiä ((nyökkää)) **fasilitointi**

19 K: miettiä

Kun Jegor esimerkin 5 alussa puhuu harrastukseen liittyvästä väitteestä (r. 1–6), Suvi katsoo ja kuuntelee häntä todella tarkkaan nojaten taaksepäin. Hän näyttää siltä, että hän yrittää ymmärtää, mistä Jegor puhuu. Rivin 6 kohdalla hän nojaa pöytään päin ja alkaa etsimään jotain lomakkeesta. Hän päättää ilmoittaa ymmärtämisvaikeudestaan Jegorille kysyen häneltä ”mitä” (r. 7). Suvi kysyy sen todella hiljaa katsoen papereita, nojaten eteenpäin ja ottaen kyselylomakkeen sivun käteen. Se näyttää myös siltä, että hän ei osoita tätä kysymystä kenellekään konkreettisesti. Vaikka Suvin tulkkaus- tai selvittämispyyntö ei ollut kohdistettu suoraan kenellekään, Jegor alkaa tulkkaamaan väitettä englanniksi, mahdollisesti sen takia, että juuri hän oli äänessä ja hän nosti kyseisen asian esille (r. 8 ja 10). Nataliakin auttaa Suvia löytämään oikean kohdan kyselylomakkeesta (r. 9), vaikka selvittämispyyntö ei ollut osoitettu hänellekään. Katja ehdottaa jatkamaan keskustelua väitteen venäjänkielisestä muotoilusta myöhemmin (r. 13-19) ja Suvi osoittaa olevansa samaa mieltä Katjan kanssa katsomalla häntä, nyökkäämällä ja fasilitoimalla Katjan vuoron rakentamista: Suvi ehdottaa Katjalle mikrotauon aikana vuoron rakentamiseen sopivan sanan ”miettiä”.

Jegor ryhtyy reiteraatioon, koska Suvi ilmoitti ääneen ymmärtämisvaikeuksistaan. Edellisissä esimerkeissä Katja on yleensä huolehtinut toisten tai omien vuorojen tulkkauksesta, mutta tässä Jegor ja Natalia vaihtavat englanttiin ja käyttävät reiteraatiota selkeyttääkseen sen, mitä on sanottu aiemmin ja päästääkseen Suvin vastaanottajajoukkoon: Jegor selostaa Suville, mihin hänen ajatuksensa liittyy. Tulkkaamalla omat venäjänkieliset vuoronsa englanniksi hän päästää Suvin vastaanottajajoukkoon. Jegor ja Natalia tulkkasivat Suville yhdessä myös edellisen alaluvun esimerkissä 3, kun Suvi ilmoitti Katjalle ”pudonneensa kärryiltä”. Aineistoni kokous on vapaamuotoisempi kuin viralliset kokoukset yleensä ovat, ja kaikki voivat vaikuttaa kokouksen eteenpäinviemiseen ja sujuvuuteen. Kokouksessa ei ole myöskään virallista tulkkia eikä ketään ole nimetty tulkiksi, joten kaikki voivat ryhtyä tarvittaessa tulkkaamaan.

Vaikka Suvi ei ymmärrä kaikkea, mitä Jegor sanoo venäjäksi, hän ei myöskään osoita disorientoitumisen tai epämukavien tuntemusten merkkejä. Suvi kuuntelee Jegoria tarkkaan ja yrittää itse päästä vastaanottajajoukkoon selaamalla lomaketta ja kysymällä ”mitä”. Jegorin reiteraatio on melko lyhyt, joten tässä tapauksessa se ei hidasta kokouksen kulkua eikä tuota muitakaan reiteraation potentiaalisia ongelmia.

Jegorin alkuperäinen ja tulkattu vuoro eivät seuraa toisiaan, vaan ovat muutaman vuoron päässä toisistaan, mutta alkuperäinen aines ”хобби это весело” (’harrastukset ovat hauskoja’) esiintyy tulkkauksessa: ”about the hobby that hobby is fun”. On mahdollista, ettei Jegor kerkeä selostamaan ajatustaan tarkemmin, koska Katja ehdottaa tarkastelemaan venäjänkielistä väitteiden muotoilua myöhemmin. Voi myös olla, että Jegorin vuoro jää kesken, koska hän olettaa, että tulkattu versio riittää ja Suvi osoittaa olevansa samaa mieltä Katjan kanssa eikä pyydä enempää selvitystä. Jegorin tulkkaus edustaa kuitenkin Rehin (2004) ryhmittelyn osittaista monikielisyyttä, koska hän ei tulkannut kaikkea, mitä oli sanonut venäjäksi ja muun muassa hänen näkemyksensä kyseisestä väitteestä jäi tulkkaamatta Suville. Se ei haitannut kokouksen etenemistä, koska asia siirtyi myöhempään käsittelyyn.

Seuraavassa alaluvussa siirryn kaksisuuntaisen reiteraation käsittelyyn, jolloin Katja tulkkaa omia vuorojaan sekä venäjästä suomeen että suomesta venäjään samojen vuorojen aikana.

4.2.2 Kaksisuuntainen spontaani reiteraatio monikielisessä kokouksessa

Kokouksen osallistujista vain Katja osaa sujuvasti sekä suomea että venäjää, joten hän voi myös tulkita omia ja toisten vuoroja suomesta venäjään ja venäjästä suomeen. Tämän alaluvun esimerkeissä 6 ja 7 esiintyy Katjan itsetulkkauksista sekä suomesta venäjään että venäjästä suomeen. Käytän tällaisista hänen tuottamista itsetulkkauksista nimitystä kaksisuuntainen reiteraatio.

Esimerkissä 6 puhutaan kirjasto-osion väittämistä, joita vastaajat voivat valita niin paljon kuin haluavat, jos väittämät sopivat heidän ajatusmaailmaan. Katja selittää sen Jegorille venäjäksi, mutta sitten toistaa samat asiat suomeksi. Lopuksi Katja tekee venäjänkielisen yhteenvedon toistamalla rivin 29 sanoman venäjäksi (r. 31). Suvi osallistuu Katjan selostukseen tarjoamalla englanninkielisiä vuoron jatkamisvaihtoehtoja Katjalle (r. 7) sekä tulkkamalla yhden Katjan suomenkielisen vuoron englanniksi (r. 22). Esimerkissä on siis sekä toisten vuorojen tulkkamista (Suvin englanninkieliset vuorot) että omien vuorojen tulkkamista (Katjan kaksisuuntainen reiteraatio venäjä-suomi-venäjä). Katjan kaksisuuntainen reiteraatio on lihavoituna esimerkissä.

Esimerkki 6. Ihminen voi valita vaikka ne kaikki.

- 01 J: you want to you want aa aa
02 you should you want people to say
03 yes or no * just [like this]
 *Jegor nostaa katseensa Suviin
04 S: [*yeah]
 *Suvi nyökkäilee
05 J: ok
06 K: i *think its its like aa
 *Katja nostaa hetkellisesti katseensa Jegoriin, sitten katseensa kääntyy papereihin ja hän näyttää
 kynällä jotain paperistaan
07 S: that you can pick the one statement **fasilitointi**
08 K: **выберите утверждение ***
 valitkaa väittämä
 *Katja kääntää katseensa Jegoriin; Natalia laskee katseensa papereihin
09 S: yeah
10 J: but they are they are [yeah]
11 K: [прочитайте утверждение]
 lukekaa väittämä
12 **ниже отметьте пожалуйста***
 alempana merkatkaa ystävällisesti
 *Katja lukee väittämiä papereista ja osoittaa niitä kynällä, Suvilta myönteisiä minimipalautteita

- 13 J: Ok *joo joo
*Jegor nyökkäilee ja katsoo Katjan näyttämiä paperilomakkeen kohtia
- 14 K: один вариант *не нужно один**
yksi vaihtoehto, ei tarvitse yhtä
*Katja pudistaa päätään
**Suviilta myönteisiä minimipalautteita
- 15 J: не [нужно один хорошо]
ei tarvitse, hyvä
- 16 K: [варианты] которые наиболее точно *отражают ваше
vaihtoehtot, jotka parhaiten ilmaisevat teidän...
*Suvi nyökkäilee
- 17 J: all these, [okei]
- 18 K: [siis niin kuin] ei näin et*
*Katja näyttää jotain papereistaan, Jegor katsoo Katjan näyttämiä paperilomakkeen kohtia
- 19 согласен не согласен*
samaa mieltä/eri mieltä
*Suvi pudistaa päätään
- 20 J: joo
- 21 K: vaan että ihmisten [pitäis valita sieltä]
- 22 S: [You can choose yeah]
- 23 K: ne kaikki
- 24 J: okei okei
- 25 K: *silleen ei näin että
*Katja näyttää kynällä jotain paperilomakkeesta
- 26 библиотека это место отдыха
kirjasto on paikka lepäämiselle
- 27 согласен не согласен
samaa mieltä/eri mieltä
- 28 vaan valitkaa mitkä teille on
- 29 ja ihminen voi valita vaikka ne kaikki
- 30 J: okei ((nyökkää katsoen tietokoneruutua))
- 31 человек может выбрать все их
ihminen voi valita kaikki ne

Tässä esimerkissä tapahtuu monta kiinnostavaa asiaa. Ensinnäkin Katja aloittaa vastaamisen Jegorin kysymykseen englanniksi, mikä on hyvin harvinaista häneltä. Se voi johtua siitä, että hän toimii linjassa Jegorin ja Suvin englanninkielisen vuoropuhelunsa kanssa (r. 1–5). Hän ei kuitenkaan ehdi sanomaan vuoroaan loppuun, koska Suvi jatkaa englanniksi Katjan ajatusta siitä, että vastaaja voi valita yhden väittämän ”that you can pick the one statement” (r. 7). Katja ei tällä kertaa ota Suvin vuoron fasilitointiapua vastaan sellaisenaan vaan etsii sopivaa kohtaa venäjänkielisestä kyselylomakkeesta ja lukee sen venäjäksi ”выберите утверждение” (’valitkaa väittäjä’) (r. 8). Vuoron voi tulkita

myös niin, että hän tulkkaa Suvin englanninkielistä vuoroa venäjäksi, mutta todennäköisesti se on osa venäjänkielisiä vastaamisohjeita, joita Katja lukee (r. 11, 12, 14 ja 16). Suvi ja Jegor osallistuvat aktiivisesti vuorovaikutukseen antamalla myöntäviä minimipalautteita ja responssipartikkeleita Katjalle sekä nyökkäämällä (r. 9, 12, 13, 14, 16 ja 17). Natalia taas kuuntelee heitä hiljaa katsoen Jegoriin ja Katjaan päin. Suvi ei osaa kovin hyvin venäjää, mutta hän osoittaa tietävänsä ja ymmärtävänsä, mitä Katja tarkoittaa. Kun Katja vaihtaa suomeen riviltä 18 alkaen, Suvi tulkkaa osan Katjan rivin 21 vuoroa englanniksi rivillä 22: ”you can choose yeah”. Jegor osoittaa ymmärtävänsä Katjan suomenkielisiä vuoroja responssipartikkeleilla *joo* ja *okei* (r. 20, 24 ja 30). Vaikka Jegor osoittaa, että hän ymmärtää Katjaa, Katja kuitenkin tulkkaa vielä lopuksi oman suomenkielisen vuoronsa venäjäksi (r. 31).

Esimerkissä 6 tapahtuu kaksisuuntaista reiteraatiota (rivit lihavoituna esimerkissä): ensin Katja tulkkaa suomeksi (r. 18, 21, 23, 28 ja 29) omia venäjänkielisiä vuoroja (r. 8, 11, 12, 14 ja 16) ja lopuksi hän tulkkaa rivin 29 ajatuksensa taas venäjäksi (r. 30). Periaatteessa Katja toistaa saman asian neljä kertaa: ensin hän sanoo (pääosin) suomeksi ”siis niin kuin ei näin et согласен/не согласен [’samaa/eri mieltä’], vaan että ihmisten pitäis valita sieltä ne kaikki”, sitten hän esittää esimerkin ”silleen ei näin että библиотека это место отдыха согласен/не согласен [’kirjasto on paikka lepäämiselle, samaa/eri mieltä’], vaan valitkaa, mitkä teille on”. Sen jälkeen Katja esittää yhteenvedon omasta vuorostaan sekä suomeksi että venäjäksi ”ja ihminen voi valita vaikka ne kaikki человек может выбрать все их [’ihminen voi valita kaikki ne’]”. Sen lisäksi Suvi tulkkaa osan Katjan pääajatuksesta englanniksi ”you can choose yeah” (r. 22).

Katja tulkkaa omia vuorojaan melko täsmällisesti ja Suvi taas tulkkaa Katjan ajatuksesta vain osan. Rehin (2004) ryhmittelyn mukaan Katjan erikieliset tuotokset edustaisivat toistavaa monikielistämistä, jolloin erikielisten vuorojen sisällöt vastaavat toisiaan. Suvin tulkkaus taas edustaisi osittaista monikielistämistä, koska tulkkauksen sisältö on suppeampi kuin pääkielellä tuotetun vuoron. Tämä toistaa luvussa 4.1 esitettyjen toisten vuorojen tulkkausten kaavaa, jolloin tulkattu aines on tiivistetty versio alkuperäisestä pääkielellä tuotetusta aineksesta.

Monikielisillä toistoilla varmistetaan, että kaikki kokouksen osallistujat ymmärtävät, mistä on kyse. Ilmeisesti toistettu asia on tärkeä ja Katja haluaa, että kaikki ymmärtäisivät sen, vaikka sekä Suvi että Jegor osoittavat ymmärtävänsä kaiken, mistä Katja puhuu. Natalia ei anna merkkejä ymmärtämisestään ja olevansa samaa mieltä Katjan kanssa, mutta hän ei myöskään viesti ymmärtämisvaikeuksistaan. Näin ollen tämän esimerkin reiteraatio ei näytä aiheuttavan kokouksen osallistujissa Wiltonin (2009) nostamia potentiaalisia ongelmia. Käyttämällä vuorotellen suomea ja venäjää Katja huolehtii

Seuraava esimerkki 7 liittyy keskusteluun venäjänkielisistä elokuvatekstityksistä. Esimerkissä esiintyy samantyyppistä Katjan kaksisuuntaista reiteraatiota kuin edellisessäkin esimerkissä 6, eli Katja toistaa vuorojen yli omia suomenkielisiä vuoroja venäjäksi sekä venäjänkielisiä vuoroja suomeksi. Tässä Suvi ei kuitenkaan osallistu keskusteluun samalla tavalla kuin edellisessä esimerkissä, eli ei anna myöntäviä minimipalautteita, ei fasilitoi Katjan venäjänkielisten vuorojen rakentamista eikä tulkkaa Katjan vuoroja englanniksi. Päinvastoin, hän kehottaa muita menemään jo eteenpäin vuorolleen ”jos me päästäis eteenpäin” (r. 11), mikä saa Katjan vaihtamaan venäjästä suomeen (r. 12).

Esimerkki 7. Niissä oli valmiit venäläiset tekstitykset.

- 37

07 K: но *нет
mut ei
*Katja nojaa eteenpäin ja eleilee kädellään

08 J: ничего* не будет делать
kukaan ei tee mitään
*Suvi sulkee paperinippunsa ja vilkaisee Nataliaa

09 K: нет но **если мы получаем результат** в *городе
ei, mutta jos me saamme tuloksen kaupungissa
*Suvi vetäytyy taaksepäin ja hymähtää,
Jegor huomaa Suvin hymyilevän, nojaa
eteenpäin ja alkaa myös hymyilemään;
Katja kääntää hetkellisesti katseensa Suviin
ja kääntyy sitten takaisin Jegoriin päin

10 K: [jos me saamme sen]
11 S: [£jos me päästäisiin eteenpäin£]* **kehotus eteenpäin siirtymiselle**
*Katja nauraa; Suvi tarkistaa kännykkäänsä, hy-
myilee, sitten nojaa eteenpäin, laittaa kädet nis-
kaan

12 K: jos me saadaan se esimerkiksi* mä tiedän**
*Suvi huokaisee ääneen
**Katja taputtaa painokkaasti kädellään pöydän pintaa puheensa rytmissä

13 että meillä oli viime vuonna jopa
14 tällainen projekti **ikitie***
*Suvi korjailee huppuansa

15 sellainen elokuva* joka on ollut suosittu
*Katja katsoo Suvia, Suvi nyökkää

16 suomalainen elokuva ja ne *ovat käyneet venäjällä
*Katja katsoo Nataliaa ja Jegoria ja taputtaa pöytää kädellään
tai liikuttaa kättään edessään puheensa rytmissä

17 ja ne ovat käyneet virossa
18 **niillä oli valmiit venäläiset *** (1.5)
*Jegorilta myönteisiä minipalautteita

19 S: tekstitykset **fasilitointi**
20 K: **tekstitykset**
21 ***у них гото^увые субтитры русские**
heillä oli valmiit tekstitykset, venäjänkieliset
*Katja jatkaa pöydän pinnan taputtamista kädellään puheensa rytmissä, katsoo Jegoria

22 J: под все фильмы
kaikkiin^o elokuvaan?

23 K: не под все фильмы но под конкретные
Ei kaikkiin elokuvaan, mutta konkreettisiin

24 >некоторые фильмы< например
joihinkin elokuvaan, esimerkiksi

25 этот фильм **вечная дорога**
tähän elokuvaan "Ikitie"

26 J: да да да

joo, joo, joo

27 про судьбу ингерманландцев
inkeriläisten kohtalosta

28 она ***была с русскими субтитрами****
se oli venäläisellä tekstityksellä
*Katja siirtää hetkellisesti katseensa Nataliaan
**Natalia merkkää jotain kynällä paperilomakkeeseen; Suvi seuraa katseellaan Natalian kirjoittamista

29 J: конечно
tietenkin

30 K: **но ни в одном кинотеатре**
mutta ei yhdessäkään elokuvateatterissa

31 J: но не показали
mutta eivät näyttäneet

32 K: **ei oo missään suomalaisessa elokuvateatterissa**

33 näytetty sitä* vaikka se mahdollisuus on
*Suvilta myöntävä minimipalautte

34 mutta elokuvateatterit eivät usko

35 S: että on tarve **fasilitointi**

36 K: että venäjäkieliset tulis mut jos

37 me ei koskaan kokeilla

Ennen esimerkkiä 7 Jegor ja Katja käyvät jo reilun minuutin verran venäjänkielistä keskustelua venäjänkielisistä elokuvatekstityksistä ja dubbauksesta, mikä jatkuu esimerkki 7:n alussa (r. 1-9). Suvi ei tiedä Jegorin skeptisyydestä väitettä ”Haluaisin, että elokuvateatterissa käytettäisiin myös venäjänkielisiä tekstityksiä” kohtaan, koska tätä keskustelua käydään vain venäjäksi. Hän ei osallistu keskusteluun, koska todennäköisesti ei ymmärrä, mistä Katja ja Jegor puhuvat. Jegor reagoi Suvin katseen ja hymyilyyn (r. 9) hymyilemällä hänelle takaisin. Katjakin huomaa sen ja kääntyy hetkellisesti Suviin päin (r. 9). Ilmeisesti Katja tulkitsee Suvin hymyilyn reaktioksi venäjänkieliseen keskusteluun, naurahtaa ja vaihtaa heti suomeen jatkaen samaa aihetta (r. 10). Samaan aikaan Suvi esittääkin toiveensa päästä eteenpäin lomakkeen käsittelyssä (r. 11). Katja kuitenkin jatkaa suomeksi Jegorin vakuuttamista väitteen tarpeellisuudesta (r. 10-18). Suvi huokaisee ääneen (r. 12), mutta osallistuu kuitenkin suomenkieliseen keskusteluun nyökkäämällä Katjalle (r. 15) ja tarjoamalla hänelle sopivan sanan vuoronsa rakentamista varten (r. 19). Rivillä 20 Katja vaihtaa taas venäjään ja toistaa venäjäksi jo aiemmin suomeksi sanottuja asioita. Katjan reiteraatio esiintyy eri vuoroissa, eli se menee vuorojen yli (lihavoituna esimerkissä 7):

- riveillä 9 ja 10 ”если мы получаем результат” (*jos me saamme tuloksen*)/”jos me saamme sen”

- riveillä 14 ja 26 ”Ikitie”/”Вечная дорога”
- riveillä 18, 20, 21 ja 28 ”niillä oli valmiit venäläiset tekstitykset”/”У них готовые субтитры русские” (*heillä oli valmiit tekstitykset, venäjänkieliset*)/ ”Она была с русскими субтитрами” (*se oli venäläisellä tekstityksellä*)
- riveillä 30 ja 32 ”Но ни в одном кинотеатре” (*mutta ei yhdessäkään elokuvateatterissa*)/”ei oo missään suomalaisessa elokuvateatterissa”.

Rivillä 31 Jegor jatkaa venäjäksi Katjan rivin 30 venäjänkielistä vuoroa, minkä jälkeen Katja vaihtaa taas suomeen ja rivien 32 ja 33 tulkkauksessa yhdistää oman venäjänkielisen vuoronsa (r. 30) ja Jegorin venäjänkielisen vuoron (r. 31), eli samassa vuorossa yhdistyy sekä reiteraatio että toisten vuorojen tulkkaus: ”Но ни в одном кинотеатре” (*mutta ei yhdessäkään elokuvateatterissa*, Katjan vuoro) ”не показали” (*eivät näyttäneet*, Jegorin vuoro)/”Ei oo missään suomalaisessa elokuvateatterissa näytetty sitä” (Katjan vuoro). Vaihtamalla suomeen Katja saa Suvilta taas myöntäviä minimipalautteita (r. 33) sekä katsomalla Nataliaa nyökkäyksen Natalialta (r. 34 ja 37).

Vaikka Katjan tulkkaukset eivät esiinny peräkkäin, ne toistavat toistensa sisältöjä melko täsmällisesti ja Rehin (2004) ryhmittelyn mukaan ne edustaisivat toistavaa monikielistämistä, jolloin erikielisten ainesten sisällöt vastaavat toisiaan eikä erikielisissä versioissa tuoteta lisää tietoa.

Esimerkissä 7 Jegorin ja Katjan venäjänkielisen sekvenssin aikana Suvi oli keskustelun ulkopuolella, luultavasti siksi, ettei hän osaa tarpeeksi hyvin venäjää osallistuakseen keskusteluun tai ymmärtääkseen täysin venäjänkielistä vuorovaikutusta. Esimerkkikatkelman alussa kukaan ei ryhdy tulkkaamaan Suville omaa tai toisten venäjänkielistä puhetta, huolimatta siitä ettei hän osallistu keskusteluun nyökkäämällä tai antamalla minimipalautteita. Toisaalta hän ei myöskään osoita ymmärtämättömyyden merkkejä siihen asti kunnes ehdottaa muille eteenpäin siirtymistä (r. 11), koska ei tiedä Katjan perustelevan Jegorille kyseisen väitteen tärkeyttä. Rivin 10 itsetulkkauksella ja siirtymisellä suomeen Katja päästää Suvin taas vastaanottajajoukkoon. Näin Suvikin pääsee osallistumaan keskusteluun samalla tukien Katjaa ja auttaen häntä muun muassa suomenkielisten vuorojen rakentamisessa (r. 15 ja 19). Ryhtyessään reiteraatioon riveillä 20, 25, 28 ja vaihtaessaan taas venäjään, Katja käyttää kaikki kolme tarkastelussani olevaa reiteraation funktiota: edellä sanotun selkeyttäminen Jegorille ja Natalialle, sanoman tärkeyden korostaminen sekä vastaanottajajoukon laajentaminen niin, että hänen sanomansa tavoittaa kaikki kokouksen osallistujat. Lisäksi hän ylläpitää vastaanottajajoukon kokoonpanoa katseilla ja korostaa sanojaan eleillä, esimerkiksi liikuttamalla kättään puheensa rytmisissä. Esimerkin lopussa Katja vaihtaa taas suomeen ja tulkkaa sekä omaa että Jegorin venäjänkielisiä vuoroja (r. 30 – 32), millä saa Suvin taas vastaanottajajoukkoon ja osallistumaan vuorovaikutukseen.

Seuraavaksi käsittelemme muiden kuin Katjan itsetulkkauksia, jotka eivät ole kaksisuuntaisia. Natalia tulkkaa Suvia varten venäjäästä englanniksi (esim. 8) ja Jegor tulkkaa englannista venäjään (esim. 9).

Aineistoni monikielisessä kokouksessa kaikki osallistujat voivat huolehtia kokouksen sujuvuudesta ja edistää agendalla olevien asioiden käsittelyä. Tämän alaluvun esimerkeissä Natalia ja Jegor tulkaavat omia vuorojaan, mutta heillä on siinä eri tavoitteet. Esittelen niitä tarkemmin esimerkkien jälkeisessä analyysissä.

Esimerkki 8. They must be different.

41

10 *мне кажется в иторе разные**
minusta, loppupeleissä erilaisia
*Natalia osoittaa kynällään jotain kohtaa paperissaan
**Suvi katsoo omia papereitaan ja alkaa hymyilemään

11 i mean it.. **it must be different for**

12 **libraries *museums and theatres**
*Suvi katsoo ensin Nataliaa, sitten hänen papereitaan

13 S: yeah

14 N: **and for [childrens]**

15 S: [but but (.) but but]

16 K: [>yes yes yes okei okei<]

17 S: [but but (.) does it does it really matter*]
*Suvi katsoo Nataliaa

18 N: [for i mean they really the format maybe]

19 S: is it is it a problem* that
*Natalia katsoo Suvia, Jegor katsoo omaa tietokoneruutuaan, Katja
tutkii papereitaan

20 they are like a bit different

21 N: no no* its not a problem
*Natalia pudistaa päätänsä, katsoo paperilomakettaan, siirtelee sitä ja osoittaa kädellään ja kynällään joitain kohtia papereista

22 but now as i feel when i try

23 to translate it (.) it like i feel

24 that it should be pretty the same

25 in the style or something like this

Esimerkin alussa Jegor ja Suvi keskusteleivat kyselylomakkeen väitteistä englanniksi. Siitä huolimatta Natalia ilmaisee keskusteluun liittyvän ideansa venäjäksi (r. 9). Puhuessaan venäjää hän ei katso ketään vaan omia papereitaan ja osoittaa kynällä joitain kohtia kyselylomakkeesta (r. 9 – 10). Suvia alkaa hymyilyttämään, kuten edellisessäkin esimerkissä venäjänkielisten vuorojen aikana (r. 10). Natalia joko huomaa sen tai muuten vaan päättää tulkata ajatuksensa englanniksi (r. 11, 12 ja 14). Hänen englanninkielinen tulkkaus on kuitenkin hieman laajempi ja tarkempi kuin alkuperäinen venäjänkielinen vuoro: ”но они все должны быть мне кажутся в итоге разные” [’mutta niiden kaikkien tulisi olla minusta loppupeleissä erilaisia’]/”it must be different for libraries, museums and theatres and for childrens”. Myönteisellä palautteella Suvi osoittaa ymmärtävänsä, mitä Natalia tarkoittaa (r. 13), mutta rivillä 15 hän haluaa esittää eriävän mielipiteensä ja mahdollisesti kysyä lisää (r. 15), minkä jälkeen keskustelu jatkuukin englanninkielisenä.

Rehin (2004) ryhmittelyn mukaan Natalian tulkkaus kuuluisi osittaiseen monikielistämiseen, koska alkuperäisen ja tulkatun aineksen sisällöt vastaavat toisiaan vain osittain ja yhdellä kielellä on tuotettu enemmän tietoa kuin toisella. Tämä esimerkki eroaa kuitenkin edellisistä osittaiseen monikielistämiseen kuuluvista esimerkeistä, koska tässä tapauksessa tulkattu aines on laajempi sisällöltään kuin alkuperäinen venäjänkielinen aines.

Natalian puhuessaan venäjää (r. 9 – 10) Suvi reagoi siihen hymyilemällä viestien tällä tavalla siitä, että hän joutuu vastaanottajajoukon ulkopuolelle, mikä vieraannuttaa vuorovaikutuksesta jonkun osallistujista. Omalla reiteraatiolla Natalia korjaa Suville mahdollisesti epämiellyttävän tilanteen laajentamalla vuorovaikutuksen vastaanottajajoukon päästämällä Suvinkin siihen. Hän myös selkeyttää aiempaa venäjänkielistä vuoroaan, koska englanninkielinen tulkkaus on selkeämpi ja konkreettisempi kuin alkuperäinen venäjänkielinen tuotos. Esimerkin 8 Natalian tuottama reiteraatio auttaa pääsemään agendassa eteenpäin niin, että kaikki ovat mukana vuorovaikutuksessa, koska kaikki kokouksen osallistujista osaavat englantia.

Esimerkissä 9 esiintyy Jegorin reiteraatio, kun Jegor tulkkaa oman englanninkielisen vuoronsa venäjäksi (r. 18 ja 24). Reiteraatio alkaa edellisen esimerkin tapaan spontaanisti, mutta sillä on erilainen funktio kuin esimerkin 8 Natalian reiteraatiolla. Tässä katkelmassa jatketaan keskustelua kirjastoväitteistä kuten edellisessäkin esimerkissä. Esimerkissä on taas Suvin englanninkielistä fasilitointia, mutta tällä kertaa siihen osallistuu myös Jegor. He fasilitoivat Natalian englanninkielisen vuoron rakentamista yhdessä (r. 16 – 18). Rivillä 23 Natalia siirtyy venäjään ja pohtii väitettä venäjäksi ehdottaen erilaisia vaihtoehtoja. Jegorin osallistuu pohdintaan ja tulkkaa rivillä 18 tarjoamansa englanninkielisen väitteen venäjäksi (r. 24). Jegorin venäjänkielinen tulkkaus on osa Jegorin, Natalian ja Katjan pidempää venäjänkielistä sekvenssiä, johon Suvi reagoi huokaisemalla ääneen ja esittämällä nuokkuvaa (r. 25, 28). Suvin reaktioista huolimatta Natalia jatkaa väitteiden pohtimista venäjäksi (r. 29 – 32), kunnes yhtäkkiä Suvi osoittaa ymmärtävänsä, mitä Natalia tarkoittaa (r. 33). Jegorin alkuperäinen englanninkielinen vuoro ja sen tulkkaus ovat lihavoituna esimerkissä.

Esimerkki 9. Libraries in common.

01 N: no i just mean that with the library*
02 S: yeah
03 N: we are trying to (.) receive
04 the *image of the library
 *Suvilta myönteisiä minimipalautteita ja nyökkäyksiä
05 and in museum the [same thing]
06 S: [yeah the same]

07 J: [its not the image]

08 N: but in the [theatre]

09 S: [theatre] its a bit

10 J: its not the image

11 S: no, [its*]
*Suvi nyökkäilee

12 J: [i think] its not the image because

13 image is something that libraries want

14 to look like but we are

15 [not asking about that]

16 N: [no no I think about the person]*
*Natalia osoittaa itseään, Suvi katsoo häntä

17 S: the personal **fasilitointi**

18 J: **how person feel about libraries *in common**
*piirtää käsillään ympyrän

19 N: £yeah thats what i mean£

20 S: £yeah yeah£ (1.0) >yeah yeah< (1.5)

21 [yeah and i]

22 K: [mä ?haluun joo.*]
*Katja antaa Suville puheenvuoron

23 N: что человек представляет
mitä ihminen kuvittelee

24 J: **как он воспринимает библиотеки [в принципе]**
kuinka hän havainnoi kirjastoja periaatteessa

25 N: [библиотека] что у него вообще
откликается*
kirjasto, mitä kaikua se hänessä herättää
*Suvi huokaa ääneen ja katsoo papereitaan, nojaa eteenpäin; Katja ja Jegor katsovat Nataliaa

26 J: даже если не ходит
jos hän ei edes kävisi siinä

27 K: даже если не ходит*
jos hän ei edes kävisi siinä

28 N: даже если не ходит (2.0)*
jos hän ei edes kävisi siinä
*Suvi nuokkuu turhautuneena, Jegor nauraa, Katja hymyilee ja katsoo Suvia, sitten siirtää katseensa Nataliaan

29 да но получается что библиотеки
joo, mutta siis kirjastot

30 и музеи это вот примерно
ja museot ovat sitä, mitä hän arviolta

31 что он представляет но театры

kuvittelee, mutta teatterit

- 32 и кинотеатры это немного другое
 ja elokuvateatterit ovat hieman jotain muuta
- 33 S: it ↑ is it ↑ is ((Suvi osoittaa ymmärtävänsä, mistä Natalia puhuu))

Tämän esimerkin kiinnostavimpia kohtia ovat Suvin ja Jegorin yhteinen englanninkielinen fasilitointi (r. 17 – 18), Jegorin ”käänteinen” reiteraatio (r. 24) ja Suvin reaktio pidempään venäjänkieliseen sekvenssiin, jonka hän osoittaa ymmärtävänsä (r. 33).

Edellisissä esimerkeissä olen kiinnittänyt huomiota Suvin suomenkieliseen fasilitointiin, jolloin hän auttaa Katjaa suomenkielisten vuorojen rakentamisessa tarjoamalla hänelle vaihtoehtosanoja. Esimerkissä 9 Suvi fasilitoi englanniksi ja auttaa tässä tapauksessa Nataliaa (r. 17). Jegor osallistuu Suvin kanssa yhteiseen vuoron rakentamiseen tarjoamalla Natalialle valmiiksi muotoillun englanninkielisen väitteen (r. 18), johon Natalia on tyytyväinen ja väittää nauraen, että se on juuri sitä, mitä hän tarkoittaa (r. 19). Tämä on taas yksi esimerkki siitä, että fasilitaatio edistää kokouksen kulkua ja auttaa kokouksen osallistujia ratkaisujen löytämisessä.

Riveillä 20 – 22 Katja ja Suvi haluaisivat jo siirtyä eteenpäin pidemmän tauon jälkeen aloittamalla päällekkäin omia vuorojaan, mutta Natalia jatkaakin väitteiden pohtimista venäjäksi. Rivillä 24 Jegor yhtyy Natalian pohdintaan ja esittää täsmälleen samanlaisen venäjäksi tulkatun väitteen kuin hänen aiemmin tuottama ja Natalialle ehdottama englanninkielinen väite (r. 18). Rehin (2004) ryhmittelyn mukaan Jegorin tulkkaus kuuluu toistavaan monikielistämiseen, koska sekä alkuperäinen että tulkattu aines ovat samanlaisia sisällöltään: ”how person feel about libraries in common”/”как он воспринимает библиотеки в принципе” (”kuinka hän havainnoi kirjastoja periaatteessa”).

Kaikki kokouksen osallistujat osaavat englantia, joten venäjäksi kääntämisellä tässä on erilainen tarkoitus kuin aiemmin esitellyissä reiteraation esimerkeissä. Kyseinen reiteraation tapaus johtuu mahdollisesti siitä, että käsittelyssä on venäjänkielinen kyselylomake ja kokouksen tarkoitus on muun muassa muotoilla kyselylomakkeeseen tulevia väitteitä. Reiteraation funktioista tämän esimerkin reiteraatioon sopisi aiemman sanoman korostaminen, eli Jegor haluaa tuoda väitteen esille venäjänkielisenä. Kyseinen reiteraatio kuitenkin vieraannuttaa Suvin vuorovaikutuksesta, koska Suvi ei osaa venäjää yhtä hyvin kuin muut kokouksen osallistujat, mikä on yksi Wiltonin (2009) nostamista reiteraation potentiaalisista ongelmista. Suvi osoittaakin huokauksella ja nuokkumisella, että hän haluaisi siirtyä eteenpäin (r. 25 ja 28), minkä sekä Katja että Jegor noteeraavat ja reagoivat siihen katsomalla Suviin sekä naurulla ja hymyllä (r. 28). Natalia kuitenkin jatkaa venäjänkielistä pohdintaa Suvin merkkien jälkeenkin, mutta yllättäen Suvi osoittaa ymmärtävänsä, mitä Natalia on sanonut: Suvi

katsoo Nataliaa, nyökkää ja antaa myöntävää palautetta Natalian venäjänkielisestä vuorosta (r. 33). Tämän perusteella voisi olettaa, että tässä tapauksessa Suvi kuuluu vastaanottajajoukkoon, vaikka hän ei osaa vielä hyvin venäjää. Suv:n ymmärrystä saattaa edesauttaa myös se, että Natalia osoittaa kynällä ja kädellä käsittelyssä olevia kyselylomakkeen kohtia.

Esimerkki 9:n käytänteistä Jegorin ja Suv:n fasilitointi edistää Natalian ajatuksen muotoilua, jonka Jegor kierrättää rivin 24 reiteraatioissa. Reiteraatio ja sen jälkeinen Natalian, Katjan ja Jegorin venäjänkielinen sekvenssi ei hidasta kokouksen etenemistä, koska Suvi ymmärtää, mistä Natalia puhuu, vaikka hänen venäjänkielen taito ei ole vielä tarpeeksi vahva (r. 29–33).

Seuraavassa alaluvussa esittelen ilmipannun translatorisuuden esimerkkiä, jossa Katja ilmoittaa tulkauksen alkamisesta ja kysyy Suv:lta luvan siihen.

4.2.4 Ilmipantu translatorisuus monikielisessä kokouksessa

Esimerkissä 10 Katja aloittaa harrastuksiin liittyvän väitteen taustan selostamisen suomeksi, mutta se tuottaa vaikeuksia. Hän aloittaakin tulkauksen ja varsinaisen venäjänkielisen selostuksen Suv:n luvalla. Katjan suomenkielisessä aloituksessa ei varsinaisesti ole informatiivista sisältöä, koska Katja yrittää muotoilla ajatuksiaan ja lopulta tuottaa sisältöä venäjänkielisessä vuorossaan. Ilmeinen reiteraatio jääkin tässä tapauksessa hyvin lyhyeksi (r. 6–7, 9).

Kyseisessä katkelmassa Katja oletettavasti referoi venäjäksi aiemmin käytyä suomenkielistä keskustelua, jota hän kävi Suv:n kanssa kyselylomakkeen laatimisvaiheessa. Referointia ei mainita kokouksessa eikä kyseisen esimerkin katkelmassa, mutta sen voi päätellä siitä, että Suvi vaikuttaa tietävän, mistä Katja aikoo puhua kysyttyään Suv:lta luvan tulkauksen aloittamiseen. Venäjänkielinen referointi saattaa sisältää myös Suv:n vuoroja aiemmasta keskustelusta, joten kyseessä voi olla myös toisten, eli Suv:n, vuorojen tulkkaminen. Esimerkki 10 edustaa saman jatkumon kahta ääripäätä – piilevää sekä ilmipantua translatorisuutta (ks. alalukua 3.3.3). Aiemman keskustelun referointi edustaa piilotranslatorisuutta, koska Katjan ja Suv:n alkuperäinen suomenkielinen keskustelu ei ole kuulijoiden saatavilla. Samalla kyseisessä esimerkissä esiintyy ilmipantua translatorisuutta, koska Katja ilmoittaa Suv:lle tulkkauksen alkamisesta, mihin Suvi suostuu (r. 9 ja 10).

Esimerkki 10 on jatkoa esimerkille 5, jossa puhuttiin harrastuksiin liittyvistä väitteistä ja Jegor esitti, että väite ”harrastukset ovat hauskoja” on itsestäänselvyys. Esimerkkikatkelmassa keskustelua käydään ensin suomeksi, mutta sitten Katja siirtyy venäjään ilmoittamalla siitä ääneen, minkä jälkeen

Suvi esittää oman suostumuksensa siihen (r. 9 ja 10). Katja kertoo hänen ja Suvin näkemyksestään siitä, että suomalaisilla ja venäjäksieliisillä vanhemmilla on eri tavoitteet, kun he vievät lapsiaan kerhoihin. Esimerkin alussa Natalia ja Suvi katsovat omia papereitaan, Katja ja Jegor katsovat toisiaan. Jegor eleilee käsillään puhuessaan. Katjan ilmoitus tulkkauksen alkamisesta ja Suvin suostuminen on merkitty punaisella (r. 9 luvan pyytäminen ja r. 10 luvan myöntäminen). Lihavoituna esimerkissä on Katjan vaillinaiseksi jäänyt reiterraatio.

Esimerkki 10. Mä selitän sen.

- 01 K: se on käännöksen me puhuttiin siitä
 02 kun eilen ?puhuttiin natalian kanssa*
 *Natalialta myönteinen minimipalaute ja
 nyökkäys
 03 mä puhuin niitä et niitä pitäis venäjäksi [vielä]
 04 J: [joo]
 05 S: [miettiä] **fasilitointi**
 06 K: miettiä **mut se ajatus on siitä et monet***
 *Suvi vetäytyy taaksepäin katsoen
 Jegoria ja Katjaa
 07 **se mitä me tässä haluttiin**
 08 J: mut [what what do you want]
 09 K: [**monet venäjänkieliset**] **ovat** *mä selitän sen venäjäksi
luvan pyytäminen
 *Katja kääntyy Suviin päin ja sitten taas Jegoriin
 päin
 10 S: selitä ʃjoof **luvan myöntäminen**
 11 J: потому что там нюансы
koska siinä on yksityiskohtia
 12 K: да (1.0) проблема в том что когда финны
Kyllä. Ongelma on siinä, että kun suomalaiset
 13 водят детей на кружки и
vievät lapsensa kerhoihin ja
 14 когда русские водят детей на кружки
kun venäläiset vievät lapsensa kerhoihin
 15 они преследуют разные цели
heillä on eri tavoitteet
 16 J: конечно
tietenkin
 17 K: ***русские преследуют цель** ребёнок должен
venäläisillä on tavoitteena että lapsen pitää
 *Katja selostaa Jegorille katsoen häntä, Suvi nyökkäilee

- 18 чему-то научиться и достичь каких-то результатов
oppia jotain ja saavuttaa joitain tavoitteita
- 19 когда он идёт на кружок даже театральный
kun hän menee vaikka teatterikerhoon
- 20 рисования или чего угодно
piirustuskerhoon tai mihin tahansa
- 21 для финнов (.) это (.) >хорошее прохождение времени<
suomalaisille taas se on hyvää ajanvietettä
- 22 никаких результатов они не стремятся к тому
ei mitään tuloksia, he eivät tavoita sitä
- 23 *чтобы ребёнок должен чему-то на этом кружке научиться
että lapsen pitäisi oppia jotain siinä kerhossa
**Suvi katselee ympäriinsä, vilkaisee hymyillen kameraan ja seinäkelloon*
- 24 J: ну это да в русском варианте этот вопрос не задают*
no joo, venäläisessä vaihtoehdossa sitä kysymystä ei kysytä
*Suvi katsoo taas seinäkelloa

Tämä on ainoa esimerkki siitä, että kokouksessa pannaan ilmi tulkkaukseen siirtyminen niin kuin Wiltonin (2009) tai Koskelan & Dahlin (2011) esimerkeissä, joissa reiterraatio merkittiin eksplisiittisesti sanomalla *let me explain that to you* tai *eli(kkä)- ja alltså*-sanojen avulla (ks. alaluku 3.3.3). Katja aloittaa oman ja Suvin ajatuksen suomenkielisen selittämisen, jonka tavoitteena on avata Jegorille ja Natalialle, mikä on itsestään selvän harrastuksiin liittyvän väitteen takana (r. 6 – 9). Katja siis perustelee ensin suomeksi ja sitten venäjäksi, miksi hän Suvin kanssa haluaa sisällyttää kyselylomakkeeseen Jegorin mielestä itsestään selvän väitteen, että ”harrastukset ovat hauskoja” (ks. myös esimerkki 5). Katjan suomenkielinen vuoro vaikuttaa siltä, että hän yrittää muotoilla ajatuksensa suomeksi, muttei oikein onnistu siinä: ”mut se ajatus on siitä et monet, se, mitä me tässä haluttiin, monet venäjänkieliset ovat”. Katja haluaa jatkaa venäjäksi, joten hän ilmoittaa kielen vaihtamisesta Suville kääntyen häneen päin ja katsoen häntä: ”mä selitän sen venäjäksi” (r. 6). Suvi hymyilee ja suostuu siihen, että Katja jatkaisi venäjäksi: ”selitä joo” (r. 10). Jegor lisää Katjan luvan pyyntöön, että Katja haluaa selittää kyseisen asian venäjäksi eikä suomeksi, koska siinä on yksityiskohtia, ”потому что там ньюансы” [’koska siinä on yksityiskohtia’] (r. 11). Jegor viittaa tällä kokouksen alussa esittämään pyyntöönsä käyttää kokouksessa englantia, koska hän ei vielä ymmärrä kaikkia suomenkielisen puheen yksityiskohtia.

Suvia ei haittaa Katjan aikomus selittää asia venäjäksi Jegorille ja Natalialle, koska Suvi on tietoinen, mitä ajatuksia on kyseisen väitteen taustalla. Suvi pysyy myös Katjan selostuksessa mukana katsoen Jegoria ja nyökkäämällä (r. 14 – 22). Myöhemmin hän alkaa vilkuilla hymyillen ympärilleen, kääntyy

kameraan päin ja katsoo muutaman kerran seinäkelloa (r. 23 – 30). Vaikka Suvi ei keskitytä täysillä venäjänkieliseen keskusteluun, hän ei osoita myöskään turhautumisen merkkejä kuten huokauksia tai levotonta liikehdintää (vrt. esimerkkiin 4 ja 9). Katjan eksplisiittinen ilmoitus tulkkauksesta on saatanut vaikuttaa Suviin positiivisesti, sillä hän on ollut tietoinen, mistä Katja puhuu, vaikka venäjänkielinen sekvenssi kestääkin vähän pidempään.

Katjan suomenkielinen vastaus Jegorin kysymykseen, mitä he haluavat saavuttaa tällä väitteellä (r. 8, ”mut what do you want”), jääkin vaillinaiseksi, eli hän ei selosta asiaansa kokonaan vaan siirtyy Suvin luvalla venäjään (r. 9 – 10). Tässä tapauksessa kyse on piilotranslatorisuudesta (ks. luku 3.3.3), jolloin alkuperäinen suomenkielinen keskustelu oli ilmeisesti käyty aikaisemmin silloin, kun Suvi ja Katja olivat vasta laatimassa kyselylomaketta. Alkuperäistä tekstiä ei ole kuuntelijoiden, Jegorin ja Natalian, saatavilla, mutta se saattaa olla Katjan ja Suvin muistissa. Näin ollen tässä tapauksessa on vaikeaa arvioida, mitä Rehin (2004) skaalan monikielistämisstrategiaa tässä on käytetty, koska alkuperäinen keskustelu on kuuntelijoilta piilossa. Esimerkki olisi kuitenkin voinut edustaa toistavaa tai osittaista monikielistämistä, koska Katja saattaa referoida aiemmin käytyä suomenkielistä keskustelua hyvin lähellä alkuperäistä sisältöä tai tiivistää sen tulkatussa aineksessa.

Reiteraatio on jäänyt tässä tapauksessa vaillinaiseksi, koska Katja ei esitä suomeksi väitteen takana olevaa ideaa kokonaisuudessaan. Venäjänkielisellä reiteraatiolla Katja saattaa tavoitella aiemmin sanotun selkeyttämistä, mihin viittaa myös Jegorin kommentti ”потому что там нюансы” [’koska siinä on yksityiskohtia’] (r. 11). Siirtyminen venäjään ei hidasta vaan nopeuttaa kokouksen etene- mistä, koska venäjänkielinen selitys tarjoaa Jegorille ja Natalialle enemmän yksityiskohtia eikä suo- menkieliseen selitykseen mene ylimääräistä aikaa. Venäjänkielinen reiteraatio ei myöskään vieraan- nuta Suvia vuorovaikutuksesta, koska Katja kyysyy ensin häneltä luvan siirtyä venäjään. Näin ollen esimerkin 10 reiteraation funktio on aiemmin sanotun selkeyttäminen eikä se aiheuta kenellekään kokouksen osallistujista havaittavissa olevia potentiaalisia epämiellyttäviä tunteita.

Seuraavassa luvussa 5 pohdin monikielisen kokouksen translatorisen toiminnan esimerkkien yhtey- dessä syntyneitä havaintoja.

5. Yhteenveto ja pohdintaa

Opinnäytetyössäni olen halunnut tutkia keskusteluanalyysin avulla, minkä tyyppisiä translatorisia käytänteitä aineistoni monikieliseen kokouksen osallistujat käyttävät edistääkseen yhteisymmärrystä

ja kokouksen päämäärien saavuttamista. Tässä luvussa kokoan yhteen aineistostani nousseita havain-
toja kokouksessa käytetyistä translatorisista käytänteistä.

Kokouksen päämääränä on venäjänkielisen kyselylomakkeen muokkaaminen lopulliseen muotoon,
jolloin kaikki kokouksen osallistujat voivat ehdottaa omia muokkaamisehdotuksia. Kyselylomake on
laadittu alun perin suomeksi Katjan ja Suvin voimin. Jegor vastaa kyselylomakkeen sähköisen ver-
sion toimivuudesta ja ulkoasusta, mutta on myös osallistunut kyselylomakkeen laadintaan ja muok-
kaamiseen. Katja ja Natalia ovat kääntäneet kyselylomakkeen suomesta venäjään, mutta Natalian
osallisuus kyselylomakkeen laatimisprosessiin on vähäisempi kuin muiden kokouksen osallistujien,
koska esimerkiksi ennen kokousta hän ei saanut kyselylomakkeen viimeisintä versiota.

Kokouksessa käytetään pääosin suomea ja englantia, mutta käydään myös paljon venäjänkielistä kes-
kustelua. Kokouksen alussa Jegor toivoo, että kokouksen aikana käytettäisiin englantia, koska hänen
suomen kielen taitonsa ei ole vielä tarpeeksi vahva eikä hän välttämättä ymmärrä suomenkielisen
puheen yksityiskohtia. Suvi esittää ääneen suostumuksensa Jegorin pyyntöön ja hän käyttääkin eng-
lantia paljon. Katja käyttää paljon suomea kokouksen aikana, mutta se ei näytä haittaavan Jegoria tai
Nataliaa, jotka vasta opiskelevat suomea. Suomenkielisten sekvenssien aikana Jegor osoittaa ymmär-
tävänsä niitä myönteisillä responssipartikkeleilla tai minimipalautteilla. Natalia ei yleensä osoita
merkkejä ymmärtämisestä, mutta ei myöskään pyydä tulkkausta.

Kun Katja, Jegor ja Natalia puhuvat venäjää, Suvi ei aina pysy mukana, koska hän ei osaa venäjää
tarpeeksi hyvin ymmärtääkseen pidempiä venäjänkielisiä sekvenssejä. Niiden aikana hän joko yrittää
kuunnella ja ymmärtää venäjänkielistä puhetta tai tutkii kyselylomaketta ja katselee ympärilleen. Hän
myös osoittaa kehollisia disorientoitumisen merkkejä kuten papereiden selailua, kännykkään tarttu-
mista, kynällä rummuttamista, huokailua ja ympäriinsä katselua. Suvi myös pyytää tulkkausta kerto-
malla ymmärtämisvaikeuksistaan tai kehottaa muita menemään eteenpäin. Muut kokouksen osallis-
tijat reagoivat yleensä heti Suvin tulkkauspyyntöihin tai levottomuuden merkkeihin vaihtamalla kes-
kustelun kieltä joko suomeen (Katja) tai englantiin (Jegor ja Natalia).

Vaikka Katja on hankevastaava ja muut kokouksen osallistujat raportoivat hänelle tehdystä työstä,
kaikki heistä ottavat vuorotellen vastuun siitä, että kaikki tietävät, mistä puhutaan. Tämä tapahtuu
esimerkiksi tulkkaamalla Suville (suomi tai englanti) tai Jegorille ja Natalialle (venäjä tai englanti)
kokouksen agendan kannalta tärkeitä аспектеja. Kokouksen osallistujat tulkkaavat sekä toisten että
omia vuorojaan joko yksin tai yhteistyössä muiden kokouksen osallistujien kanssa ja tällä tavalla
huolehtivat siitä, että kokous etenee kohti sen tavoitetta. Tulkkaaminen tapahtuu joko spontaanisti tai
jonkun kokouksen osallistujien pyynnöstä. Tulkkauksissa käytetään myös tiivistämistä, mikä edistää

kokouksen etenemistä. Venäjänkielisen itsetulkkauksen tai reiteraation aikana Suvi osoittaa merkkejä tilanteen epämukavuudesta, mutta se korjataan tulkkamalla Suville venäjänkielisten sekvenssien pääajatuksia.

Seuraavissa alaluvuissa vedän yhteen analyysiluvun havaintoja eri näkökulmista. Alaluvussa 5.1 käsittelem spontaania ja pyynnöstä aloitettua translatorisuutta. Sen jälkeen alaluvussa 5.2 pohdin, miten alkuperäisten vuorojen tiivistäminen tulkkauksessa vaikuttaa kokouksen etenemiseen ja alaluvussa 5.3 esittelen pohdintaa itsetulkkauksen roolista ja vaikutuksesta kokouksen sujuvuuteen. Alaluvussa 5.4 esittelen yhteenvedon esimerkkien analyysistä Rehin (2004) monikielistämisstrategioiden ryhmittelyn mukaan.

5.1 Spontaani ja pyynnöstä aloitettu translatorinen toiminta monikielisissä kokouksissa

Olen jakanut aineistostani nousseet translatorisen toiminnan esimerkit kahteen ryhmään. Luvussa 4.1 esittelin ja analysoin kolme tapausta, joissa kokouksen osallistujat tulkkavat toistensa vuoroja. Luvussa 4.2 esittelin omien vuorojen tulkkausta sisältäviä esimerkkejä, joita oli yhteensä seitsemän. Molemmissa näistä ryhmistä on sekä spontaania että pyynnöstä aloitettua translatorisuutta. Spontaani translatorinen toiminta alkaa ilman kenenkään eksplisiittistä tulkkauspyyntöä ja tällaisia tapauksia on aineistossani enemmän kuin pyydetyn tulkkauksen tapauksia. Tässä luvussa pohdin spontaanin sekä pyynnöstä aloitetun translatorisuuden ilmentymiä aineistoni kokouksessa ja niiden vaikutusta kokouksen etenemiseen.

Katja vastaa kyselylomakehankkeesta, ja hän on myös vastuussa siitä, että kokouksessa saadaan lomake viimeistelyä. Hän ryhtyy spontaaniin translatoriseen toimintaan muita useammin (esimerkki 2, 6, 7 ja 10). Hänelle myös osoitetaan muita useammin tulkkauspyyntöjä, mikä voi johtua siitäkin, että hän on äänessä ja tulkkaa pyynnöstä omia tai toisten vuoroja (esimerkki 3 ja 4). Katjan tulkkauseksimerkeistä kaikki muut paitsi esimerkki 2 liittyvät kokouksen agendaan. Esimerkissä 2 Katja ryhtyy spontaaniin tulkkaukseen ja esittää tiivistetysti Suville Natalian ja Jegorin vitsin ruoanlaittoon liittyvistä neuvostotraumoista, vaikka Suvi ei pyytänyt tulkkausta. Katja pitää kuitenkin huolen siitä, että Suvi tietää, mistä puhutaan ja mille nauretaan, koska Suvi ei naura muiden mukana. Vitsin tulkkaamisella Katja varmistaa Suvien pysymisen vastaanottajajoukossa, minkä jälkeen siirrytään taas kokouksen varsinaiseen aiheeseen.

Katjan lisäksi muutkin kokouksen osallistujat tulkkaavat toisten tai omia vuoroja joko spontaanisti tai jonkun pyynnöstä. Suvin englanninkielinen Katjan suomenkielisen vuoron tulkkaus (esimerkki 1) ja Natalian oman venäjänkielisen vuoronsa tulkkaus englanniksi (esimerkki 8) palvelevat yhteisymmärryksen edistämistä niin, että kaikki pääsevät osallisiksi vuorovaikutukseen ja vastaanottajajoukkoon, koska englanti on kaikkien kokouksen osallistujien osaama kieli. Jegor tulkkaa myös oman venäjänkielisen vuoron Suville hänen pyynnöstään, vaikka tulkkaus on suppeampi kuin alkuperäinen vuoro (esimerkki 5). Tiivistetty tulkkaus on kuitenkin riittävä, koska Suvi saa tietää, että Jegorin vuoro koskee harrastuksia ja on sovittu, että harrastuksiin liittyvien väitteiden venäjänkielistä muotoilua käsitellään myöhemmin. Esimerkissä 9 Jegor tulkkaa oman englanninkielisen vuoronsa venäjäksi, millä on hieman erilainen tarkoitus - tulkkauksessaan Jegor ehdottaa valmiiksi muotoillun venäjänkielisen väitteen. Se ei varsinaisesti edistä vuorovaikutuksen sujuvuutta, koska kyseinen väite on jo esitetty aiemmin englanniksi. Jegorin venäjänkielinen tulkkaus palvelee kuitenkin kokouksen agenda, eli tulkkauksen avulla saadaan valmis väite lopulliseen kyselylomakkeen versioon.

Tulkkaukseen ryhdytään myös yhteistyössä muiden kokouksen osallistujien kanssa. Esimerkissä 1 Katja ja Suvi selostavat Jegorille ja Natalialle kirjastoihin liittyvän väitteen ideaa. Katja käyttää suomea ja Suvi kiteyttää idean sisällön yhteen englanninkieliseen väitteeseen ”like what is the purpose of library”. Tässä Suvi varmistaa sen, että Jegor ja Natalia ymmärtävät, mistä on kyse, koska Jegor ilmoittaa kokouksen alussa, että hän ei vielä ymmärrä kaikkia suomenkielisen keskustelun yksityiskohtia. Katja, Jegor ja Natalia myös tulkkaavat Suville yhdessä pitkiäkin venäjänkielisiä sekvenssejä (esimerkki 2 ja 5). Edellä mainituissa esimerkeissä Suvi pyytää tulkkausta ilmoittamalla, että hän ”on pudonnut kärryiltä jo” tai kysymällä ”mitä”. Katja, Jegor ja Natalia reagoivat heti Suvin tulkkauspyyntöihin, mikä palauttaa Suvin nopeasti vastaanottajajoukkoon, jolloin kaikki ovat ajan tasalla agendan kannalta tärkeistä aspekteista ja kokous jatkuu eteenpäin.

Havaintojeni perusteella voin väittää, että sekä spontaani että pyynnöstä aloitettu translatorinen toiminta sujuvoittavat monikielisten kokousten etenemistä. Tulkkauspynnön esittäminen nopeuttaa oikean tiedon saamista, koska se viestii toisille kokouksen osallistujille jonkun ymmärtämisvaikeudesta ja tilanne päästään korjaamaan tulkkauksella. Kaikki kokouksen osallistujat voivat huolehtia toisten tai omien vuorojen tulkkausten avulla siitä, että kokouksen tavoite toteutuu. Näin kaikki pääsevät osallistumaan yhteisten tavoitteiden ja kokouksen agendan edistämiseen sekä päätöksentekoon riippumatta jonkin kokouksessa käytettävän kielen heikosta kielitaidosta.

5.2 Erikielisten vuorojen tiivistetty tulkkaus ja sen vaikutus monikielisten koustien etenemiseen

Aineistoni kokouksen translatorisessa toiminnassa käytetään myös alkuperäisten vuorojen tiivistämistä (esimerkit 1–3 ja 5), jonka toimivuutta pohdin tässä luvussa. Tiivistämistä käytetään sekä omien että toisten vuorojen tulkkauksissa.

Aineistoni toisten vuorojen tulkkauksen esimerkeissä 1–3 esiintyy ideatason tulkkausta, kun toisen vuoroa tiivistetään yhteen ideaan (esimerkki 1) ja kun alkuperäisessä ja tulkatussa aineksessa ei ole sanallista eikä täydellistä sisällöllistä vastaavuutta. Lisäksi esimerkeissä 2 ja 3 käytetään pitkien vuorojen tiivistämistä ja alkuperäisten rakenteiden yksinkertaistamista niin kuin luvussa 3.3.1 esitellyissä lasten ja nuorten kääntämistä ja tulkkausta koskevissa tutkimuksissa (ks. esim. Bauer 2010 ja 2016; Bucaria & Rosato 2010; Harris & Sherwood 1978; Orellana 2008).

Esimerkkien 1 ja 2 tulkkaus alkaa spontaanisti ilman eksplisiittistä tulkkauspyyntöä. Esimerkissä 1 Suvi tiivistää englanniksi Katjan suomeksi esitetyn kirjastoväitteitä koskevan idean siitä, mikä on yleinen käsitys kirjaston tarkoituksesta. Englanninkielisellä tiivistetyllä Katjan vuoron spontaanilla yhteenvedolla Suvi varmistaa, että Jegor ja Natalia ymmärtävät Katjan vuoron pääajatuksen, koska Jegorin ja Natalian suomen kielen taito ei ole vielä tarpeeksi vahva. Sen jälkeen kokous jatkuu sujuvasti eteenpäin Jegorin englanninkielisellä vuorolla. Esimerkissä 2 Katja tiivistää Natalian ja Jegorin neuvostotraumoihin liittyvän vitsin sisällön yhteen virkkeeseen ilman yksityiskohtia eikä vitsin merkitys välttämättä avaudu Suville. Se ei kuitenkaan haittaa kokouksen etenemistä, koska vitsi ei liity kokouksen agendaan eikä kyselylomakkeen muotoiluun. Vitsin tulkkauksella Katja ylläpitää kokouksen osallistujien yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vastaanottajajoukkoon kuulumista.

Esimerkissä 3 Jegorin ja Natalian pitkän venäjänkielisen sekvenssin jälkeen Suvi ilmaisee ymmärtämisvaikeutensa Katjalle osoitetussa vuorossa ”mä oon pudonnut kärryiltä jo”, mikä on eräänlainen tulkkauspyyntö. Katja tiivistää vajaan kolmen minuutin kestävänsä sekvenssin sisällön yhteen virkkeeseen. Jegor ja Natalia täydentävät Katjan tiivistettyä tulkkausta assosiaatioesimerkeillä, jolloin Suvi saa nopeasti ajatuksesta kiinni ja kokous jatkuu eteenpäin.

Esimerkin 5 reiteraatiossa Jegor taas reagoi Suvin *mitä*-kysymykseen ja esittää englanninkielisen tiivistyksen omasta pohdinnastaan väitteen ”harrastukset ovat hauskoja” itsestäänselvyydestä. Hän tulkaa vain sen, mihin väitteeseen hänen venäjänkielinen vuoronsa liittyy. Tiivistetty tulkkaus riittää Suville, koska sovitaan, että ongelma on käänöksessä ja sitä muokataan myöhemmin eikä Suvin ole

tarkoitus osallistua venäjänkielisen muotoilun pohtimiseen. Tässäkin tapauksessa nopea tiivistys riittää kokouksen siirtymiselle seuraavan asian käsittelyyn.

Näin ollen tiivistetty tulkkaus edistää monikielisten kokousten sujuvuutta ja antaa mahdollisuuden nopeaan eteenpäin siirtymiseen ilman että alkuperäisiä vuoroja tulkattaisiin kokonaisuudessaan. Tiivistetty tulkkaus säästää aikaa eikä aiheuta näkyviä epämukavuuden merkkejä kokouksen osallistujien keskuudessa.

5.3 Reiteraation vaikutus monikielisten kokousten sujuvuuteen

Tässä luvussa esittelen yhteenvedon aineistoni kokouksessa esiintyvän reiteraation vaikutusta monikielisten kokousten sujuvuuteen. Alaluvussa 5.3.1 käsittelen kokouksen osallistujien käyttämiä reiteraation funktioita ja niiden vaikutusta kokouksen etenemiseen. Alaluvussa 5.3.2 pohdin reiteraation tai toisen kielen käytön aiheuttamia potentiaalisia ongelmia monikielisen kokouksen vuorovaikutuksessa.

5.3.1 Monikielisen kokouksen reiteraation funktioita

Kokouksen osallistujien monikielisyys mahdollistaa joustavan tulkkauksen kielestä toiseen, mikä antaa kaikille mahdollisuuden olla osana vuorovaikutusta ja ajan tasalla kyselylomakkeen muokkaukseen liittyvistä ideoista ja päätöksistä. Aineistoni translatorisen toiminnan esimerkeistä itsetulkausta esiintyy jonkin verran enemmän kuin toisten vuorojen tulkkauksia. Kaikki kokouksen osallistujat Suvia lukuun ottamatta tuottavat kokouksessa itsetulkausta. Se voi johtua siitä, että Suvi pyrkii käyttämään enimmäkseen kaikkien osaamaa englantia, joten hänen ei tarvitse tulkata omia vuoroja kenellekään. Katja, Jegor ja Natalia tulkkavat pääosin venäjänkielisiä vuoroja. Katja tulkkaa myös suomenkielisiä vuoroja venäjäksi.

Aineistoni kokouksessa käytettiin seuraavia reiteraation funktioita: aiemmin sanotun selkeyttäminen, korostaminen tai vastaanottajajoukon laajentaminen. Seuraavaksi erittelen erityyppisiä esimerkkejä ja niiden funktioita.

Esimerkeissä 6 ja 7 esiintyy spontaania kaksisuuntaista reiteraatiota, jolloin Katja tulkkaa sekä venäjästä suomeen että suomesta venäjään. Näissä esimerkeissä hän vaihtaa kieltä puolin ja toisin

pitääkseen kaikki suomen- ja venäjänkieliset osallistujat vastaanottajajoukossa sekä selkeyttääkseen tai korostaakseen aiemmin sanottua.

Katjan lisäksi muutkin osallistujat rupeavat spontaaniin itsetulkkaukseen. Esimerkeissä 8 ja 9 esiintyy Natalian ja Jegorin spontaania reiteraatiota. Esimerkissä 8 Suvin ja Jegorin englanninkielisen keskustelun aikana Natalia siirtyy hetkeksi venäjään, mutta heti sen jälkeen tulkkaa omaa vuoroaan englanniksi. Itsetulkkauksen avulla Natalia selkeyttää muun muassa Suville aiemmin venäjäksi sanotun ajatuksen, koska tulkattu aines on hieman laajempi kuin alkuperäinen venäjänkielinen vuoro. Lisäksi omalla tulkkauksellaan Natalia päästää Suvin vastaanottajajoukkoon. Esimerkissä 9 esiintyy Jegorin tuottama reiteraatio, mutta se ei taas johdu kenenkään ymmärtämisvaikeudesta, sillä Jegor tulkkaa venäjäksi aiemmin tuotetun englanninkielisen kirjastoon liittyvän väitteen. Jegorin reiteraation tarkoituksena saattaakin olla aiemmin sanotun korostaminen – hän haluaa tuoda erikseen esille väitteen venäjänkielisen version, joka mahdollisesti sisällytetään kyselylomakkeeseen.

Aineistossani on vain kaksi esimerkkiä, joissa reiteraatio ei ole spontaania, vaan sitä pyydetään ymmärtämisvaikeuksien seurauksena. Esimerkissä 4 Katja tulkitsee Jegorin hiljaisen "не понимаю" ('en ymmärrä') -toteamuksen tulkkaamispyynnöksi ja alkaa tulkata omia suomenkielisiä vuoroja venäjäksi. Katjan reiteraation tarkoitus on oman näkökulmansa ja aiemmin sanotun selkeyttäminen sekä vastaanottajajoukon laajentaminen - hän avaa suomenkielisten vuorojen sisältöä sekä Jegorille että Natalialle, joka ei pyytänyt tulkkausta, mutta ei myöskään osoittanut ymmärtämisen merkkejä nyökkäämällä tai käyttämällä myönteisiä responssipartikkeleita. Esimerkissä 5 Suvi vuorostaan kysyy ikään kuin itsekseen "mitä?" yrittäessään ymmärtää Jegorin venäjänkielistä harrastuksia koskevaa vuoroa. Jegor tulkkaa tiivistetysti englanniksi omaa vuoroaan ja Natalia auttaa Suvia löytämään oikean kohdan kyselylomakkeesta. Omalla englanninkielisellä tulkkauksellaan Jegor selkeyttää Suville aiemmin sanotun ja samalla päästää hänet vastaanottajajoukkoon tulkkauspyyntönsä jälkeen.

Monikielisessä kokouksessa esiintyvä reiteraatio pääosin edistää kokouksen etenemistä. Omien vuorojen tulkkaaminen voi alkaa sekä spontaanisti että jonkun osallistujan eksplisiittisestä pyynnöstä. Jos reiteraatiota pyydetään ymmärtämisvaikeuksien seurauksena, se edistää kokouksen sujuvuutta, koska näin kokouksen osallistuja voi viestiä muille siitä, että hän tarvitsee lisätietoa osallistuakseen yhteiseen keskusteluun. Reiteraation avulla kokouksen osallistujat selkeyttävät ja korostavat aiemmin sanottua sekä laajentavat vastaanottajajoukkoa avaamalla alkuperäisen keskustelun pääajatuksia niille osallistujille, joiden kielitaito ei riitä alkuperäisen aineksen ymmärtämiseen.

5.3.2 Reiteraation tai toisen kielen käytön potentiaalisia ongelmia

Aineistossani on näyttöä myös siitä, kuinka reiteraatio tai toisen kielen käyttö aiheuttaa kokouksen osallistujille Wiltonin (2009) tutkimuksessa esittelemiä potentiaalisia ongelmia (*potential dangers*). Wiltonin (mt.) mukaan reiteraatio voi johtaa muun muassa siihen, että erikieliset toistot heikentävät vuorovaikutuksen sujuvuutta. Ne voivat myös vieraannuttaa keskustelusta ne osallistujat, jotka eivät hallitse hyvin tulkkaukseen käytettyä kieltä. Lisäksi ne voivat nostaa esille ja korostaa kielitaidollisia eroavaisuuksia vuorovaikutukseen osallistujien kesken.

Reiteraatio hidastaa kokouksen kulkua, koska samat asiat toistetaan eri kielillä kahdesti tai kahdensuuntaisen reiteraation avulla jopa kolmesti. Itsetulkkaukseen myös sulkee vuorovaikutuksesta pois esimerkiksi Suvin silloin, kun venäjänkieliset sekvenssin kestävät liian pitkään ilman, että Suville tulkkattaisiin omien tai toisten vuorojen sisältöjä (esimerkki 7). Suvi reagoikin venäjän kielen käyttöön joko vuorovaikutuksessa tai itsetulkkauksissa levottomuudella, hymyilemällä, huokauksilla tai kehottamalla muita siirtymään jo eteenpäin (esimerkit 4, 7 ja 9). Näin ollen itsetulkkaukseen aiheuttaa Suville sellaisia reiteraation potentiaalisia ongelmia (Wilton 2009) kuten vuorovaikutuksesta vieraannuttamisen ja kielitaidollisten eroavaisuuksien korostaminen. Suvin epämiellyttävien tuntemusten verbaalisiin ja kehollisiin osoituksiin, kuten huokailuun ja levottomiin eleihin, reagoidaan siirtymällä suomeen tai ryhtymällä yhteistyössä toteutettavaan tulkkaukseen (esimerkki 5). Itsetulkkaukseen saattaa alkaa myös spontaanisti (esimerkki 8). Kokouksen osallistujat reagoivat Suvin epämiellyttävyyden ilmauksiin itsetulkkauksen avulla ja palauttavat hänet vastaanottajajoukkoon.

Esimerkissä 10 Katja pyytää Suvilta luvan siirtyä venäjään ennen itsetulkkauksen aloittamista. Katjan ilmipantu translaattorisuus (ilmoitus tulkkausjakson aloittamisesta) näyttää vaikuttavan positiivisesti Suvin käytökseen pitkän venäjänkielisen sekvenssin aikana. Vaikka Suvi ei osallistu vuorovaikutukseen nyökkäämällä tai tuottamalla myöntäviä responssipartikkeleita, hän ei myöskään huokaile tai osoita näkyviä merkkejä epämiellyttävistä tuntemuksista. Suvi vilkuilee ympärilleen sekä katsoo hyvän tuulisen näköisenä kameraan päin, koska tietää, mistä Katja puhuu. Tämä osoittaa, että ilmipantu tulkkaus valmistaa toista kieltä osaamattoman osallistujan toisenkieliseen sekvenssiin ja viestii hänelle siitä, mistä seuraavaksi keskustellaan. Näin ollen ilmipannun tulkkauksen avulla voi ennaltaehkäistä reiteraation mahdollisten ongelmien syntymisen monikielisen kokouksen vuorovaikutuksessa.

Vaikka toisaalta reiteraatio edistää kokouksen sujuvuutta (ks. alaluku 5.3.1), se voi aiheuttaa myös ongelmia kokouksen osallistujille. Reiteraatio saattaa esimerkiksi hidastaa kokousta, koska samojen asioiden erikielisiin toistoihin kuluu enemmän aikaa kuin yksikieliseen kokouksaikaan.

vuorovaikutukseen. Reiteraatio aiheuttaa myös epämukavuuden merkeistä havaittavia ongelmia niille osallistujille, jotka eivät osaa tarpeeksi hyvin reiteraatioissa käytettyä kieltä tai kieliä. Itsetulkkaukset vieraannuttavat reiteraation kieltä heikosti osaavia osallistujia vuorovaikutuksesta ja korostavat kielitaidollisia eroavaisuuksia. Ilmipantu translatorisuus ja tulkkauslupan pyytäminen kuitenkin auttavat siinä, ettei reiteraatiosta ilmene näkyviä epämukavien tuntemusten merkkejä.

5.4 Rehin monikielistämisstrategioiden ryhmittelyn soveltaminen suulliseen translatoriseen toimintaan

Halusin soveltaa tutkimukseni esimerkkeihin Rehin (2004) monikielistämisstrategioiden ryhmittelyä, joka oli alun perin käytetty kirjallisiin teksteihin (ks. esim. Kolehmainen ym. 2015; Koskinen 2013b). Pyrin luokittelemaan monikielisen kokouksen translatorisen toiminnan tapauksia toistavan, osittaisen, limittäisen tai täydentävän monikielistämisen strategioiden kriteerien mukaan (Reh 2004).

Toistavaa monikielistämistä esiintyy vain itsetulkkauksen esimerkeissä (esimerkit 4, 6, 7 ja 9), jolloin alkuperäinen aines toistuu samansisältöisenä tulkatussa aineksessa. Tämä voi viitata siihen, että omien vuorojen sisältöjä on helpompaa tulkata samanlaisina myös silloin, kun itsetulkausta esiintyy vuorojen rajojen yli (esimerkit 4, 6, 7 ja 9). Puhuja tietää ja muistaa hyvin, mitä hän on sanonut ja pystyy toistamaan samat ajatukset toisella kielellä.

Osittaista monikielistämistä esiintyy sekä toisten vuorojen että omien vuorojen tulkkauksissa. Osittaisessa monikielistämisessä alkuperäisessä ja tulkatussa aineksessa on yhteistä sisältöä, mutta pääkielellä tuotetaan enemmän tietoa kuin toisella kielellä. Esimerkeissä 1–3 (toisten vuorojen tulkkaus) sekä 5 (omien vuorojensa tulkkaus) alkuperäinen aines on tulkattu tiivistetysti. Yhdessäkään näistä tapauksista tiivistetty tulkkaus ei haittaa kokouksen etenemistä. Esimerkissä 3 Katja Jegorin ja Natalian avulla saa tiivistettyä Suville idean assosiaatioiden muotoisista kyselylomakkeen väittämistä niin, että Suvi saa nopeasti ideasta kiinni ja keskustelu jatkuu eteenpäin. Esimerkin 2 neuvostotraumoihin liittyvän vitsin tiivistetty tulkkaus ei liity varsinaisesti kokouksen agendaan eikä kyselylomakkeeseen, joten siihenkään ei tarvinnut pysähtyä tai antaa lisäselvitystä Suville, koska hän ei vaikuta tarvitsevasa sitä. Esimerkissä 9 Natalian itsetulkkauksessa tulkattu aines on laajempi sisällöltään kuin alkuperäinen aines, mutta sen voinee ryhmitellä osittaiseksi monikielistämiseksi, koska se vastaa osittaisen monikielistämisen kriteerejä paitsi pääkielen ja toisen kielen osalta.

Ainoastaan esimerkki 1 edustaa limittäistä monikielistämistä, jolloin alkuperäisessä ja tulkatussa tuotoksessa on jotain yhteistä, mutta samalla kummassakin on myös omaa sisältöä. Kyseisessä esimerkissä Katja suomentaa Jegorin vuoron pääidean, jolloin erikielisillä aineksilla ei ole sanallista, rakenteellista eikä täydellistä sisällöllistäkään samanlaisuutta. Se ei kuitenkaan vaikuta vuorovaikutuksen sujuvuuteen, vaan kokous etenee kohti seuraavia asioita.

Esimerkissä 10 Katjan reiteraatio jää vaillinaiseksi, koska hän ei saa muotoiltua ajatuksiaan suomeksi. Hänen venäjänkielisessä tuotoksessaan suomenkielinen alku toistuu, mutta venäjäksi tulee paljon enemmän kokouksen agendan kannalta olennaista sisältöä. Tässä tapauksessa Katjan reiteraatio edustaisi osittaista monikielistämistä, koska erikielisissä tuotoksissa on jotain yhteistä, mutta toisella kielellä on tuotettu enemmän sisältöä kuin toisella. On mahdollista, että venäjänkielisessä harrastuksia koskevan väitteen taustan selostuksessa Katja referoi aiempaa keskustelua, jota he kävivät Suvin kanssa lomakkeen laatimisvaiheessa. Katjan referointi saattaisi edustaa toistavaa tai osittaista monikielistämistä, mutta alkuperäisen ja tulkatun aineksen vastaavuuden arviointi ei ole mahdollista, koska kyseistä keskustelua ei ole kuuntelijoiden saatavilla.

Yhteenvedona aineistoni esimerkkien ryhmittelystä Rehin (2004) luokittelun mukaan esitän, että aineistoni monikielisessä kokouksessa käytetään toistavaa, osittaista ja limittäistä monikielistämistä. Toistava monikielistäminen saattaa hidastaa kokouksen etenemistä kuin reiteraatiokin, koska silloin samoja asioita toistetaan kahdella tai useammalla kielellä, mikä vie enemmän aikaa. Toisaalta toistavalla monikielistämisellä saavutetaan tiettyjä tavoitteita, esimerkiksi aiemmin sanotun selkeyttämistä ja korostamista sekä jonkun kokouksen osallistujista palauttamista vastaanottajajoukkoon. Sen avulla myös pidetään kaikki kokouksen osallistujat ajan tasalla kokouksen agendaan liittyvästä keskustelusta. Osittainen monikielistäminen taas nopeuttaa kokousta huomattavasti, koska aineistoni esimerkkien perusteella tiivistämällä pitkiäkin erikielisiä sekvenssejä, voi nopeasti saada alkuperäistä kieltä osaamattoman kokouksen osallistujan ajan tasalle keskustelun pääajatuksista. Osittaisella monikielistämisellä saavutetaan samoja tavoitteita kuin toistavallakin – sillä voi korostaa aiemman keskustelun tärkeimpiä ajatuksia sekä palauttaa osallistujia vastaanottajajoukkoon. Tutkimukseni yhtenä tavoitteena oli selvittää, voiko Rehin monikielistämisstrategioiden luokittelua soveltaa kirjallisen aineiston lisäksi myös suullisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaan translatoriseen toimintaan. Tutkimukseni perusteella voin väittää, että Rehin ryhmittely on pätevä myös suullisen aineiston käsitteilyssä, mutta samalla analysoitavien vuorojen valitseminen keskustelusta ja niiden tulkinta voi olla subjektiivista ja tulkinnanvaraista (ks. tarkemmin seuraavan luvun loppupuoli).

6 Lopuksi

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, minkätyyppisiä translatorisia käytänteitä monikieliseen kokouksen osallistujat käyttävät edistääkseen yhteisymmärrystä ja kokouksen päämäärien saavuttamista. Pohdin tutkimuksessani myös havaitsemieni translatoristen käytänteiden vaikutusta monikielisen kokouksen sujuvuuteen.

Kokouksessa esiintyvän translatorisen toiminnan havainnoinnin perusteella käy ilmi, että pääosin se sujuvoittaa kokouksen etenemistä. Translatoriseen toimintaan ryhdytään sekä spontaanisti että jonkun kokouksen osallistujan pyynnöstä joko yksin tai yhteistyössä muiden kanssa. Monikielisen kokouksen puheenjohtajan tai esimiehen lisäksi kaikki kokouksen osallistujista voivat huolehtia toisten tai omien vuorojensa tulkkausten avulla siitä, että kokous etenee kohti sen tavoitetta. Näin kaikki pääsevät osallistumaan yhteiseen keskusteluun ja päätöksentekoon huolimatta siitä, että jokin kokouksessa käytetyistä kielistä ei ole vielä hallussa.

Tiivistetty tulkkaus edistää kokouksen kulkua, koska sen avulla saadaan välitettyä nopeasti aiemmin käydyn keskustelun pääajatuksia kieltä osaamattomalle osallistujalle ja päästään siirtymään kokouksen agendassa eteenpäin. Alkuperäisen aineksen tiivistäminen ei myöskään aiheuta näkyviä epämu-kavuuden tuntemuksia kokouksen osallistujien keskuudessa.

Olen tutkimuksessani käyttänyt keskusteluanalyysiä metodisena lähtökohtana. Työni teoreettisena viitekehyksenä olen käyttänyt erityisesti Kolehmainen (2015) arkisen translatorisen toiminnan tutkimusta, Wiltonin (2009) tutkimuksen reiteraation funktioita ja potentiaalisia ongelmia ja Rehin (2004) monikielistämisstrategioiden ryhmittelymallia. Näistä analyysi antoi lisätietoa erityisesti Rehin ryhmittelyn soveltamisesta suullisiin aineistoihin sekä havaintoja reiteraation vaikutuksesta monikielisen kokouksen etenemiseen ja reiteraation kieltä heikosti osaaviin osallistujiin.

Reiteraation avulla korostetaan ja selkeytetään aiemmin sanottuja ajatuksia, mikä laajentaa vastaanottajajoukkoa ja saattaa kaikki kokouksen osallistujat ajan tasalle keskustelun aiheena olevista näkökulmista. Näin ollen reiteraatio edistää monikielisen kokouksen etenemistä kohti tavoitteita. Samalla aineistossani esiintyy kuitenkin myös reiteraation potentiaalisia ongelmia, kuten kokouksen hidastamista, joidenkin osallistujien vieraannuttamista vuorovaikutuksesta sekä kielitaidollisten eroavaisuuksien korostamista. Tulkkausluvan pyytäminen ennen tulkkauksen aloittamista lieventää näkyviä reiteraatiosta johtuvien epämu-kavien tuntemusten ja turhautumisen merkkejä, koska tässä tapauksessa kieltä heikommin osaava kokouksen osallistuja on tietoinen siitä, mistä tulkatuissa vuorossa

puhutaan. Tulkkauslupan pyytäminen ilman alkuperäisen, aiemmin käydyn keskustelun referointia ja suoraan tulkkaukseen siirtyminen auttaa myös säästämään aikaa.

Rehin (2004) ryhmittelyn monikielistämisstrategioista aineistossani esiintyy toistavaa, osittaista sekä limittäistä monikielistämistä, joilla on vastaavia funktioita kuin reiteraatiOSSakin: aiemmin sanotun selkeyttämistä ja korostamista, sekä osallistujien palauttamista vastaanottajajoukkoon. Kuten reiteraatiokin, toistava monikielistäminen saattaa hidastaa kokouksen etenemistä, koska siinä samoja asioita toistetaan kahteen kertaan ja näin ollen siihen menee enemmän aikaa. Osittaisella monikielistämisellä, muun muassa alkuperäisten vuorojen tiivistämisellä, on kokouksen etenemistä nopeuttava vaikutus – tiivistetyn tulkkauksen avulla voi nopeasti saada käsityksen toisenkielisen keskustelun pääajatuksista. Monikielistämisstrategioilla on siis yhteisiä piirteitä reiteraation ja tulkatun aineksen tiivistämisen kanssa, eli ne täydentävät reiteraation piirteiden ja tiivistetyn tulkkauksen tarkastelua ja analyysiä. Näin ollen Rehin ryhmittelyä voi soveltaa myös suulliseen aineistoon. Sitä ei kuitenkaan voinut soveltaa kaikkiin aineistoni esimerkkeihin, koska aina ei ole mahdollista verrata alkuperäistä ja tulkattua ainesta keskenään esimerkiksi piilotranslatorisuuden (referoinnin) yhteydessä. Lisäksi esittelemässäni ryhmittelyssä voi olla tulkinnanvaraa, koska alkuperäiset ja tulkatut ainekset eivät esiinny aineistossani peräkkäisinä, vaan ovat poimittu vuoroista ja ryhmitelty oman näkemykseni mukaan, mikä voi olla subjektiivista.

Arkielämän satunnainen translatorinen toiminta on jäänyt tutkijoiden huomion ulkopuolelle ja sitä on tutkittu vähän (Kolehmainen ym. 373-374). Työelämän monikielisyys on lisääntynyt nopeasti globalisaation seurauksena ja on jo monella työpaikalla arkipäivää. Työelämän arkipäiväinen translatorisuus on rinnastettavissa arkielämän satunnaiseen translatoriseen toimintaan, koska työelämässäkin translatoriseen toimintaan ryhdytään spontaanisti niin, ettei siitä ole aikaisemmin sovittu ja tulkaava työntekijä on itse vuorovaikutukseen osallistuja. Tehokkaan monikielisen työpaikkavuorovaikutuksen edistämistä varten tarvitaankin enemmän tutkimuksia siitä, mitkä käytänteet edistävät yhteisymmärrystä ja työyhteisön yhteisten tavoitteiden saavuttamista. Oma tutkimukseni on osoittanut, että monikielisen kokouksen translatorinen toiminta edistää erikielisten työntekijöiden keskinäistä yhteisymmärrystä, auttaa asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa ja parantaa vuorovaikutuksen ilmapiiriä. Lisäksi se tukee eritasoista kielitaitoa omaavien työntekijöiden tasa-arvoa, kun kaikkia kohdellaan tasapuolisesti huolehtien yhdessä siitä, ettei ketään jätetä vuorovaikutuksen ulkopuolelle. Reiteraatio ja liian pitkät vieraskieliset sekvenssit voivat tuottaa kokouksen osallistujille ongelmia, jotka tulevat esille vuorovaikutuksen epämukavuuden ilmauksien kautta. Translatorisen toiminnan avulla niitä voi lieventää tai ennaltaehkäistä. Ilmipantu translatorisuus, eli ilmoitus translatorisen toiminnan aloittamisesta ja lyhyt esittely sen sisällöstä, voi myös auttaa kokouksen hyvän ilmapiirin ylläpitämisessä.

Lähdeluettelo:

- Aikhenvald, A. Y. 2006: *Grammars in contact. A cross-linguistic perspective*. – Alexandra Y. Aikhenvald & R. M. W. Dixon (toim.), *Grammars in contact. A cross-linguistic typology* s. 1–66. Oxford: Oxford University Press.
- Amouzadeh, M. & House, J. 2010: Translation as language contact phenomenon. The case of English and Persian passives. – *Languages in Contrast* 10 s. 54–75.
- Bauer, E. 2010: Language brokering. Practicing active citizenship. – *mediAzioni* 10 s. 125–146.
- Bauer, E. 2016: Practising kinship care: Children as language brokers in migrant families. *Childhood*, 23(1), s.22–36. <https://doi.org/10.1177/0907568215574917> Viitattu 18.7.2020.
- Bucaria, C. & Rossato, L. 2010: Former child language brokers. Preliminary observations on practice, attitudes and relational aspects. – *mediAzioni* 10 s. 239–268.
- Chesterman, A. 2016: *Memes of translation. The spread of ideas in translation theory*. Amsterdam: John Benjamins.
- Cordingley, A. (toim.) 2013: *Self-translation. Brokering originality in hybrid culture*. Bloomsbury Studies in Translation. London: Bloomsbury.
- Del Torto, Lisa M. 2010: Child language brokers all grown up. Interpreting in multigenerational Italian-Canadian family interaction. – *mediAzioni* 10 s. 147–181
- EK 2014 = *Kielitaito on kilpailuetu. EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu*. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto EK. www.ek.fi/henko. Viitattu 30.08.2020.
- Frick, M. 2010: Suomi-viro koodinvaihto Facebookissa. – *Lähivördlusi /Lähivertailuja* 20 s. 49–67.
- Frick, M. & Riionheimo, H. 2013: Bilingual voicing. A study of code-switching in the reported speech of Finnish immigrants in Estonia. – *Multilingua* 32 s. 565–599.
- Goffman, Erving 1981. *Forms of Talk*. Oxford: Basil Blackwell
- Goodwin, Charles 1984. Story structure and organization of participation. – J. Maxwell Atkinson, John Heritage (Eds.). *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 223–246
- Gumperz, J. J. 1982: *Discourse strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harjunpää, K. 2017: *Translatory practices in everyday conversation: Bilingual mediating in Finnish–Brazilian Portuguese interaction*. Helsinki: Unigrafia.
- Harjunpää, K. & Mäkilähde, A. 2016: *Reiteration: at the intersection of code-switching and translation*. *Multilingua* 35(2), s.163–201.

- Harris, B. & Sherwood, B. 1978: Translating as an innate skill. – David Gerver & H. Wallace Sinaiko (toim.), *Language interpretation and communication* s. 155–170. NATO Conference Series, Series III (Human Factors) 6. Oxford: Plenum Press.
- House, J. 2014: Translation quality assessment. Past and present. – Juliane House (toim.), *Translation. A multidisciplinary approach* s. 241–264. Basingstoke: Palgrave.
- Holz-Mänttari, J. 1984: *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- Kalliokoski, J. 2005: Referointi ja moniäänisyys kielenkäytön ilmiöinä. – Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys* s. 9–42. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Karppinen, E. 2013: Monikielisuuden tilat tamperelaisessa työyhteisössä. – Kaisa Koskinen (toim.), *Tulkattu Tampere* s. 295–312. Tampere: Tampere University Press
- Kolehmainen, L., Koskinen, K. & Riionheimo, R. 2015: *Arjen näkymätön kääntäminen. Translato-risen toiminnan jatkumot*. Virittäjä 3, s. 372–400.
- Koskela, M. & Dahl, E. 2011: Suomen ja ruotsin vuorottelu kaksikielisessä kokouksessa. *Kielenvai-linnan näkökulma*. – Niina Nissilä & Nestori Siponkoski (toim.), VAKKI-symposiumi XXXI ”Kieli ja etiikka” s. 153–163. Vaasan yliopiston käännösteorian, ammattikielten ja monikielisuuden tutkija-ryhmän (VAKKI) julkaisu 38. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Koskinen, K. 2000: *Beyond ambivalence. Postmodernity and the ethics of translation*. Acta Univer-sitatis Tamperensis 774. Tampere: Tampere University Press
- 2013a: Johdanto: Tampere translationaalisenä tilana. – Kaisa Koskinen (toim.), *Tul-kattu Tampere* s. 11–29. Tampere: Tampere University Press.
- 2013b: Turistina Hervannan kielimaisemassa. Käännettyyden jäljillä. – Kaisa Koski-nen (toim.), *Tulkattu Tampere* s. 313–334. Tampere: Tampere University Press.
- Kotilainen, L., & Lehtimaja, I. 2020: Kielenvaihto monikielisissä kokouksissa - osallistujien kielitaito ja vuorovaikutuksen sujuva eteneminen. *Puhe Ja Kieli*, 39(3), 221–239. <https://doi.org/10.23997/pk.76602>
- Krein-Kühle, M. 2014: Translation and equivalence. – House, Juliane (toim.), *Translation. A multi-disciplinary approach* s. 15–35. Basingstoke: Palgrave.
- Kujamäki, P. & Paloposki, O. 2015: *Sujuvasti saksasta suomeen kääntävä konekirjoittajatar saa pai-kan heti. Historian näkökulma kääntäjäyteen ammattina tai tehtävänä*. Virittäjä 119 s. 342–371.
- Lehtonen, Heini 2015: *Tyylitellen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys mo-nietnisessä Helsingissä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Penttilä, E. & Muikku-Werner, P. 2011: *English gateashers in Finnish. Directly translated English idioms as novelties of Finnish*. – Pekka Kujamäki, Leena Kolehmainen, Esa Penttilä & Hannu Kemp-panen (toim.), *Beyond borders – Translations moving languages, literatures and cultures* s. 247–265. TransÜD, *Arbeiten zur Theorie und Praxis des Übersetzens und Dolmetschens* 39. Berlin: Frank & Timme.

Perrin, D. & Ehrensberger-Dow, M. 2012: Translating the news. A globally relevant field for applied linguistics research. – Christina Gitsaki & Dick Baldauf (toim.), *Future directions in applied linguistics. Local and global perspectives* s. 352–372. Cambridge: Cambridge Scholars Publishers.

Piekkari, R., Welch, D. E., Stephenson Welch, L. – Peltonen, J.-P. & Vesa, T. 2013: Translation behaviour. An exploratory study within a service multinational. – *International Business Review* 22 s. 771–783.

Rautonen, J. 2020: “On tää venäjänkielinen porukka ja sit on se suomenkielinen porukka” – Kie-
lenoppimiseen ja monikielisyyteen liittyviä kategorisointeja asiantuntijatyössä. Pro gradu -tutkielma.
Helsinki: Helsingin yliopisto.

Reh, Mechthild, 2004: Multilingual writing: a reader-oriented typology - with examples from Lira Municipality (Uganda). *International Journal of the Sociology of Language*, Volume 2004, Issue 170, Pages 1–41, ISSN (Online) 1613-3668, ISSN (Print) 0165-2516, DOI: <https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.1515/ijsl.2004.2004.170.1>.

Savijärvi, M. 2011: Yhteisestä toiminnasta yhteiseen kieleen. Keskustelunanalyttinen tutkimus toisen kielen oppimisesta kielikylpypäiväkodin arkitilanteissa. Helsinki: Helsingin yliopisto, suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/28155> Viitattu 19.08.2020.

Sivonen, J. 2020: Monikielisten kokousten kielivalintoja. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Suuri suomen kielen sanakirja 2004, Nurmi, T. (toim.). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Svennevig, J. 2012: Interaction in workplace meetings. *Discourse Studies*, 14, s. 3–10.

Stevanovic, M. & Lindholm, C. 2016: Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta. Tampere: Vastapaino.

Taivalkoski-Shilov, K. 2010: When two become one. Reported discourse viewed through a translational perspective. – Omid Azadibougar (toim.), *Translation effects. Selected papers of the CETRA research seminar in translation studies 2009* s. 1–16.

Tarnanen, M. & Pöyhönen, S. 2011: Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet. *Puhe ja kieli*, 31, 139–152. <https://journal.fi/pk/article/view/76602/48096> Viitattu 30.08.2020.

Tervola, M. 2018: *Lääkärin työtilanteiden kielellisen vaativuuden määrittäminen*. *Puhe ja kieli*, 38, 83–107. <https://journal.fi/pk/article/view/65094> Viitattu 30.08.2020.

Vertovec, S. 2007: *Super-diversity and its implications*. *Ethnic and Racial Studies* 30:6: 1024–1054.

VISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004: *Iso suomen kielioppi*. Verkkooversio. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk>. Viitattu 10.03.2020.

Wilton, A. 2009: Interactional translation. – Kristin Bührig, Juliane House & Jan D. ten Thije (toim.), *Translational action and intercultural communication* s. 84–113. Manchester: St. Jerome.

LIITE 1 : Litterointimerkit

PROSODIA

. laskeva intonaatio

, tasainen intonaatio

? nouseva intonaatio

↑ seuraava sana lausuttu ympäristöä korkeammalta

heti(alleviivaus) painotus tai sävelkorkeuden nousu muualla kuin sanan lopussa

PÄÄLLEKKÄISYYDET JA TAUOT

[päällekkäispuhunnan alku

] päällekkäispuhunnan loppu

(.) mikrotauko: 0.2 sekuntia tai vähemmän

(5.0)taukojen kesto sekunteina (5 sekuntia=5.0)

= kaksi puhunnosta liittyy toisiinsa tauotta

PUHENOPEUS JA ÄÄNEN VOIMAKKUUS

> < nopeutettu jakso

< > hidastettu jakso

e::i äänteen venytys

° ° ympäristöä vaimeampaa puhetta

HETI kovalla äänellä tai huutaen lausuttu sana

HENGITYS

.hhh sisäänhengitys; yksi h-kirjain vastaa 0.1 sekuntia

hhh uloshengitys

.joo sana lausuttu sisäänhengittäen

MUUTA

£ £ naurava puhe

nariseva puhe

si- sana jää kesken

s'tä vokaalin kato

(tai) sulkeiden sisällä epäselvästi kuultu jakso tai puhuja

(--) sana, josta ei ole saatu selvää

(---) pitempi jakso, josta ei ole saatu selvää

(()) kaksoissulkeiden sisällä litteroijan kommentteja ja selityksiä tilanteesta

LIITE 2: Väittämien taulukko

(Punainen fontti on säilytetty alkuperäisen tiedoston mukaan)

<p>Kirjasto</p> <ul style="list-style-type: none"> -Kirjastot ovat kaupunkilaisten yhteisiä olohuoneita -Kirjastot ovat tiedon temppeleitä -Kirjastojen tulee kutsua paljon eri taustaisia ihmisiä mukaan toimintaansa -Kirjastoissa saa oleskella niin paljon, kun haluaa -Kirjastossa saa työskennellä, lukea ja tutkia rauhassa -Kirjastokäyntejä varten tarvitsee kirjastokortin 	<p>Библиотеки</p> <ul style="list-style-type: none"> -Библиотеки – это общественные гостинные для горожан - Библиотеки — это храмы знаний - <i>Библиотеки должны приглашать к участию в своих мероприятиях людей из разных слоев общества - Библиотеки должны привлекать к своей деятельности людей из разных слоев общества/ с разным бэкграундом.</i> -В библиотеке можно находиться столько, сколько угодно (<i>в часы работы библиотек?</i>) - В библиотеке можно проводить столько времени, сколько захочется. -В библиотеке можно работать, читать и учиться в спокойной обстановке - Для посещения библиотеки нужна библиотечная карточка читателя
<p>Музеи</p> <ul style="list-style-type: none"> - музеи должны стараться поддерживать торжественную атмосферу, чтобы взрослые и дети проникались духом высокой культуры; - музеи сегодня выполняют роль форума, клуба, места встречи, а коллекции помогают находить важные поводы для диалога членов общества между собой; - совместные походы в музей дарят новый опыт и детям, и взрослым, дают семье новые темы для разговоров и новые формы общения; - дети не могут ничего понять и запомнить в музее, лучше играть с ними на детской площадке, а не мешать другим посетителям, пусть сначала подрастут; - самое важное в музеях - это возможность узнавать новую информацию об истории и культуре; - важнее, что знакомясь с историей и культурой в музее, дети и взрослые получают новый социальный опыт, эмоции, удовольствие, и узнают лучше самих себя и друг друга. 	<p>Музеи</p> <ul style="list-style-type: none"> - Музеи наполнены духом высокой культуры - Музеи должны стараться поддерживать торжественную атмосферу - Современный музей – это место встречи, клуб, форум, а его коллекции – повод для обсуждения - В музей хорошо бы/здорово ходить всей семьей - С детьми нечего делать в музее (бесполезно ходить в музей), кроме того, они могут помешать другим посетителям - Новая информация об истории и культуре – вот, что важно вынести из посещения музея - В музее прежде всего можно получить новый опыт, эмоции и удовольствие.

<p>Teatteri</p> <ul style="list-style-type: none"> -Teatterien tulisi tarjota enemmän venäläisiä vierailuesityksiä -Suomalaiset esitykset ovat minun makuuni liian moderneja ja eivätkä kiinnosta minua -Minusta suomalainen teatterielämä on monipuolinen ja rikas -Suomenkieliset tekstitykset lisääisivät teatterissa käymistäni -Haluaisin itse harrastaa teatteria venäjän kielellä -Haluaisin itse harrastaa teatteria suomen kielellä 	<p>Театр</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Театры должны предлагать больше русских гастролей /Хотелось бы, чтобы больше российских спектаклей приезжали на гастроли в финские театры / Хотелось бы, чтобы в театрах было больше спектаклей, гастролирующих из России.</i> - Финские постановки слишком современны для меня и не вызывают интереса -Я думаю, что финская театральная жизнь многогранная и богатая - Финские субтитры к спектаклям увеличат мою посещаемость театра (если бы театральные постановки шли с финскими субтитрами, я бы чаще их посещал. \Хотелось бы, чтобы в театрах можно было смотреть (были доступны) постановки с финскими субтитрами/Я бы больше ходил в театр, если бы спектакли шли с финскими субтитрами) - Мне хотелось бы заниматься театром на русском языке -Мне хотелось бы заниматься театром на финском языке (имеется в виду театральный кружок, актерские курсы? Я хотел бы заниматься театральным искусством/в театральном кружке на ...языке)
<p>Elokuvateatterit</p> <ul style="list-style-type: none"> -Elokuvia pitäisi olla katsottavissa myös venäjäksi dubattuina -Monet elokuvateattereissa esitettävistä elokuvista eivät ole minun makuuni sopivia -Elokuvateattereiden tarjonta on minulle mieleistä -Haluaisin, että elokuvateatterissa käytettäisiin myös venäjänkielisiä tekstityksiä -Haluaisin, että suomenkielisissä elokuvissa olisi suomenkieliset tekstitykset -Haluaisin, että elokuvissa olisi englanninkieliset tekstitykset (Vai ”kävisin enemmän elokuvissa, jos..”) 	<p>Кинотеатры</p> <ul style="list-style-type: none"> - Помимо прочих, мне хотелось бы смотреть фильмы с русским дубляжом -Многие фильмы в кинотеатрах (идущие в кино), не в моем вкусе -Подборка фильмов в кинотеатрах вполне в моем вкусе - Мне хотелось бы, чтобы в кинотеатрах можно было смотреть фильмы с русскими субтитрами - Мне хотелось бы, чтобы фильмы на финском языке шли с финскими субтитрами - Мне хотелось бы, чтобы в кино можно было смотреть фильмы с английскими субтитрами (Или «Я бы больше ходил в кино, если ..»)
<p>Nuoriso</p> <ul style="list-style-type: none"> -Haluan olla tekemisissä erityisesti venäjänkielisen nuorison kanssa -Haluan olla tekemisissä kaiken kielisten ja taustaisten nuorten kanssa 	<p>Молодежь</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мне хотелось бы в основном общаться с русскоговорящей молодежью

<ul style="list-style-type: none"> -Haluaisin enemmän ei-venäjänkielisiä kave-reita -Tunnen kuuluvani Suomeen ja tunnen oloni turvalliseksi täällä -Näen tulevaisuuteni Suomessa 	<ul style="list-style-type: none"> - Мне хотелось бы общаться с молодыми людьми, говорящими на разных языках и имеющими разный бэкграунд - Хотелось бы иметь больше не русско-язычных друзей (Хотелось бы иметь больше друзей, говорящих на разных языках) - Я чувствую свою принадлежность к Финляндии и чувствую себя здесь в безопасности - Я вижу свое будущее в Финляндии
<p>Urheilu</p> <ul style="list-style-type: none"> -Haluaisin löytää urheilun kautta suomalaisia ystäviä -Pidän liikuntaa hyvin tärkeänä hyvinvoinnin kannalta -Liikunta ei ole merkittävässä roolissa elämässäni 	<p>Спорт</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мне хотелось бы найти друзей-финнов на спортивных занятиях - Я считаю, что занятия спортом важны для благополучия/ важны для хорошего самочувствия - Спорт не играет важной роли в моей жизни
<p>Lasten kerhot</p> <ul style="list-style-type: none"> -Haluan lapseni käyvän nimenomaan venäjänkielisissä aktiviteeteissa -Haluan lapseni osallistuvan aktiviteetteihin suomen- ja muunkielisten lasten kanssa -Lasten kuuluu harrastaa kunnianhimoisesti :D -lapsella kuuluu olla paljon harrastuksia -harrastusten tehtävä on varmistaa lapsen menestyminen elämässä -harrastusten tehtävä on hauskanpito 	<p>Детские кружки /клубы</p> <ul style="list-style-type: none"> - Я хочу, чтобы мои дети участвовали в основном в русскоязычных мероприятиях (занимались в основном в русскоязычных кружках) - Хотелось бы, чтобы мои дети принимали участие в мероприятиях с детьми, говорящими на финском и других языках - Дети должны быть амбициозными - У ребенка должно быть много хобби/ занятий - Хобби обеспечивают ребенку успешную жизнь - Хобби – это весело
<p>Tapahtumat + Musiikki</p> <ul style="list-style-type: none"> -kuuntelen suomalaista musiikkia -kuuntelen lähinnä venäläistä musiikkia -Haluaisin tutustua enemmän suomalaiseen musiikkiin -Kaupungin tarjoamat tapahtumat ovat monipuolisia -Minun on vaikeaa löytää makuuni sopivaa tarjontaa -Mielestäni graffitit ovat kaupungin sotkemista -Haluan kaupunkitilaan erilaista taidetta ja kaupunkikulttuuria -Olen kiinnostunut alakulttuureista ja vaihtoehtokulttuureista 	<p>События и музыка</p> <ul style="list-style-type: none"> - Я слушаю финскую музыку - Я слушаю, в основном, русскую музыку (А где англоязычная и др. музыка?) - Мне хотелось бы узнать больше о финской музыке - Мероприятия в городе довольно разнообразны - Мне сложно найти мероприятия, которые меня интересуют - Мне кажется, что граффити портят вид города (создают беспорядок) - Хотелось бы, чтобы в городе были представлены разные виды искусства и урбанистической культуры -Я интересуюсь субкультурами и альтернативными культурами

<p>SMI</p> <p>Mitä lehtiä luet? -Spektr -Metro -Voima</p> <p>Tilaatko lehtiä? -Kyllä, mitä -ei</p> <p>Mitä uutissivustoa seuraat/luet? -Yle Novosti -Yle -Hs -MTV -BBC -Venäläiset uutissivustot, mitkä_____ -Muu:____</p> <p>Mitä televisiokanavia katsot? -Suomen televisio, mikä_____ -Venäjän televisio, mikä_____ -Muu televisio, mikä_____</p>	<p>СМИ</p> <p>Какие газеты вы читаете? -Спектр -Metro -Voima</p> <p>У вас есть подписки на газеты и журналы? - Да. На какие... - Нет</p> <p>За какими новостными сайтами вы следите? - Yle-новости - Yle - HS (Helsingin Sanomat) - MTV - BBC - Русские новостные сайты, какие... - Другие новостные сайты, какие....</p> <p>Какие телеканалы вы смотрите? - Финское телевидение. Какие ... - Русское телевидение. Какие... - Другое телевидение. Какие... (Не смотрю телевизор!?)</p>
<p>Loppuväittämät</p> <p>Yleisväittämät (loppuun + kaikki yleistiedot loppuun)</p> <p>-Identifioin itseni ulkomaalaiseksi -Tunnen itseni kaupunkilaiseksi -Tuttavapiirini koostuu lähinnä venäjänkielisistä -Tuttavapiirini koostuu sekä venäjän- ja suomenkielisistä -Tuttavapiirissäni on paljon eri kielisiä ihmisiä -Tuttavapiirissäni on lähinnä suomenkielisiä -Vietän joulua -Vietän juhannusta</p>	<p>Общие утверждения:</p> <p>- Я идентифицирую себя как иностранца (в Финляндии?) - Я чувствую себя (полноправным\ой) жителем/жительницей города - Мое окружение, в основном, русскоговорящее - Мое окружение состоит как из русскоговорящих, так и из финноговорящих людей -В моем окружении есть люди, говорящие на разных языках - В моем окружении, в основном, финноговорящие</p>

	<p>- Я отмечаю рождество (имеется в виду по каталичскому календарю?)</p> <p>- Я отмечаю Юханнус (Ивана-Купала/ День летнего солнцестояния)</p> <p>Утверждения про окружение может быть переформулирвоать в вопрос-выбор?</p> <p>-В моем окружении:</p> <p>... в основном русскоговорящие</p> <p>... в основном финоговорящие</p> <p>... как русскоговорящие, так и финоговорящие</p> <p>... есть люди, говорящие на разных языках</p>
--	---

LIITE 3: Väittämien lopullinen lista

(Punainen fontti on säilytetty alkuperäisen tiedoston mukaan)

Отметьте те утверждения, которые кажутся вам верными

Библиотека

Библиотека – это гостиная города

В мероприятиях библиотеки участвуют люди с разным бэкграундом

В библиотеке много интересных мне мероприятий

Библиотека ассоциируется у меня со скукой

Библиотека – это информационный центр

Музей

Современный музей – это место встречи, пространство для дискуссии

В музей хорошо ходить всей семьей

В музей стоит ходить, чтобы получить новую информацию об истории и культуре

В музее можно получить новый опыт, эмоции, пищу для размышлений

Я не понимаю искусство, представленное в музеях городе

Театр

Финские постановки слишком современны для меня и не вызывают интереса

Я думаю, что финская театральная жизнь многогранная и богатая

Если бы театральные постановки шли с финскими субтитрами, я бы чаще их посещал

Я посещаю театр в других странах (но не в Финляндии)

Мне кажется, что моего уровня финского недостаточно для посещения финских постановок

Кинотеатр

В кинотеатрах убираем блок с утверждениями и добавляем открытый вопрос:

«Какие еще услуги Вы хотели бы видеть в кинотеатрах города?»

Вопрос про субтитры идет в субтитры

Мне бы хотелось смотреть фильмы....

- с русским дубляжом

- с русскими субтитрами

- с финскими субтитрами (если фильм на финском языке)

- с английскими субтитрами

- как сейчас (с финскими и шведскими субтитрами для иностранных фильмов)

Молодежь

Мне хотелось бы в основном общаться с русскоговорящей молодежью

Мне хотелось бы общаться с молодыми людьми, говорящими на разных языках и имеющими разный бэкграунд

Мне хотелось бы общаться не только с русскоговорящей молодежью

Я чувствую себя частью финского общества и чувствую себя здесь в безопасности

Я связываю свое будущее с Финляндией

Спорт

Мне хотелось бы найти друзей-финнов на спортивных занятиях

Я считаю, что занятия спортом важны для благополучия

Детские кружки и клубы

- Я хочу, чтобы мои дети занимались в русскоязычных кружках
- Хотелось бы, чтобы на занятиях мои дети общались с детьми, говорящими на разных языках
- Важно, чтобы занятия приносили видимый результат
- У ребенка должно быть много разных дополнительных занятий
- На кружках ребенок в первую очередь должен получать удовольствие
- Занятия должны развивать способности ребенка, что в будущем даст ему преимущество

Следующий блок идет вместе, но между утверждениями добавляем названия «Музыка» и «Городская среда»

Музыка

- Я слушаю финскую музыку
- Я слушаю, в основном, русскую музыку
- Я слушаю, в основном, иностранную музыку
- Я не интересуюсь музыкой, мне почти все равно, что слушать
- Мне хотелось бы узнать больше о финской музыке

Городская среда

Мероприятия в городе довольно разнообразны

Мне сложно найти мероприятия, которые меня интересуют

Мне кажется, что граффити портят вид города

Я настороженно отношусь к представителям субкультур и альтернативных культур

Я участвую в городских и районных мероприятиях

Другие утверждения

(блок про идентичность)

- В Финляндии я чувствую себя иностранцем
- Я чувствую себя полноправным/ой жителем/жительницей города

Этот блок идет после языка

В моем окружении...

- в основном русскоговорящие
- в основном финноговорящие
- как русскоговорящие, так и финноговорящие
- есть люди, говорящие на разных языках

LIITE 4: Luettelo aineistoesimerkeistä

Esimerkki 1: Purpose of the library, s. 17–18.

Esimerkki 2: Traumoja ruoanlaitosta, s. 21–22.

Esimerkki 3: A little bit shorter, s. 24 – 26.

Esimerkki 4: Se ei anna meille mitään, s. 29 – 30.

Esimerkki 5: Hobby is fun, s. 31 – 32.

Esimerkki 6: Ihminen voi valita vaikka ne kaikki, s. 34 – 35.

Esimerkki 7: Niissä oli valmiit venäläiset tekstitykset, s. 37 – 39.

Esimerkki 8: They must be different, s. 41 – 42.

Esimerkki 9: Libraries in common, s. 43 – 45.

Esimerkki 10: Mä selitän sen, s. 47 – 48.